

Broj 88 - Zagreb, 25. listopada 2013. godine

Inicijativa

**ANTIFAŠISTIČKE
SPOMENIKE POD
ZAŠTITU
UNESCO-a**

Predsjedništvo SABA RH

**UTVRĐEN
PRIJEDLOG
NOVOG
STATUTA**

UABA Split

**Tražimo
provodenje
Deklaracije
o antifašizmu**

Istra

**Sedamdeseta
obljetnica
pazinskih
odluka**

Prijedlog

**Dan osnivanja ZAVNOH-a
proglašiti državnim praznikom**

Podgora

OBILJEŽEN DAN PARTIZANSKE MORNARICE

•Na spomeniku Galebova krila u Podgori, polaganjem vijenaca i pri-godnim programom obilježena je 71. godišnjica osnutka partizanske ratne mornarice

Okupljenima su se obratili predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Makarskog primorja **Tonći Pivac**, zatim jedan od svjedoka borbe protiv fašista u Drugom svjetskom ratu **Tomislav Pašalić**, te predsjednik UABA Podgora **Stjepko Kržanić**. Vijence su položili predstavnici Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista, na čelu s **Krešimirom Sršenom**, načelnik i donačelnik Podgora **Ante Miličić** i **Tomislav Urlić** te delegacije UABA Kaštela, Trogira, Solina i Omiša.

Odana je počast palim partizanskim mornarima te svim žrtvama fašizma i braniteljima Domovinskog rata.

R.I.

Na spomenik Galebova krila vijence su položile brojne delegacije

Veliki Budići

Godišnjica 12. slavonske brigade

•Obilježena obljetnica brigade koja je proglašena udarnom i proleterskom, a dala je 14 narodnih heroja

Nekoliko stotina članova Udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Pakraca, Lipika, Požege, Daruvara, Okučana, Slatine i stanovnika okolnih naselja, okupilo se u Velikim Budićima uz spomenik podignut 1957.g. na mjestu gdje je prije 71 godinu osnovana 12. slavonska brigada. Zbog svojih postignuća u ratnom djelovanju proglašena je udarnom i proleterskom. Dala je 14 narodnih heroja. Tijekom NOB-a kroz brigadu je prošlo mnogo boraca, a oko 1.500 je poginulo.

Obilježavanje je održano pod pokroviteljstvom predsjednika Hrvatskog sabora **Josipa Leke**, a vijenac je u njegovo ime položio izaslanik, saborski zastupnik **Zdravko Ronko**. Vijence su položile i delegacije antifašističkih udruga. O značaju 12. slavonske brigade govorili su **Đorđe Gunjević**, predsjednik Udruge Pakrac-Lipik i **Miroslav Grozdanić**, zamjenik župana Požeško-slavonske županije.

K.T.

Šest preživjelih boraca 12. slavonske brigade ispred spomenika

Slike na prvoj stranici: Svečana sjednica Skupštine Istarske županije i istarskog Saveza antifašista / Sjednica Predsjedništva SABA RH

GLAS
ANTIFAŠISTA

Izdavač: Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske, Savez društva »Josip Broz Tito« Hrvatske, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske i SUH - Podružnica vojnih umirovljenika, 10000 Zagreb, Pavla Hatza 16. Telefoni: (01) 48 39 996 i 48 39 997, fax: (01) 48 40 826, <http://www.sabh.hr>, e-mail: sabh@sabh.hr - Žiro račun: 2360000-1101546344 (Zagrebačka banka). OIB: 78328494160. Savjet: Tomislav Badovinac, Milivoj Boroša, Branko Dubravica, Ivan Fumić, Juraj Hrženjak, Šime Mudrović i Eduard Vostrel. Uredništvo: Katica Sedmak (glavna urednica), Bojan Miroslavljev, Savan Tomašević, Antun Zibar, Zvonko Petrinjak (grafički urednik), e-mail: glas.antifašista@sabh.hr - Temeljem mišljenja Ministarstva kulture Republike Hrvatske, broj 523-03-1/7-96-01 od 12. ožujka 1996. godine, »Glas antifašista« smatra se proizvodom iz članka 18 točka 13 Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Tisk: »Brankograf« Odranska 18, Zagreb.

Otvoreno pismo predsjedniku države, Saboru i Vladi

Dan osnivanja ZAVNOH-a proglašiti državnim praznikom

•**Predsjednik Savjeta antifašista Republike Hrvatske Daniel Ivin uputio je otvoreno pismo predsjedniku Republike Hrvatske dr. Ivi Josipoviću, predsjedniku Hrvatskog sabora Josipu Leku, predsjedniku Vlade RH Zoranu Milanoviću i hrvatskoj javnosti u kojem kaže:**

Glavni državni praznik Republike Hrvatske nije određen u skladu s njenim Ustavom. Dovoljno je navesti odnos prema ZAVNOH-u, kojeg Ustav jasno označuje kao izvorište hrvatske državnosti. Njegov se značaj zanemaruje na razne načine, pa i određivanjem glavnog državnog praznika prema manje važnijim događanjima i to na dva dijela, čime je smanjena njegova vjerodostojnost. Prvo, izbornom pobjedom jedne političke stranke i drugo, datumom odcepljenja od jedne državne zajednice. Ustav se tako u cijelosti doima kao neki predmet koji ne leži na svojoj prirodnoj ravnini, nego je postavljen u krivo, pa se čini da će uskoro i pasti. Nije valjda ni malo poželjno da tako postanemo predmet podsmijeha.

Osnivanje Zemaljskog Antifašističkog Vijeća Narodnog Oslobođenja Hrvatske

(ZAVNOH) nesumnjivo je jedan od najdemokratskih događaja svojeg vremena, priznat i međunarodno. Usred nacističkog mraka i strahovlade nad Europom predstavnici više političkih stranaka Hrvatske na svom slobodnom području uspostavili su osnove današnje države. Taj bljesak nade svojim nagovještajem slobode i demokracije podsjeća na pad Bastilje u doba vrhunca jarma europskog feudalizma.

Ovako, u nekim segmentima, naš je ustavni poredak neusklađen s izvorištem vlastite države i takav u ponekim dijelovima služi samo za vanjsku upotrebu. Čak mu se osporava vrijednost činjenicom da su ZAVNOH pokrenuli i usmjerivali komunisti, ali se zaboravlja da je njihov predvodnik počašćen nazivom jedne od središnjih ulica glavnog grada Hrvatske. Predvodio je tada on i oslobodilačku

vojsku hrvatskog naroda, koja je onda bila priznata kao saveznička snaga demokratskog fronta antifašističke koalicije u Drugom svjetskom ratu. Sljedstveno tome Rezolucija Vijeća Europe 1481 od 25. siječnja 2006. svojom 4. točkom jasno izriče kako ima komunističkih strana kako jesu doprinijele demokratskoj izgradnji suvremenog svijeta, što se u prvom redu odnosi na Komunističku partiju Hrvatske. Ili, riječima starih mudraca, nije važno ime – važno je djelo.

Predlažemo zato da se datum osnivanja ZAVNOH-a 12. lipnja proglaši za jedinstveni nacionalni praznik Hrvatske države. Istovremeno je potrebno ukinuti dosadašnje praznike sličnog karaktera, da bi se na taj način sam Ustav Republike Hrvatske napokon postavio uspravno na svoju pravu i temeljnu ravninu, kako mu i pripada“.

Plaški

Jubilarna obiljetnica 2. zasjedanja ZAVNOH-a

•Pod pokroviteljstvom Općine Plaški i Udruge antifašističkih boraca i antifašista Grada Ogulina i Karlovačke županije, uz nazočnost članova Udruge, u Plaškom je 12. listopada 2013. godine svečano obilježena 70. obljetnica 2. zasjedanja ZAVNOH-a, koje je održano od 12. do 14. listopada 1943. godine

Prigodni govor održao je načelnik Općine Plaški Pero Damjanović koji je naglasio da je 2. zasjedanje ZAVNOH-a važna karika u stvaranju temelja državnost Republike Hrvatske. Na tom zasjedanju donesena je Odluka o pripojenju Istre Hrvatskoj, što je jedna od najvažnijih odluka ZAVNOH-a.

Da se Hrvatskoj nije dogodila NOB, pitanje je kome bi danas pripadali Istra, Rijeka, Primorje, Dalmacija, Međimurje i Baranja. Povijesna je istina da je ta područja Republike Hrvatske poglavnik tzv. NDH poklonio fašističkoj Italiji i Mađarskoj. Zapanjujuće da ideologija fašizma i danas ima poklonika. Izrazio je nadu da će se u skoroj budućnosti obnoviti barem dio uništenih spomenika poginulim borcima NOB-a i civilnim žrtvama fašističkog terora.

Nazočnima se obratio i predsjednik

UABA Karlovačke županije Mirko Miladinović. Na bistu Vladimira Nazora, prvog predsjednika Sabora i u Parku

narodnih heroja u Plaškom položeni su vijenci i zapaljene svijeće.

Momir Jakšić

Polaganje vijenaca u parku narodnih heroja u Plaškom

UTVRĐEN PRIJEDLOG NOVOG STATUTA

•Osnovni cilj SABA RH je očuvanje, njegovanje, razvijanje i afirmacija tekovina i tradicija antifašističke borbe i antifašizma, stalne usmjerene aktivnosti na zasadama antifašizma kao humanističke civilizacijske vrijednosti, navodi se, uz ostalo, u prijedlogu novog Statuta koji će biti predložen na usvajanje Skupštini u drugoj polovici studenog

Izborna Skupština SABA RH na kojoj se očekuje i usvajanje novog Statuta, održat će se u drugoj polovici studenog. Do sada nominirani kandidati za novog predsjednika SABA RH su **Franjo Habulin, Rudolf Kahlina i Mladen Matijašec**, za zamjeni/ka/cu predsjednika **Iva Marčetić i dr.sc. Josip Milat** te za tajnika **Miroslav Kirinčić, Gordana Lacković, Azur Sejadić i Stjepan Šafra**. Svaku udrugu antifašističkih boraca i antifašista, odnosno udrugu antifašista, zastupa jedan delegat u izbornoj Skupštini. Također, svaka Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista, odnosno Savez antifašista bira po jednog delegata. Tamo gdje je brojnost veća – na 200 članova birat će se još jedan delegat. Delegati izborne Skupštine moraju imati punomoć svoje udruge, odnosno Zajednice/Saveza. Mandat Skupštine traje dvije godine. Skupština SABA RH može otpočeti radom i pravovaljano odlučivati, ako joj je nazočna natpolovična većina, od ukupnog broja delegata. Odluke se donose većinom glasova prisutnih delegata.

To su neki od zaključaka Predsjedništva SABA RH doneseni na sjednici 10. listopada. Ključna rasprava vodila se o prijedlogu Statuta koji je Izvršni odbor utvrdio i uputio Predsjedništvu te o mogućnosti da se isti usvoji na početku sjednice skupštine i da se izbor novog rukovodstva obavi prema njemu ili da se o Statutu glasuje na kraju sjednice te da Statut na snagu stupi s odgodom. U raspravi se pojavio i treći prijedlog - da se o novom statutu uopće ne raspravlja na ovoj sjednici skupštine, nego da se njegovo donošenje ostavi u zadatku novom rukovodstvu.

Sučeljavanje je počelo raspravom oko sadržaja uvodnog teksta, poglavito oko obilježja Narodnooslobodilačke borbe i Domovinskog rata. **Vinko Šunjara** smatra da je dosadašnji Statut dobar, ali da je u prijedlogu novog poboljšana mogućnost demokratičnijeg izbora predsjednika i drugih dužnosnika. **Ivan Fumić** mišljenja je da promjene Statuta u ovom trenutku nisu od presudne važnosti, dodajući kako u uvodnom tekstu ne treba spominjati Domovinski

Predsjedništvo SABA RH u raspravi o novom Statutu

rat i nabrajati što se sve zbivalo u mlinulom razdoblju. **Mirko Mećava** drži da u odnosu na stari, novi Statut ne predstavlja veliki napredak. Za njega je uvodni dio „diskutabilan“ i predlaže da se taj tekst preradi, ili izostavi. Člankom 43. predviđeno je 30 članova u Savjetu SABA RH, što je po njegovu mišljenju „nedovoljan broj“ pa predlaže da ih bude 50-60. Podseća da nosioci čelnih pozicija ne mogu biti i dužnosnici političkih stranaka, jer smo „nestramačka organizacija“.

Jačati „antifašistički front“

Jovan Vejnović je upozorio da se na zadnjem Izvršnom odboru raspravljalo o prijedlogu novog Statuta i zaključeno je da se na Skupštinu „ide po starom Statutu“. **Krešimir Sršen** je iznio stav dalmatinskih antifašista da se Skupštini treba predložiti novi Statut. Smatra da Domovinski rat mora imati svoje mjesto u našem statutu, jer je i on po karakteru bio antifašistički, kao i NOB. **Duro Kalanja** je za odgodu donošenja novog Statuta i zalaže se za suštinske

promjene i „jače“ povezivanje antifašističkih udruga, zajednica / saveza kako bi efikasnije djelovale. **Nikola Opačić** ne prihvata alternativni uvodni tekst u prijedlogu novog Statuta, dodavši kako smo izgubili puno vremena oko usuglašavanja odredbi novog Statuta i osjeća se zatećenim s prijedlogom da se usvajanje odgodi.

Tomislav Ravnić upoznao je nazočne kako su u Istarskoj županiji biali delegate po starom Statutu (izabrano 18), jer su „najbrojnija antifašistička organizacija u Hrvatskoj“. Dodao je da Skupštinu valja održati po starom Statutu, a da novim Statutom stvorimo preduvjete za uključivanje što više mlađih ljudi, te kroz programske zadaće i promjenu imena „držimo jaki antifašistički front“. **Juraj Hrženjak** (autor uvodnih napomena prijedloga novog Statuta) preuzeo je „krivnju“ na sebe za taj tekst. Smatrao je da treba neke stvari objasniti i obrazložiti iz naše novije povijesti i odnos između antifašističkih i braniteljskih udruga. Suggerirao je da se uvodno „slov“ iz prijedloga novog Statuta izostavi, jer kad je u pitanju novi statut „ne smije se više izgubiti ni dana“.

Josip Milat upitao se kome „smeta

snimio: Z.Petrinjak

prijedlog novog Statuta“, jer to je „iskorak u demokratizaciji naše organizacije“. Raduje ga saznanje da obilježavanju značajnih događaja iz NOB-a sve više prisustvuju i predstavnici udruga protisteklih iz Domovinskog rata, pa tako „potvrđuju da su antifašisti“, dodajući kako je činjenica da je Domovinski rat po svom karakteru bio antifašistički. „Osim toga“, naglasio je Milat, „za pet godina neće biti boraca. Na čemu ćemo onda graditi antifašizam?“ Založio se da ubuduće Izvršni odbor i u praksi bude „operativno tijelo“ Predsjedništva, a ne da, primjerice, Predsjedništvo „izvršava odluke Izvršnog odbora“.

Eugen Jaković (nazočan kao gost - predstavnik Documente) mišljenja je da u prijedlogu novog Statuta ne bi trebalo „izjednačavati NOB i Domovinski rat“ kao što je to detektirao u uvodnim napomenama, jer je to „svojevrstan revizionizam“. Antifašizam je u krizi, a bez SABA RH, kao institucije, „priča o antifašizmu“ ne bi ni postojala. Stoga je nužno očuvanje tekovina Narodnooslobodilačke borbe i djelovanje protiv revizionizma. **Tomislav Badovinac** izrazio je žaljenje što nisu objedinjene sve antifašističke organizacije koje djeluju u Hrvatskoj „pod istom kapom“. Valja stvoriti platformu da se te organizacije objedine, a to nije mehaničko spajanje, riječ je o pravnim subjektima – SABA RH, Savez društava „Josip Broz Tito“ Hrvatske, Savez ratnih i vojnih invalida Hrvatske... „Moramo stvoriti uvjete za organizirano antifašističko djelovanje i u budućnosti“, bez obzira tko će obnašati vlast u Hrvatskoj. Naglašava da definiciju antifašizma ne možemo bazirati samo na NOB. To je civilizacijska tekovina i to moramo uvijek imati na umu.

Tko (ni)je na pozicijama antifašizma

Počasni predsjednik SABA RH **Stjepan Mesić** ukazao je na potrebu da u vremenu nakon Skupštine „napravimo kvalitetan iskorak“. Europa je antifašistička, ali dio izjednačava istočni blok s nama – iako mi ne spadamo u „taj koš“. Žalosno je što u nas „politička strašila“ od kojih neki imaju i akademска zvanja, na TV, u tiskovinama i portalima, govore i „analiziraju“ aktualna događanja bez povijesnih utemeljenja. Važno je da Statut bude na Skupštini usvojen, moramo se izboriti da se o NOB-u govoriti na drugačiji način. Ne smijemo se zavaravati da su svi koji su sudjelovali u

Domovinskom ratu „bili na pozicijama antifašizma“. Danas imamo na stotine udruga branitelja, na državnom proračunu, a neke, evo, ratuju s čirilicom. Znano je protiv koga smo vojevali u NOB-u i u Domovinskom ratu.

Predsjednik Savjeta antifašista **Daniel Ivin** naveo je primjer Engleske: „Laburisti imaju Statut na manje od stranice“. Nije važan obim pisanih odredbi, već razumljiv i jasan sadržaj. Zamjerio je organizaciji „Documenta“ u Hrvatskoj što na svoja okupljanja ne poziva članove antifašističkih udruga, a njihovi predstavnici sudjeluju u raspravama na našim skupovima. Dodao je da ne treba mijesati „NOB i Domovinski rat“, jer oni su povjesno različiti. Upoznao je skup s otvorenim pismom, što ga je kao predsjednik Savjeta antifašista Hrvatske uputio predsjedniku RH, predsjedniku Hrvatskog sabora, predsjedniku Vlade RH i hrvatskoj javnosti, s prijedlogom da se datum osnivanja ZAVNOH-a, 12. lipnja, proglaši jedinstvenim nacionalnim praznikom hrvatske države. Istovremeno je potrebno ukinuti dosadašnje praznike sličnog karaktera, da bi se na taj način sam Ustav RH napokon „postavio uspravno na svoju pravu i temeljnu ravninu“, kako mu i pripada.

Branko Grošeta, kaže da Ustav RH navodi da se Hrvatska temelji na antifašizmu i Domovinskom ratu, ističući da je NOB stvorila granice Hrvatske, a u Domovinskom ratu te su „granice obranjene“. Inzistira da položaj antifašista bude ravnopravan s braniteljskim udruženjima. Predložio je da se na Skupštini uđvostruči broj delegata, te da sjednica bude u dane vikenda, da se pozovu predsjednik RH, čelnici Sabora i Vlade i da se „osigura primjereni medijsko praćenje“.

Rudolf Kahlina mišljenja je da današnje stanje u kojem egzistiraju antifašističke udruge, demokratske organizacije od općeg društvenog interesa, zahtijevaju novi Statut, te njihovo provođenje u naредnom razdoblju. **Juraj Krstulović** ne vidi potrebu uvodnih napomena u prijedlogu novog Statuta. Ipak, drži da mu je prihvatljivo da se tekst uvoda skrati bez analiziranja događanja iz naše bliže i novije prošlosti. **Vesna Čulinović**

- **Konstantinović** smatra suvišnom odredbu navedenu u uvodu prijedloga novog Statuta, kako SABA RH temelji svoje postojanje i na „pobjedi u Domovinskom ratu“. Prihvatači navode da SABA RH temelji svoje postojanje na odlukama ZAVNOH-a (1943.), Narodnog Sabora Hrvatske (1945.), Ustavotvornog Sabora Hrvatske (1946.), Ustava Narodne Republike Hrvatske (1947.), Ustava SRH

(1963.-1990.), Ustava RH (1990.), te Deklaracije o antifašizmu Hrvatskog sabora (2005.).

Mladima dati šansu

Miroslav Kirinčić izrazio je neugodu jer svi nisu „pozorno pročitali odredbe prijedloga novog Statuta“, otuda i nesporazumi i dvojbe u raspravi. Založio se da Udruga mladih antifašista treba biti u ustroju SABA RH, sada djeluju „kao slobodni strijelci“. Kad je riječ o broju delegata, prihvatači zaključak Predsjedništva, ali upozorava na dodatne troškove nazočnosti većeg broja delegata na Skupštini, vjerujući da će udruge i savezi/zajednice za svoje delegate iznaći finansijska sredstva, kako bi sudjelovali u radu Skupštine. Osim toga podsjetio je da pri izboru članova Izvršnog odbora treba voditi računa da budu birani iz redova Predsjedništva, što do sada nije bio slučaj.

Ivan Fumić (po drugi put dobio riječ), potaknut ranijim raspravama nekih sudionika, kaže da nema potrebe „za ljutnju kad se iznose mišljenja“. Zapitao se „tko je rušio antifašističke spomenike, kad su svi branitelji antifašisti?“ Založio se za izbor mladih ljudi u rukovodstva, koji će raditi, a ne „iscrpljivati se u ispraznim raspravama“. I **Mirko Mećava** po drugi put imao je potrebu konstatirati da ne treba „konfrontirati SABA RH i braniteljske udruge“. Svaki branitelj je „dobrodošao u naše redove – i obratno“.

Sumirajući raspravu, predsjednik **Ratko Maričić** je utvrdio prijedloge zaključaka, vezane za donošenje Statuta, konstatirao imena predloženih kandidata za predsjednika, zamjenika predsjednika i tajnika, te naglasio da je na sljedećoj sjednici Predsjedništva potrebno utvrditi i kandidate za potpredsjednike. Članovi Predsjedništva većinom glasova su prihvatali da se Skupštini predloži donošenje novog Statuta SABA RH te da se novo rukovodstvo bira temeljem novog Statuta. Pri tome je zaključeno i da se dodatne izmjene i dopune prijedloga Statuta mogu dostaviti Komisiji za Statut u amandmanskom obliku, a Predsjedništvo će ih razmotriti na sjednici neposredno prije zasjedanja Skupštine.

Predsjedništvo je usvojilo i prijedlog Đure Kalanje iz Petrinje da se na skupštini pokrene inicijativa prema Vladi RH kojom bi se zatražilo provođenje i stroga primjena Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara koji obvezuje državu da se brine i održava spomeničko-memorijalnu baštinu NOR-a.

R.I.

Društvo „Josip Broz Tito“ reagiralo na inicijativu Miljenka Dorića da se preimenuje Titov trg u Rijeci

Površna, neozbiljna i neargumentirana inicijativa

•Nekad istaknuti član HNS-a Miljenko Dorić, koji je bio i saborski zastupnik, predao je zahtjev Odboru za mjesnu samoupravu Gradskog vijeća, kojim traži da se preimenuje Titov trg u Rijeci, tvrdeći da je „Josip Broz bio čelnici čovjek totalitarnog režima“.

Na to i na tekst u „Novom listu“ koji je objavio zahtjev Dorića, reagiralo je Društvo „Josip Broz Tito“ Rijeke priopćenjem koje je potpisala Biserka Perman, predsjednica i Branimir Strenja, potpredsjednik Društva

Želimo g. Miljenku Doriću, inicijatora promjene imena Titovog trga, građane Rijeke i cjelokupnu javnost podsjetiti na neke nesporne činjenice vezane uz ime vođe NOB-e tijekom Drugog svjetskog rata na području nekadašnje Jugoslavije i doživotnog predsjednika SFRJ, maršala Josipa Broza Tita. Na poziv KPJ koju je vodio Tito, radnici, seljaci, intelektualci su 1941. godine krenuli u borbu protiv nacifašizma koji je prijetio čovječanstvu da ga uništi. U četverogodišnjoj borbi, u kojoj je na prostorima bivše Jugoslavije palo oko milijun žrtava, Tito izlazi kao pobjednik i s pobjedničkom koalicijom Saveznika zatrvava buduće odnose u svijetu.

Da nije bilo Tita i njegove vizije, prostori na kojima danas živimo imali bi sigurno drugačiji izgled, a Republika Hrvatska u današnjim granicama ne bi postojala. Republika Hrvatska je nastala na antifašizmu, što piše i u Ustavu, no ime Josipa Broza Tita se često ne povezuje s antifašizmom. Njegovu viziju poslijeratne izgradnje Jugoslavije na temeljima socijalizma i federalnim odnosima među republikama, često se percipira u negativnom svjetlu. Onima koji Tita promatraju jednostrano, parcijalno, selektivno i pristrano, manipulirajući činjenicama i iskrivljujući ih, zamjerajući mu događanja neposredno poslije rata, kao i diktatorski način vođenja države, pridružio se i g. Miljenko Dorić. Nitko nije savršen pa ni Tito. No, postavlja se pitanje je li se u danim okolnostima uopće moglo drugačije.

Kako bismo argumentirali naš stav da Titov trg treba zadržati naziv, moramo naglasiti sve pozitivno što je Tito napravio u 35 godina vođenja zemlje, za naš grad, naš narod i narode koji žive na prostorima bivše Jugoslavije i cijelog svijeta.

Prvo – nesporna je činjenica da je Josip Broz Tito u NOR-u sa svojim antifašističkim borcima partizanima dao veliki doprinos svjetskoj borbi protiv fašizma i njegovom konačnom slomu. To mu priznaje cijeli svijet.

Dруго – Tito je bio jedini koji je velikom Staljinu rekao NE! Ne želimo graditi takav socijalizam. Bila je to riskantna i hrabra odluka koja je imala odjeka u cije-

lom svijetu. Povijest je pokazala da je bio u pravu.

Treće – nakon pobjede nad fašizmom, antagonizam među pobjedničkim silama doveo je do podjele na zapadni i istočni blok. Među njima je uspostavljena „željezna zavjesa“. Često je dolazilo do kriza koje su prijetile novim svjetskim sukobima. Tito je vodio politiku izvan blokova. Njegov doprinos politici mira i aktivne koegzistencije među državama i narodima svijeta, jačanjem utjecaja zemalja „trećeg svijeta“ kroz Pokret nesvrstanih, doprinio je sprečavanju mnogih novih ratnih sukoba i pojave novih kriznih žarišta. Politika

nesvrstanosti koja je okupila dvije trećine svijeta, polucića je rezultate koje i danas priznaje sav miroljubivi svijet.

Cetvrti – Titovom politikom samoupravnog socijalizma, Jugoslavija je od zaostale i devastirane poljoprivredne zemlje do osamdesetih godina prošlog stoljeća, pretvorena u respektabilnu industrijsku državu s visokim ugledom u cijelom svijetu. Omogućeno je besplatno školovanje i zdravstveni sustav, stambeno zbrinjavanje i siguran posao za sve, prava radnicima koja su ranije, a i danas, gotovo nezamisliva, mirnu i dostojanstvenu starost umirovljenicima.

Peto – svjestan promjena u našem društvu, Tito je inicirao donošenje novog ustava 1974. godine, kojim je svim republikama potvrđena državnost i omogućeno razdruživanje iz Jugoslavije i uspostavljanje vlastite neovisnosti, do čega je i došlo početkom devedesetih. O Titovom grandioznom djelu, kao i o njegovim pogreškama, mogli bismo pisati stranice i stranice teksta, no to ćemo ipak prepustiti znanstvenicima i povijesti. Ipak, mi Riječani ne smijemo i ne možemo zaboraviti Titove zasluge u oslobođenju Rijeke i ostalih okupiranih i anektiranih krajeva u njihovom sjedinjenju s domovinom. Ne možemo zaboraviti riječi koje je izrekao u svom govoru na Rječini, prigodom posjete Rijeci davne 1946. godine: „Budite jedinstveni, živite u bratstvu, slozi i ljubavi, jer to je zalog našeg prosperiteta, to je garancija da ćemo izgraditi porušenu Rijeku, da ćemo podići naše tornice, naše škole, naše kulturne ustanove, naš bolji i sretniji život.“ Mnogo više podataka o pozitivnim postignućima i dosezima u poratnom razvitku našega kraja mogu se naći u monografiji „Rijeka i regija u Titovo doba“ koju smo izdali krajem prošle godine pa je toplo preporučamo g. Doriću i svima onima koji imaju dvojbe vezane uz djelo Josipa Broza Tita.

Svi navedeni argumenti, kao i Titova poruka Rijeci iz 1946. godine ostvareni su i neosporni, a samim time i dovoljni razlozi da se inicijativa g. Dorića, kao i eventualni slični pokušaji u budućnosti bez razmišljanja odbace kao površni, neargumentirani i neozbiljni“.

Vojko Obersnel:
*Tita se ne može
usporediti sa
Staljinom ili
Hitlerom*

Riječki gradonačelnik Vojko Obersnel izjavio je da ne može prejudicirati zaključke Odbora za mjesnu samoupravu i odluku Gradskog vijeća koje donosi koначnu odluku.

– Moje je osobno mišljenje da se Tita ne može promatrati kao vođu totalitarnog režima u klasičnom smislu riječi jer je i u Ustavu navedeno da se državnost temelji na odlukama ZAVNOH-a. Bez NOB-e i Tita ne bi bilo Hrvatske u današnjim granicama, a naročito se to odnosi upravo na Rijeku i ostale dijelove koje je prisvojila Italija. Zahvaljujući političkom i vojnog djelovanju Josipa Broza Tita ti su dijelovi vraćeni Hrvatskoj. Bilo je u njegovom djelovanju dvojbenih odluka, ali neka se time bave povjesničari. U kontekstu Rijeke i pokreta nesvrstanih, Tita se ne može usporediti sa Staljinom ili Hitlerom, izjavio je Obersnel.

Komemoracija za 69. godišnjicu oslobođenja logora Kampor

•Na Rabu je od 6. do 11. rujna obilježena 69. godišnjica oslobođenja logora Kampor i otoka Raba od talijanskih okupatora. Počelo je u Osnovnoj i Srednjoj školi prikazivanjem filma "Iza žice" (Oltre il filo), talijanskog režisera Dorina Mineguttia. To je dokumentarac o životu i umiranju djece i odraslih u talijanskim fašističkim logorima Kampor i Gonars

Udruga antifašista Raba i Grad Rab, pod pokroviteljstvom SABA RH, organizirali su 8. rujna komemoraciju na Spomen-groblju logora Kampor. Tim povodom vijence su na obelisk u Spomen-groblju položile delegacije Grada Raba, Udruge antifašista Raba, udruga iz Domovinskog rata, delegacija u kojoj su bili gradonačelnica **Rosanda Krstinić Guščić**, predsjednik Gradskog vijeća **Berislav Dumić** i predsjednik Udruge časnika domovinskog rata **Željko Peran**. Delegacija SABA RH s predsjednikom **Ratkom Maričićem**, potpredsjednikom **Jovom Vejnovićem**, tajnikom **Miroslavom Kirinčićem**, predsjednikom SABA PGŽ **Dinkom Tamarutom** i županom Primorsko-goranske županije **Zlatkom Komadinom**, Logorski odbor Rab-Gonars i Savez boraca Slovenije na čelu s **Hermanom Janežom**, Grad Čabar s predstavnicima **Alenom Lipovcem**, pročelnikom jedinstvenog odjela Grada Čabra i **Slavkom Malnarom**, nekadašnjim internircem Kampora, UABA otoka Krka s predsjednikom **Darkom Fanukom** i delegacijom, UABA Varaždina s predsjednikom **Milanom Turkaljem i Štefanjom Novak**.

Nakon polaganja vijenaca govorili su **Herman Janež** i **Slavko Malnar**, nekadašnji zatočenici logora Kampor, **Štefanić Novak** iz UABA Varaždin i gradonačelnica Grada Raba **Rosanda Krstinić Guščić**.

Kulturno - umjetnički program izvela je Dramska grupa učenika Osnovne škole Ivana Rabljana Rab pod vodstvom prof. Gordane Ćuk Ribarić: **Ana Mlacic**, **Lea Kordić-Gružić**, **Ivan Blagdan**, **Pia Beg**, **Bruna Kordić**, **Tea Ribarić** i **Nika Komarić**. Učenici su recitirali stihove Jure Kaštelana,

Iga Grudena i Ivana Gorana Kovačića, upisane na pločama u Spomen-groblju. Nakon komemoracije **prof. Ivo Barić** proveo je učenike Spomen-grobljem. Na povratku u Rab, ispred nekadašnjeg logora za djecu, žene i starije u kamporskem polju, cvijeće su položile delegacije iz Slovenije i Hrvatske.

U Gradskoj vijećnici sve je delegacije primila gradonačelnica Rosanda Krstinić Guščić i prigodnim govorom zahvalila sudionicima na dolasku i naglasila odličnu suradnju Udruge antifašista Raba i gradske uprave, što je garancija uspjehu ostvarivanja programa gradnje Memorijalnog centra Kampor. Zahvalio joj je i predsjednik SABA RH **Ratko Maričić**, rekavši da ga veseli postignuti stupanj suradnje lokalne vlasti i Udruge antifašista, čemu će SABA i dalje davati svoju doprinos, te **dr. Boris Gombač**, direktor Muzeja NOB-a Slovenije koji je obećao još veću pomoć u ostvarivanju programa Kampor – polje sjećanja. Na kraju je gradonačelnici, bivšem gradonačelniku **Zdenku Antešiću** i **Ivi Baricu** zahvalio na suradnji predsjednik Odbora Rab-Gonars **Herman Janež**.

Prijem je nastavljen proširenjem sjednicom Odbora za izgradnju Memorijalnog centra Kampor. Predsjednik Odbora Ivo Barić rekao je da je Kampor

danas mjesto gdje je pobjeda doživjela poraz. Tamo više nema ni traga logoru, čak niču deponije koje su uništile sve artefakte koji su još postojali. I zato smo, prije četiri godine, započeli s projektom Kampor – polje sjećanja i projektom izgradnje Memorijalnog centra koji nije cilj, već sredstvo da se mladim ljudima ispriča istina o svim strahotama koje su tamo bile. Obrazac koji se tada primjenjivao bit će predstavljen prema senzibilitetu današnjeg vremena sa slobodom kao najvećim blagom koje čovjek ima. To je izvrsno reklamno performansom Gundulićevom Himnom slobodi.

Tajnica Odbora **prof. Tea Ivić** potom je pročitala zaključke druge sjednice Odbora, s rokovima do raspisivanja međunarodnog natječaja za izradu idejnog projekta Memorijalnog centra Kampor koji će se obaviti do kraja ove godine.

Nakon sjednice Odbora glavni urednik lista Udruge antifašista Raba „Naša riječ“ **Ivo Barić** predstavio je osmi broj rekavši da list već izlazi četvrtu godinu i da okuplja preko pedeset vrsnih pera iz Hrvatske, Slovenije i Italije. List je podijeljen svim sudionicima skupa.

I.B.

Ivo Josipović posjetio Spomen-groblje Kampor

Predsjednik RH Ivo Josipović u posjetu Spomen-groblju Kampor

Povodom 70. godišnjice oslobođenja fašističkog logora u Kamporu na otoku Rabu, predsjednik države Ivo Josipović 15. rujna se susreo s gradskim vlastima Raba i predstavnicima antifašističkih udruga.

Antifašistički otok Rab brojnim događanjima tih dana budio je sjećanje na četiri tisuće ugašenih života u fašističkom logoru, kao i na 15 tisuća onih koji su tamo bili internirani, a uglavnom se radilo o Hrvatima i Slovencima.

Predsjednik Josipović s Udrugom antifašista Raba posjetio je i Spomen groblje Kampor

N.L.

♦Na komemoraciji u povodu 70. obljetnice oslobođanja zatočenika, Boris Baraba, predsjednik Udruge logoraša je upozorio da su zatočenici talijanskih koncentracijskih logora u Hrvatskoj, među posljednjim logorašima u svijetu koji još nisu dobili nikakvu odštetu za svoje patnje

Minutom šutnje i polaganjem vijenaca brojnih delegacija na spomen-obilježju na mjestu groblja u kojem su pokopani ubijeni i preminuli logoraši i komemorativnim skupom na prostoru bivšeg logora, 8. rujna na otoku Molat obilježena je 70. obljetnica oslobođenja zatočenika iz talijanskog koncentracijskog logora. U izaslanstvu SABA RH bili su: **Ivan Fumić, Vinko Šunjara, Mladen Matijašec i Mario Kuzele.**

Govoreći na skupu pred oko 500-tinjak antifašista, preživjelih logoraša i članova njihovih obitelji, među njima i većeg broja mladih, **Boris Baraba**, predsjednik Udruge koja okuplja logoraše talijanskih logora u Dalmaciji, otklonio je povjesnu zabludu da su Talijani napustili logor nakon kapitulacije Italije. Kazao je da su logor napustili časnici koji su ostavili svoje vojnike da se predaju postrojbji Narodnooslobodilačke vojske. „Dvije su se odmah predale, a s jednom postrojbom se pregovaralo o predaji. Vojnici ma koji su se predali, unatoč strijeljanjima i stradavanjima koja su se događala u logoru, nije pala ni vlas s glave, iako je bilo želja za osvetom“, istaknuo je Baraba.

Dodao je da je otok Molat izabran za logor jer je prilično udaljen od kopna. Imao je i izvor koji je davao 1.200 litara vode dnevno, dakle pola litre po logorašu. Problem je što je u logoru uvek bilo oko 2.500 zatočenika, a ukupno ih je stradalo oko tisuću. Založio se da na Molatu bude centar za obilježavanje fašističkog terora gdje bi o strahotama trebalo podučiti mlade naraštaje. Baraba je upozorio da su zatočenici talijanskih koncentracijskih logora kojih je u Hrvatskoj bilo 14, a u Italiji dvije stotine, među posljednjim logorašima u svijetu koji još nisu dobili nikakvu odštetu za svoje patnje. Podsjetio je da su svi logoraši u Europi i talijanski antifašisti koji su

JOŠ ČEKAMO PRAVDU

bili zatočeni u tim istim logorima dobili odštete, a jedino su hrvatski zatočenici iz svega toga izuzeti.

Izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora **Josipa Leke**, saborska zastupnica **Ingrid Antičević – Marinović** istaknula je dako je vrlo važno što se na ovom skupu okupilo dosta mladih. „Tako se neće zabraviti žrtva hrvatskog naroda za slobodu. Nažalost, za počinjene zločine nitko nije odgovarao. Sad kad smo u Europskoj uniji, imamo i mi više prava tražiti ono što se od nas tražilo. Ideale koji su ovdje na Molatu smrću plaćeni, mi moramo živjeti“, kazala je Antičević – Marinović.

Skup je pozdravio i gradonačelnik Zadra **Božidar Kalmeta** i obećao pomoći u nastojanjima oko dovršenja uređenja bivše upravne zgrade logora u kojoj će

mić, član Predsjedništva SABA RH je istaknuo:

– Logor na otoku Molat osnovan je u uvali Jaz i djelovao je od 14. lipnja 1942. do 9. rujna 1943. godine, do kapitulacije Italije. Po nekim podacima, patnje logora Molat osjetilo je više od 20.000 ljudi koji su bili zatočeni, 300 ih je ubijeno, a 700-tinjak ih je umrlo, najviše od gladi. Hrane nije bilo, te su logoraši doslovce jeli travu. Logor u Molatu bio je namijenjen isključivo uhvaćenim mještanima Dalmacije pod talijanskim fašističkom okupacijom u vrijeme kada su talijanske vojne snage vršile „čišćenje“ terena od partizanskih snaga i njihovih simpatizera. Naravno, često su zatvarali i ljudi koji nisu bili ni na koji način uključeni u Narodnooslobodilački pokret, jer su im svi Dalmatinci, osim njihovih slugu, bili sumnjivi.

O stanju u logoru najočitije govori podatak da su samo u prvim pet mjeseci umrle 422 osobe. To su, uglavnom, bili Hrvati, kazao je Fumić, dodajući kako je za trajanja logora umrlo oko tisuću osoba. „Tzv. NDH o tim Hrvatima uopće nije brinula iako bi svaka normalna država skrbila o svojim građanima. No, NDH nije bila država, već okupatorski protektorat, kojima su ustaše trebale samo radi čuvanja unutarnjeg reda, čemu ni na koji način nisu bili dorasli.“

– Ovaj logor prestao je djelovati kapitulacijom Italije 9. rujna 1943. godine. Vojnike su tada razoružali sami logoraši i priključili se Narodnooslobodilačkoj vojsci. Ti su logoraši, zajedno s borcima NOV Jugoslavije, u koju su bili uključeni i borci NOV Hrvatske kao njen sastavni dio, oslobođili sve okupirane krajeve svoje zemlje i izborili i povratak Zadra, Istre i otoka matici Hrvatskoj, a te su teritorije dobili Talijani nakon Prvog svjetskog rata, ustvrdio je Fumić.

Fumić je podsjetio da je sloboda izvođvana pod crvenom zvjezdrom petokratkom – simbolom slobode, koju je zlouprijebio agresor na Hrvatsku. Nažalost, kaže Fumić, neki i danas odbijaju položiti vijence pod znamenje tih poginulih boraca za slobodu. Bez pobjede Narodnooslobodilačke vojske, danas bi u Zadru sjedile talijanske vlasti. Po Fumiću, jako je puno ljudi ubijeno pod znamenom križa, ali nikomu normalnom ne pada na pamet zabraniti križ.

B. M.

Spomen-obilježje na mjestu groblja u kojemu su pokapani ubijeni i preminuli logoraši

se ustanoviti zbirka sa stalnim postavom, koja će posjetitelje podsjećati na ovaj logor.

– Na Molatu se dogodio strašan zločin za koji nitko nije odgovarao. Ovdje su ljudi prošli tešku patnju, samo zato što su bili domoljubi i htjeli biti svoj na svome. Naša je obveza okupljati se ovdje i sjećati se tih vremena i šrtve, a preživjelima dati barem malu zadovoljštinu, rekao je Kalmeta. Time je podržao nastojanja bivših logoraša i članova njihovih obitelji za isplatom obestećenja, jer jedino Italija nije isplatila žrtve fašističkog logora.

Obraćajući se skupu, **mr. Ivan Fu-**

•Svečanostima u Kozici i Vrgorcu 2. listopada ove godine obilježena 70. godišnjica formiranja i postrojavanja 11. dalmatinske (biokovske) udarne brigade NOU Hrvatske

Na svečanosti su sudjelovali antifašisti iz Splita, Makarske, Ploče, Metkovića, Trogira, Kaštela, Omiša i Vrgorca. Među njima su bili **Krešimir Sršen**, predsjednik Zajednice udruga antifašista Splitsko-dalmatinske županije, predsjednik UABA Splita **Josip Milat**, predsjednik UABA Grada Vrgorca **Dragan Brljević** te predsjednik GO SDP-a Vrgorac **Rade Bonanac**.

Antifašisti su se okupili ispred spomenika 11. brigadi u Kozici, gdje su položeni vijenci za poginule borce, a prigodni govor održao je **Dragan Brljević**. Potom su okupljeni otišli u zaselak Sriduš, gdje su položili vijence kod tamošnjeg spomenika poginulim borcima NOR-a i žrtvama fašističkog terora, kojega je osamdesetih godina prošloga stoljeća zalaganjem mještana i svojim vlastitim sudjelovanjem podigao **Tomislav Bulog**.

Bulog. Vijenci su položeni i kod spomenika poginulim hrvatskim braniteljima u Vrgorcu, a potom je održana svečana akademija.

Govoreći o ratnom putu 11. dalmatinske brigade **Krešimir Sršen** je među ostalim rekao: 'Nakon bitaka na Neretvi i Sutjesci u kojima su dalmatinski borci sudjelovali u najvećem broju iskazujući nadnaravno herojstvo uz veliku pogibelj, preživjeli borci vraćaju se u svoju Dalmaciju. S novoprstiglim dobrovoljcima čine Grupu NOP odreda, od čijih dijelova dolazi do formiranja 11. dalmatinske (biokovske) brigade 2. listopada 1943. u Kozici. Nju su činili Makarski, Imotski i Neretvanski odred. S oko 1000 boraca brigada 16. studenoga 1943. godine ulazi u sastav 26. dalmatinske NOU divizije, kao dio 8. dalmatinskog korpusa. Brigada je djelovala na operativnim područjima Biokova, Makarskog primorja i srednjodalmatinskih otoka, gdje vodi teške borbe protiv njemačkih i kvislinških snaga. Brigada je zajedno sa 1. dalmatinskom NOU brigadom razbila 269 njemačko-hrvatsku legionarsku 'Vražju' diviziju kod Vukova klanca. Sudjelovala je u borbama za oslobođenje Dalmacije. Sudjelovala je u Kninskoj operaciji, a kasnije

Sjećanje na formiranje 11. dalmatinske udarne brigade

se prebacuje u Hercegovinu i vodi teške borbe za oslobođenje Širokog Brijega. Ušla je i u Mostar, a potom je prebačena u Liku. Sudjeluje i u Riječkoj i Tršćanskoj operaciji. Kao motorizirani odred 4. armije ratuje u zapadnoj Sloveniji. Svoj ratni put brigada je završila 25. svibnja 1945. u Jesenicama, nakon 600 dana provedenih u borbi. Kroz brigadu je prošlo oko 3500 boraca, od čega ih je 533 poginulo. Ukupno 69 boraca

i u temeljima civilizirane i demokratske Europe", rekao je Sršen.

Na kraju Sršen je kazao: „Danas smo u gradu koji je sa svojim okolinom, s obzirom na broj stanovnika, dao mnogo boraca NOB-a. Mnogi od njih su položili svoje mlade živote za slobodu, posebno u bitkama na Sutjesci i Neretvi, Kninskoj operaciji i završnim operacijama NOR-a. Stradali su mnogi civili od fašističkog otpora i njihovih slugu. Sjetimo se samo četničkog klanja stanovnika Zabiokovlja. Ali i od partizanskih ruku je bilo stradanja u ovom gradu, do kojih je došlo velikom i teško objašnjivom greškom koja do danas nije zaboravljena. 15. lipnja 1942. godine prilikom oslobođenja Vrgorca, strijeljano je tridesetak nevinih civila. Stoga, u ime Saveza antifašističkih boraca Hrvatske od obitelji i potomaka stradalih molim da prime oprost s dubokim izrazom žaljenja“. Dodao je da se „takve strašne stvari događaju u svakom ratu. Partizanski zločini nad zločincima su rat, ali zločin nad civilima nitko ne može opravdati. Međutim to ne

može izbrisati činjenicu da su partizani bili jedina snaga koja je digla ustanak i pružila otpor u obrani domovine, okupirane i podijeljene između fašističke Italije i nacističke Njemačke.“

Na svečanoj akademiji sudjelovao je i gradonačelnik Vrgorca **Boris Matković** koji je istaknuo: „Čestitam Vam jubilej 70. obljetnice formiranja 11. dalmatinske udarne brigade koja je dala velik doprinos oslobođenju zemlje. A sve neistražene stvari prepustimo povjesničarima i stručnjacima da ih osvijetle. Oduševilo me ovo što prvi put čujem, a to je traženje oprosta u vezi s događanjima od 15. lipnja 1942. godine. Čestitam na tome profesoru Krešimiru Sršenu, što je imao hrabrosti i snage dati ruku pomirbe. Jer pomirba i mir su nam potrebni kao nikada, da bi mogli stvarati zajedništvo i slogan hrvatskoga naroda. Najmanje je potrebno dijeliti se i svađati, a to posebice u ovim i ovakvim prilikama. Lijepo je što evocirate uspomene na dane Narodnooslobodilačke borbe u kojima su sudjelovali i naši djedovi i očevi, a Domovinski rat je zapravo nastavak te slobodarske tradicije naroda ovoga kraja“, poručio je Matković.

S.T.

Antifašisti ispred spomenika 11. dalmatinskoj brigadi u Kozici

brigade dobilo je Partizansku spomenicu 1941., a trojica su proglašena Narodnim herojima", rekao je Sršen.

Nakon toga osvrnuo se na povijesni revisionizam koji je u Hrvatskoj na snazi od početka devedesetih godina i rekao: „Naša pokoljenja moraju znati sve ove podatke, moraju znati da su upravo partizani i antifašisti otuđena, oteta i darovana ogromna hrvatska prostranstva pripojili matici zemlji nakon pobjede u Narodnooslobodilačkom ratu. Međutim, na opću žalost i nacionalnu sramotu, ta ogromna postignuća ne prihvataju jedino naši domaći lažni domoljubi koji od 1990. godine NOB i partizanske borce svode na Hitlerovu sintagmu 'komunistički zločinci'. Revisionistički šljam i lažni domoljubi ruskili su spomen obilježja iz NOB-a Hrvatske i pokušali su monopolizirati pravo na istinu i domoljublje, plasirajući tako svojevrsan „Zao duh“, koji truje ponos pobjede i tugu za sve one koji su ginuli za slobodnu Hrvatsku. Antifašizam Hrvatske, ma što tko govorio ili pisao, nezamisliv je ako pobedu u NOB-i u Domovinskom ratu ne vidimo kao jedan i jedini i nedjeljni pleter Hrvatske. Antifašizam je naša konstanta i ostat će u temeljima Hrvatske, kao što je

Bratstvo i jedinstvo i danas živi među nama

•U ratno vrijeme nije se pitalo tko je koje nacionalnosti već se borilo i ginulo jedan za drugoga. I danas, nakon 70 godina, Istra je drugačija, posebnijsa, ali i Buzeština je i onda bila i danas je drugačija i posebnijsa, rekao je predsjednika Udruge antifašista Buzeta Edo Jerman

Osnovana u vremenu općeg narodnog ustanka, odmah nakon kapitulacije Italije, sa sjedištem u Buzetu, zbog djelovanja na prostorima sjeverne, sjeverozapadne i zapadne Istre, II. istarska brigada bila je značajna karika u lancu borbe za oslobođenje, istaknuo je predsjednik Udruge antifašista Buzeta **Edo Jerman** na svečanosti obilježavanja 70. obljetnice osnivanja ove brigade, koja je održana 5. listopada u Društvenom domu u Svetom Martinu, ujedno Spomen domu II. istarske brigade.

- U to ratno vrijeme nije se pitalo tko je koje nacionalnosti već se borilo i ginulo jedan za drugoga. I danas, nakon 70 godina, Istra je drugačija, posebnijsa, ali i Buzeština je i onda bila i danas je drugačija i posebnijsa. Naša udruga otvorena je za sve ljudе anti-fašističkog opredjeljenja pa među tisuću članova ima Hrvate, Slovence, Talijane, Austrijance, Crnogorce, Kanđane... Bratstvo i jedinstvo i drug Tito žive među nama i ne bojimo se izgovarati te riječi, bez obzira što se nekim diže kosa na glavi kada ih čuju, poručio je Jerman.

Gradonačelnik Buzeta **Siniša Žulić** istaknuo je da, iako antifašizam danas zasigurno nije niti može biti jednak onome iz vremena II. svjetskog rata, njegove

glavne značajke moraju biti nit vodilja i u ovim modernim vremenima.

Predsjednik istarskog Saveza antifašista **Tomislav Ravnica** osvrnuo se na najave teritorijalnog preustroja.

- Što je to s ovim slučajem regionalne podjele bez da nas itko što pita. Mi moramo biti ravnopravni, karte se ne mogu

pet regija, odnosno o ideji da se Istra na jedan neprirodan način spoji s Likom i Kvarnerom.

- Istra je kulturno, povijesno i geografski specifična regija, naš grb utkan je u hrvatski. Mi smo regija sa snažno izraženim regionalnim identitetom i nećemo dozvoliti da se Istra utopi u neku neprirodnu regiju,

ne želimo opet u bivšu Zajednicu općina Rijeka, poručio je Flego. Rekao je također da se zalaže za teritorijalni preustroj kroz dosljedniju provedbu decentralizacije kao i za to da Istra bude regija s posebnim ovlastima.

Na svečanosti u Svetom Martinu uručene su povelje Udruge antifašista **Anici Rušnjak**, Ivanu Črnaru, Stanku Majcanu i Aldu Pavletiću, a priznanja **Danici Benčić**, **Darinki Marinac**, **Darinki Draščić**, **Milici Vivoda** i **Anici Čendak**.

Obljetnica II. istarske brigade protekla je u znaku sadržajnog kulturno-umjetničkog programa u kojem su

nastupili mješoviti pjevački zbor ŽKUD-a "Renato Pernic" iz Roča, limena glazba GD Sokol iz Buzeta, gunjci Arkul iz Roča, muška klapa Pinguentum iz Buzeta, recitatori i vokalna skupina Srednje škole Buzet, pjesnikinja **Marija Ribarić** i svirač **Damir Ugrin**, a uslijedilo je zajedničko druženje uz domjenak.

G.I.

Dobitnici povelje Udruge antifašista u Buzetu

miješati bez nas. Istra mora sačuvati svoju samoupravu, lokalnu, županijsku, regionalnu, neka se zove kako hoće, ali s pravom da odlučujemo, rekao je Ravnica te istaknuo da treba otvoriti raspravu, ali ravnopravnu i argumentiranu.

Zadnjih dana, istaknuo je župan **Valter Flego**, dosta je rečeno o teritorijalnom preustroju Hrvatske i predloženih

OBLJETNICA SEKCije ZRAKOPLOVACA

Upovodu desete obljetnice rada i 71. obljetnice stvaranja avijacije NOB, Sekcija zrakoplovaca pri SABA RH održala je svečanu skupštinu. Predsjednik Sekcije **Vladimir Černjajev** je uz pozdravnu riječ čestitao obje obljetnice.

Skupu su nazočili članovi Predsjedništva SABA RH **I. Fumić** i **V. Šunjara**, predsjednik ZUABA ZG i ZG županije **Petar Rajić**, predsjednik ABA jug-Zagreb **D. Kozjak**, predsjednik SUH podružnive vojnih umirovljenika **M. Boroša**, pomoć-

nik vojnog atašđea ruske federacije **S. Kotenkov** i predsjednica koordinacionog savjeta Udruge ruske nacionalne manjine u RH **Jelena Pilićeva Čorko**.

Černjajev se u svom govoru prisjetio prvih pilota **Franje Kluza** i **Rudija Čajevca**, te velike pomoći dobivene od engliskih saveznika, koji su darovali eskadrilu lovaca Spitfire i eskadrilu lovaca Hurricane.

Sekcija je uspostavila suradnju s Udrugom pilota i padobranaca iz Ze-

munu te ambasadama Ukrajine, Rusije i Velike Britanije.

Zaslужnim članovima sekcije tim su povodom dodijeljena priznanja i pohvale, a u znak trajnog sjećanja, uokvirenu sliku ratnog pilota **Krešimira Borasa** primila je njegova kći **Drina Boras**, dok je uokvirena slika generala **Vitluka**, narodnog heroja SSSR-a i Jugoslavije uručena pomoćniku vojnog atašea **S. Kotenkovu**, a uokvirena slika **Arkadija Popova** uručena je gdj. **Jeleni Pilićevi Čorko**. **Branko Beć**

•Kod spomen obilježja dječjeg groblja, na kojem su pokopana djeца žrtve ustaškog koncentracijskog logora u Sisku, 5. listopada ove godine održana je komemoracija i položene bijele ruže posvećene najmlađim nevinim žrtvama

Kroz dječji logor u Sisku, jedini takav u Europi, koji se nalazio na nekoliko lokacija, gdje su djeca, od novorođenčadi do mlađih tinejdžera, ležala na hladnoći bez kreveta i pokrivača, uz slabe obroke, evidentiran je u tih nekoliko mjeseci boravak 6693 dječaka i djevojčica s Kozare, Banije, Korduna i iz Slavonije. Nekima su roditelji završili u Jasenovcu gdje su ubijeni, a nekima na prisilnom radu u Njemačkoj. Sisački mrtvozornik dr. **David Egić** službeno je zabilježio smrt 1152 djece, koja su pokopana u Sisku, a kasnija evidencija **Ante Dumbovića** utvrdila je smrt 1630 mališana.

Govoreći na komemorativnom skupu predsjednik Srpskog narodnog vijeća i saborski zastupnik **Milorad Pupovac** istaknuo je kako se i danas moramo boriti protiv onih koji bi zaboravili, negirali, ili opravdavali ovaj i slične zločine.

- Ovoj ćemo djeci odati najveću počast ako to ne dozvolimo, ako se izborimo da živimo u državi tolerancije i ravнопravnosti, rekao je Pupovac.

Spomen ploče na Dječjem groblju u Sisku ove su godine, nakon dugogodišnjeg zapuštanja, obnovljene, a Srpsko narodno vijeće je uputilo početkom godine nadležnom konzervatorskom odjelu zahtjev

KOMEMORACIJA ŽRTVAMA U DJEČJEM LOGORU

Za stradale mališane na spomen obilježja položene su bijele ruže.

da se područje Dječjeg groblja zaštiti kao memorijalno mjesto. Odluka Ministarstva kulture još se čeka.

Siščani i Zagrepčani predvođeni **Dianom Budislavljević**, spasili su više od tisuću djece. Kako su neka djeca prilikom odvođenja u logor bila premalena da zapamte svoja imena mnoga su nakon rata teško saznavala svoj pravi identitet, obitelji su godinama spajane, a neka djeца su nastavila živjeti u obiteljima koje su ih udomile. Dvogodišnji **Radoslav Marinković** iz Kuljana kod Dobrljina jedno je od najmanje 1200 djece koja su od kolovoza 1942. pa do siječnja 1943. umrla u Dječjem logoru Sisak. Logor je formiran kao "Prihvatalište za djecu

izbjeglica", nakon ofenzive na Kozari.

Na komemoraciji je bio i Milan Marinković, Radoslavov brat, koji je pri dolasku u logor imao 11 godina.

- Bili smo u zbjegu s Kozare. Majka, trojica braće, sestra i ja uhvaćeni smo u skupini s 5000 ljudi pri proboju. Djeca su odmah ukrcana u kamione i završili smo u Sisku. Tu su mene i još neke starije odveli za Koprivnicu gdje smo radili u selu Ždale kod dobrih ljudi, no najmlađeg brata više nisam vido. Bio je malen i gladan i umro je negdje u logoru - kroz suze je rekao Milan kojeg je jedan domobranski oficir na prolazu kroz Ždale uzeo k sebi i vratio ga u Dobrljin gdje se krajem rata sastao i s majkom koja je preživjela rat.

Izložba „Zahvalnost norveškom narodu“

U Vojnom muzeju obrane (Forsvarsmuseet) u Oslu je 5. rujna 2013. godine otvorena povjesna izložba „Zahvalnost norveškom narodu“ autorice Nataše Mataušić, mujejske savjetnice u Hrvatskom povjesnom muzeju. Voditeljica istraživačkog projekta građe je znanstveni istraživač pri Univerzitetu u Oslu Gorana Ognjenović

Izložbu i prateći katalog financirali su Fundacija Slobodna riječ (Fritt ord) iz Osla, Veleposlanstvo Kraljevine Norveške u Hrvatskoj, Falstad centar i Spomen područje Jasenovac. Izložba je otvorena pod visokim pokroviteljstvom Veleposlanstva Republike Hrvatske i Veleposlanstva Republike Bosne i Hercegovine u Norveškoj.

U kolovozu 2012. godine, a u povodu

obilježavanja 70. obljetnice dolaska prvih interniraca iz Jugoslavije na prisilni rad u Norvešku u vrijeme Drugoga svjetskoga rata, izložba je tokom prošle godine bila postavljena u Falstad centru (Falstadsenteret), nedaleko Trondheima.

Temeljem recentne literature i izvora pokušalo se na 20 izložbenih panoa prikazati okolnosti koje su doveli do slanja velikog broja muškaraca s teritorija tadaš-

nje Nezavisne Države Hrvatske na prisilni rad u nacističke logore Norveške, oslikati nedaće kroz koje su prošli zajedno s ostalim logorašima Jugoslavenima, sve do povratka u Jugoslaviju nakon završetka rata. Posebno je naglašena pomoć norveškog naroda u prevladavanju teškoća koja je logorašima olakšavala život u začočeništvu.

K.S.

ZASTAVA EUROPSKE UNIJE NA ŠAMARICI

Na Čavić brdu (Šamarica) kod spomen-obilježja palim borcima, Izvršni odbor sekcije 7. banijske divizije pri SABA RH, ZUABA Sisačko-moslavačke županije i UABA Petrinje, upriličili su svečanost u povodu 72. obljetnice polaganja prve zakletve banijskih i sisačkih partizana (28.09.1941.-28.09.2023. godine). Položeni su vijenci i cvijeće (izaslanstvo SABA RH: **Jovanka Radaković, Veljko Mrazovac i Slavko Cerjanec**), te evocirana sjećanja na taj povijesni čin, a bilo je riječi i o aktualnom trenutku antifašizma u Hrvatskoj. Tu, na najvišem vrhu Šamarice (Piramida), na 615 metara nadmorske visine, na Čavić brdu po prvi put zavijorila se i zastava Europske unije, što je 200-tinjak nazočnih poklonika antifašizma zdušno pozdravilo.

Obraćajući se skupu, **Mirko Mećava**, član Predsjedništva SABA RH, zahvalio je UABA Petrinje što ustrajava iz godine u godinu na obilježavanju ovog događaja koji je prerastao u tradicionalno okupljanje boraca i poklonika antifašizma. Ima i onih koji ovakva okupljanja proglašavaju turističkim putovanjima. Nama je važno da dolaskom na ova povijesna mjesta javno iskažemo pijetet junacima NOB-a, da se suprotstavimo reviziji i blaćenju partizana, Tita, iznošenju neistina i laži o tom vremenu. A što se mi usput i družimo – i to je samo za pozdraviti, ustvrdio je Mećava. Dodao je, kako je danas na djelu sveopća hajka na vrijednosti NOB-a, Tita, borce, objavljiju se klevetički rukopisi u tiskovinama „Glas koncila“, „Vojna povijest“, „Hrvatski tjednik“ i inim časopisima i knjigama. Desne snage u našem društvu raspolažu materijalnim sredstvima i utjecajem, te ostvaruju svoje ciljeve. Mi, propagandni utjecaj realiziramo i preko lista „Glas antifašista“, ali, kako je kazao Mećava, to naše glasilo valjalo bi biti relevantnija antifašistička publikacija, kako bi se suprotstavio nastojanjima rastućih

♦Na obilježavanju 72. obljetnice polaganja prve partizanske zakletve banijskih partizana, kod spomen obilježja na Šamarici, prvi put se zavijorila i zastava Europske unije

snaga u svojevrsnoj profašističkoj ofenzivi. Raduje me što vidim ovdje i zastavu Europske unije, jer slobodna Europa počiva na antifašističkim vrijednostima, zaključio je Mećava.

Svetlana Lazić, zamjenica gradonačelnika Petrinje, pozdravila je sudionike svečanosti, rekavši da su se prije 72 godine hrabri borići s područja Siska i Banije ovdje obvezali da će se boriti do posljednje kapi krvi, kako bi oslobodili svoju zemlju. Nekoliko mjeseci ranije, točnije 22. lipnja 1941. godine u šumi Brezovica formiran je Prvi partizanski odred, na čijem je čelu bio Vlado Janić Capo. Mnogi tadašnji borci su izgubili svoje živote, mnoge obitelji su bile uništene, kako bi se obranila željena sloboda. Ali, i tada prije 70-tak godina, kao i prije 20-tak u Domovinskom ratu, želja za mirom i pravednošću, želja za obranom svoje domovine bila je jača i od smrti. Zahvaljujući odlučnosti svih onih boraca koji su branili našu zemlju od okupatora 40-tih i zahvaljujući hrabrosti i odvažnosti časnih hrvatskih branitelja 90-tih godina, zahvaljujući njihovoj vjeri u dobro, izgrađena je Republika Hrvatska, slobodna i suverena nam domovina. Antifašizam je tekovina koju su naši preci platili najvišom cijenom, a mi to nikad ne smijemo zaboraviti. Žao mi je što danas na ovom mjestu nema više mladih ljudi, koji moraju i hoće čuvati našu prošlost i tradiciju, kazala je Lazić, odajući na kraju priznanje UABA Petrinje na njegovanju zajedništva i tolerancije, te građenju humanih odnosa među građanima.

Prigodne pozdravne riječi uputio je **Milovan Bojčetić**, izaslanik sisačko-mosla-

vačke županice **Marine Lovrić Merzel**. Kazavši kako se obraća i kao predsjednik ZUABA Sisačko-moslavačke županije, Bojčetić je podsjetio kako je nedavno tisuće Šiščana i gostiju uživalo u još jednoj Keltskoj noći, tradicionalnoj turističkoj manifestaciji u organizaciji TZ Grada Siska, a pod pokroviteljstvom Ministarstva turizma. Sa deset splavi koje su se spuštale niz rijeku Kupu organizatori su odlučili predstaviti sisačke neznane velikane. Posljednja splav slavila je ulogu golobradnih mladih Šiščana koji su uz slabo naoružanje odlučili stati u obranu Hrvatske u Domovinskom ratu. Jedna je splav bila posvećena zaštitniku grada, Svetom Kvirinu. No, posjetitelji su zamijetili kako ove godine, a nakon prošlogodišnje kritike biskupa Vlade Košića, nije bilo splavi posvećene 1. sisačkom partizanskom odredu. Bojčetić je podsjetio, kako je biskup Košić lani nakon manifestacije zaprijetio zabranom korištenja imena Svetog Kvirina u ovoj manifestaciji. „Ostao sam zaprepašten, ljut, kada sam video da se na istoj priredbi u Sisku, koji voli za sebe reći da je grad hrvatskih pobjeda, jednako slave Sveti Kvirin, sisački biskup i mučenik i zaštitnik grda, te partizani, zločinci koji su rušili crkve i ubijali živu crkvu. Moj grad Sisak i cijela Hrvatska moraju odlučiti hoće li slijediti Krista ili antikrista, jer ne mogu jedno i drugo. Stoga zabranjujem ubuduće bilo kakvu upotrebu imena i lika Svetog Kvirina zajedno sa zločincima partizanima. Kao katolički biskup imam na to pravo“, kazao je tada Košić. Bojčetić se založio da krovna organizacija, Savez antifašističkih boraca i antifašista Republike Hrvatske nađe načina i mogućnosti kako bi se ovakvi i slični ispadni crkvenih velikodostojnika, i ne samo njih, uz angažiranje i najviših tijela vlasti u državi – onemogućili, što je u duhu Ustava RH u kojem su ugrađeni temelji antifašizma.

Na kraju svečanosti, **Zrinka Čorić**, predsjednica UABA Petrinje, ukratko je podsjetila na značaj partizanske zakletve, te o razvoju oružanog otpora na Baniji, dodavši da nam je dužnost čuvati istinu o NOB-u. Tekst prve partizanske zakletve pročitao je **Mile Vučetić**, potpredsjednik ZUABA Sisačko-moslavačke županije. Nakon svečanosti, uzvanici i gosti družili su se do kasnih poslijepodnevnih sati u jednom lokalnu blizu Gline, dakako uz nadoknadu vlastitih troškova.

B. M.

snimila: Nada Salopek

Na Čavić brdu po prvi put zavijorila i zastava Europske unije

KOMEMORACIJA ŽRTVAMA ITALIJANSKOG FAŠIZMA

Na dan strijeljanja četvorice rodoljuba 8. rujna ove godine kod spomenika u Bazovici održana je komemoracija kojoj je, uz goste iz Hrvatske i Slovenije, prisustvovalo 1500 antifašista iz okolice Trsta i tog dijela Italije

Fašizam je službeno preuzeo vlast u Italiji 1922. godine. Međutim Istra i Trst su potpali pod Italiju već Rapalskim ugovorom 1921. pa se talijanizacija tih krajeva začela već onda. I to sa svim oznakama fašizma - nacionalizmom i nasiljem u prvom redu. Kao posljedica toga u hrvatskom i slovenskom življu započinju nemiri i otvoreni otpor novoj iredentističkoj politici. Prostinska seljačka buna kraj Pule 1920. i Labinska rudarska republika 1921. godine su de facto prvi antifašistički ustanci u svijetu i to prije no što je fašizam i stupio službeno na vlast!

Dolazak stanovnika iz susjednih sela na komemoraciju

Eskalacija takova stanja traje cijelo desetljeće, a rezultira strijeljanjem hrvatskog rodoljuba **Vladimira Gortana** 1929. u Puli i strijeljanjem tri slovenska junaka - **Ferde Bidovca, Franje Marušića i Alojza Valenčića** i jednog hrvatskog - **Zvonimira Miloša** 1930. u Bazovici.

Na dan strijeljanja četvorice rodoljuba 8. rujna ove godine, u Bazovici, kod spomenika, održana je velebna komemoracija uz nazočnost 1500 antifašista iz okolice Trsta i Slovenštine. Uz prigodnu glazbu stotine pjevača i svirača na spomenik je položeno mnoštvo vijenaca. Osobito je dirljivo bilo čuti nakon mnogih deset-

ljeća partizansku pjesmu "Konjuh planinom", i to u Italiji.

Govornici su se obraćali nazočnim na talijanskom i na slovenskom, a naročito su dugi pljesak ubrali **Roberto Cosolini**, gradonačelnik Trsta i **Uroš Grilc**, ministar za kulturu Republike Slovenije.

Posebno je bila pozdravljena i nazočnost predstavnika iz Hrvatske - **Dinka Tamaruta**, predsjednika Saveza antifašističkih boraca i antifašista primorsko-goranske županije iz Rijeke i **Olega Mandića**, predsjednika UABA Grada Opatije.

Oleg Mandić

Jasenovac

S pomen područje Jasenovac posjetili su 11. rujna 2013. godine ravnatelj Hiroshima Peace Memorial Museuma **Kenji Shiga** i **Chizuko Kawamura** iz Outreach Division istoga muzeja. Uz vodstvo kustosa **Ive Pejakovića** i **Ines Sogonić** razgledali su stalni postav Memorijalnog muzeja Jasenovac, te se upisali u knjigu dojmova.

Posjet iz Hiroshime je jedan od brojnih kontakata u okviru međunarodne suradnje Spomen područja Jasenovac s najpoznatijim svjetskim muzejima, vezanim za zbivanja iz Drugog svjetskog rata.

K.S.

Posjet iz muzeja Hiroshime

Pismo antifašista Splita potpredsjednici Vlade Milanki Opačić

Tražimo provođenje Deklaracije o antifašizmu

♦Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Splita uputila je 16. rujna ove godine potpredsjednici Vlade RH i ministrici socijalne politike i mladih Milanki Opačić pismo u kojem je ponovljen zahtjev za konačno provođenje Deklaracije o antifašizmu koja je usvojena u Hrvatskom saboru još prije osam godina. „Svjesni smo činjenice da nije moguće odjednom i preko noći riješiti brojne probleme, ali ne možemo prihvatičiničenu da se ništa ni ne pokušava rješavati. Dopise sličnog sadržaja ranije je SABA RH dostavljao Vladi i pojedinim ministrima, i naravno nije napravljeno ništa.“

Pismo, koje je potpisao predsjednik UABA Split Josip Milat, prenosimo u cijelosti:

Poštovana gospodo Milanka Opačić, potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske, već smo jednom uputili ministrima Bauku i Matiću kao i Vama (ministar Bauk i naša Udruga) zaključke Županijskog odbora SDP-a Splitsko-dalmatinske županije, od siječnja 2013. godine, a o navedenim problemima smo s Vama i spomenutim ministrima osobno razgovarali.

Ministri Matić i Bauk su izjavili da oni i njihova ministarstva nemaju mogućnosti riješiti probleme, dijelom i zbog činjenice da njihovi resori ne „pokrivači“ sva navedena područja, zbog čega je i zaključeno da se predmet uputi Vama kao potpredsjednici Vlade nadležnoj za koordinaciju resora društvenih djelatnosti.

Svjesni smo činjenice da nije moguće odjednom i preko noći riješiti brojne probleme, ali ne možemo prihvatičiničenu da se ništa ni ne pokušava rješavati. Dopise sličnog sadržaja ranije je SABA RH, dostavljao Vladi i pojedinim ministrima i naravno nije napravljeno ništa. Teško je i bilo očekivati da HDZ-ova vlada želi i uopće ima volju rješavati probleme boraca NOR-a i uopće antifašista, ali od ove „naše“ Vlade to s pravom očekujemo. Jasno nam je da sve probleme nije moguće riješiti odjednom i preko noći jednim potezom pera. Ali, isto tako nam je jasno da se jednom mora započeti. Već i najmanji pozitivni pomaci obradovali bi i učinili sretnima onih nekoliko tisuća obespravljenih, poniženih, pravno i društveno zaboravljenih antifašističkih boraca i njihovih obitelji.

Zato Vas, poštovana potpredsjednica Vlade, još jednom molimo da svojim osobnim autoritetom i autoritetom funkcije (u Vladi i SDP-u) pokrenete inicijativu kako bi se navedeni problemi počeli rješavati i u razumnim rokovima (dok još ima živih boraca) i riješili. Jasno nam je također da se svi naznačeni problemi ne mogu riješiti do krajnjih granica, ali

mnogo toga s malo dobre volje i rada može relativno brzo. U rješavanju problematike uključivo i određene operativne poslove cijela organizacija antifašističkih boraca i antifašista stoji Vam na raspolaganju.“

U nastavku teksta navodimo zaključke Županijskog odbora SDP-a onako kako su na sjednici prilikom verifikacije zapisnika prihvaćeni:

„Županijski odbor SDP na svojoj 17. sjednici održanoj 17 siječnja 2013. raspravljajući o nužnosti oživotvoreњa Deklaracije o antifašizmu Hrvatskog sabora i sistemskom rješavanju problema statusa udruga antifašizma te statusa boraca i invalida NOR-a, a na prijedlog predsjednika Udruge antifašista i antifašističkih boraca Grada Splita **prof. emeritus dr. sc. Josipa Milata**, jednoglasno je usvojio zaključak:

Da se gospodi Milanki Opačić, potpredsjednici Vlade RH, zaduženoj za resore društvenih djelatnosti uputi zahtjev za pokretanje postupka izrade, izmjena i dopuna zakonske regulative koja će omogućiti praktičnu realizaciju duha i slova Deklaracije o antifašizmu Hrvatskog sabora kako bi se konačno SABA RH, udruge antifašističkih boraca i antifašista te borci i invalidi NOR-a izjednačili sa statusom i pravima, koje imaju udruge nastale iz Domovinskog rata i hrvatski branitelji. To se posebno odnosi na:

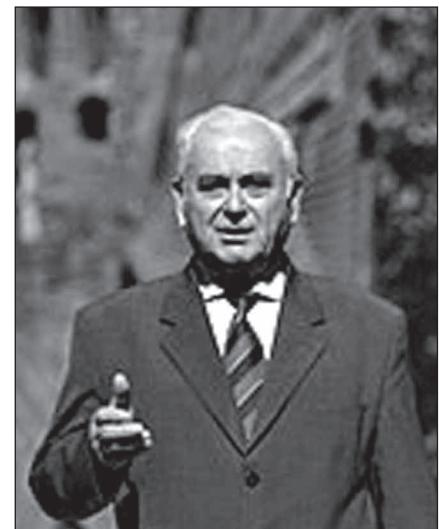
- donošenje Zakona o usklađivanju mirovina vojnih osiguranika bivše SFRJ,

- usklađivanje Zakona o dopunama zakona o mirovinskom osiguranju,

- izradu prijedloga izmjena i dopuna zakonskih propisa radi poboljšanja uvjeta i zaštite vojnih i civilnih invalida iz II. svjetskog rata,

- izradu prijedloga zakonskih propisa za obnovu i održavanje spomeničke baštine iz Narodno oslobodilačke borbe,

- izmjene i dopune Zakona o finančiranju u SABA RH, zajednica udruga

Dr. sc. Josip Milat, predsjednik UABA Split

antifašistički boraca i antifašista u županijama i gradovima,

- izmjene i dopune Zakona o participaciji u zdravstvenom osiguranju,

- izmjene i dopune Zakona o pretvorbi prava na društvenim sredstvima bivših društveno-političkih organizacija

- Zakona o nacionalizaciji (kojim se traži vraćanje oduzete imovine Saveza boraca, obeštećenje ili dodjela zamjenskog prostora za djelovanje udruga antifašista)

- izmjene i dopune Zakona o školskim udžbenicima i pratećim propisima (unošenje istine o NOB-i i antifašizmu te znanstvenom vrednovanju djelovanje NDH)

- izradi Protokola o obilježavanju značajnih datuma iz NOB-e i Domovinskog rata na svim razinama (od općina i gradova do republičke razine)

- i drugih.

U svrhu iznalaženja što kvalitetniji rješenja članovi udruga antifašista i antifašističkih boraca Grada Splita i Zajednice udruga antifašista i antifašističkih boraca, te Županijskog odbora SDP spremni su sudjelovati osobnim angažmanom.“

Svečano obilježena 70. obljetnica oslobođenja

♦Povodom 70. godišnjice prvog oslobođenja Varaždinskih Toplica i 100. rođendana heroja *Martina Pušteka*, člana ZAVNOH-a, u Varaždinskim Toplicama su 29. rujna obilježene te važne obljetnice. Zadnja je obljetnica proslavljenja u ovom gradu prije pet godina, stoga je nova gradska vlast predvođena gradonačelnicom *Gorankom Štefanić*, sa zadovoljstvom prihvatile prijedlog da se ove obljetnice svečano obilježe

Dlegacije Grada i UABA Ludbreg, Varaždin i Novi Marof, te Društva „Tito“ Varaždinske županije okupile su se u malom selu Donja Poljana gdje se točno pred 100 godina radio Martin Puštek. O životu i djelu narodnog učitelja, borca i vijećnika ZAVNOH-a govorila je **Spo-menka Vlahović**, ravnateljica Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice. „Od jeseni 1942. godine radio je u štabu Kalničkog odreda kao oficir za informacije, ubrzo postaje sekretar odreda, a u vojnom položaju zamjenik komesara odreda. U svibnju 1943. godine pozvan je na novu dužnost u ZAVNOH. Tu je radio na reorganizaciji školstva i postavljanju idejnih smjernica novom školskom sistemu. Od siječnja 1944. pa sve do svoje smrti bio je pročelnik Prosvjetnog odjela ZAVNOHA-a. Smrt ga je zatekla na Kordunu, 1.

lipnja 1944. godine. Preminuo je u noći, od posljedica maltretiranja u zatvoru, gdje je dospio kao napredni komunist. U njegovu čast, Antun Augustinić izradio je kip partizanskog učitelja raširenih ruku koji u lijevoj ruci drži knjigu.

Cvijeće je potom položeno i na grobnu palih partizana u bitci za Varaždinske Toplice te kod spomenika u parku gdje se vodio najteži dio bitke za grad. O bitci i oslobođenju Toplica govorio je **Milivoj Dretar**: „Toplice su bile odlično čuvane, branilo ih je preko 250 vojnika, među njima više od stotinu njemačkih feldžandara (SS odred). Borba je bila teška i trajala je dva dana. Feldžandari su se čvrsto branili u hotelu „Josipova kupelj“. Bila je to čvrsta zgrada, najviša u mjestu i na odličnom položaju u samom centru, stoga su feldžandari i

nakon 40 sati borbe pružali otpor. Da bi okončali daljnju borbu, partizani su zapalili Josipovu kupelj. Nijemci se više nisu mogli braniti i morali su se predati. Vijest o oslobođenju Varaždinskih Toplica velikom brzinom je prostruvala Varaždinom, Zagorjem, Podravnom, sve do Zagreba. Neki su odmah pomislili da je zauzimanje Varaždinskih Toplica samo uvod u napad na Varaždin i da je zbog toga najpametnije spakirati nužne stvari i što prije se prebaciti u Zagreb. Svi su naslučivali da se sprema napad na neko od većih uporišta.“

Okupljenima se obratila i gradonačelnica Štefanić, a svi su potom na prijedlog ravnateljice Vlahović posjetili novi arheološki postav Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice.

M. D.

Zagreb

Projekt osobnih sjećanja na povijesne događaje

♦U Novinarskom domu u Zagrebu 26. rujna 2013. godine održana je konferencija Documente - Centra za suočavanje s prošlošću u okviru projekta - Osobna sjećanja na ratove i druge oblike političkog nasilja od 1941. do danas

Cilj konferencije je bio predstaviti različita iskustva ljudi tijekom niza povijesnih događanja na našim prostorima (Drugi svjetski rat, poslijeratno razdoblje, vrijeme Hrvatskog proljeća, vrijeme nakon Titove smrti, uspon Miloševića na vlast, Domovinski rat te razdoblje nakon Domovinskog rata) te navesti sve zainteresirane na preispitivanje prošlosti i na značaj prošlih događaja.

Projekt, koji je započet 2010.godine, kako je istaknuto, ima za cilj prije svega afirmiranje i čuvanje od zaborava osobnih sjećanja svih zainteresiranih svjedoka i svjedokinja povijesnih zbivanja u Hrvatskoj.

Uvodnu riječ održala je **Vesna Teršelić**, voditeljica Documente, a pozdravne govore **Franciska de Jong** iz Erasmusa, **Gabriella Sancisi**, zamjenica Veleposlanice Kraljevine Nizozemske, **Zrinka Vrabec Mojzeš**, izaslanica i savjetnica predsjedni-

ka Republike Hrvatske te **Tamara Perišić**, izaslanica ministrike kulture.

Documenta posjeduje vrijednu zbirku zapisa, u kojoj je dosad prikupljeno oko 450 sjećanja metodom usmene povijesti. To su kazivanja ljudi iz različitih krajeva Hrvatske. Kroz njihova kazivanja prelамaju se različiti, a često i dijametralno suprotni doživljaji i iskustva. Ova zbirka je iznimno vrijedna podloga za predočavanje javnosti višeslojnosti i višezačnosti različitih povijesnih događaja te za poticanje dubljeg i ozbiljnijeg sagledavanja sudbine i stradanja, ali i životne borbe kroz koju su prolazili 'mali' obični ljudi.

U prikupljanju i oblikovanju materijala osobita pažnja je posvećena tome da ideja o vrijednosti zaštite ljudskih prava pojedinca bude prezentirana. Prvobitno je projekt krenuo sa sjećanjima iz Domovinskog rata, no kako se interes širio, tako su sjećanja nadopunjena i s onima iz

Drugog svjetskog rata, zatim iz vremena Rezolucije informbiroa i Golog otoka, kao društvenog i političkog pokreta iz 1971. godine, pa i vremena uspona nacionalizma prije početka Domovinskog rata.

S obzirom na to da je projekt osobnih sjećanja dijelom zamišljen kao resurs za zainteresiranu znanstvenu zajednicu, dijelom je usmjeren na poticanje društvenih promjena i osvještavanje javnosti, a dijelom se može koristiti u okviru edukacijskih programa u sklopu nastave povijesti. Tako su na konferenciji govorili suradnici Documente **Maja Dubljević**, novinari **Dragutin Hedl** i **Tihomir Ponoš**, redatelji **Nenad Puhovski** i **Oliver Frlić**, muzejska savjetnica Hrvatskog povijesnog muzeja **Nataša Mataušić**, kazivači **Vesna Jakumetović** i **Đorđe Gunjević**, povjesničarka **Snježana Koren** te publicistkinja **Vesna Kesić**.

R.I.

Antifašisti posjetili Bosnu i Hercegovinu

♦U organizaciji Udruge antifašista Dubrovnik, grupa od tridesetak izletnika, članova i prijatelja Udruge, bila je krajem rujna ove godine u četverodnevnom posjetu Jajcu, Sarajevu i Visokom u Bosni i Hercegovini. Dubrovačkim antifašistima se, kao suorganizator i vodič, pridružio i Šemsudim – Dudo Brković, predsjednik Bošnjačke nacionalne zajednice u Dubrovniku

Kako u svim svojim izletima dubrovački antifašisti prostora i vremena daju i njegovanju sjećanja na značajna događanja iz Narodnooslobodilačke borbe i povijesti antifašizma, tako je bilo i ovoga puta, pa je ostvaren posjet Jajcu, u kojem je krajem studenog, prije sedam desetljeća, održano povijesno 2. zasjedanje AVNOJ-a. Uz posjetu kulturnom povijesnim znamenitostima i slapovima rijeke Plive, koji su zaštitni znak ovog lijepog gradića i bosanskog kraljevskog grada, kojega zbog povijesnih zdanja zovu i bosanskim Dubrovnikom, dubrovački izletnici posjetili su i Muzej AVNOJ-a, gdje je simpatični mladi vodič iz Omladinskog centra, jednako ushićeno, kao o davnoj povijesti svoga grada, govorio i o Drugom zasjedanju AVNOJ-a i značajnim odlukama koje su predstavnici jugoslavenskih naroda donijeli, slobodno vijećajući u srcu, tada porobljene Europe. AVNOJ je u Jajcu konstituiran kao izvršno i zakonodavno predstavničko tijelo jugoslavenskih naroda, utemeljen je Nacionalni komitet narodnog oslobođenja Jugoslavije, a izbjegličkoj vladu i kralju Petru II. Karađorđeviću zabranjen je povratak u zemlju do završetka rata.

Na putu prema Sarajevu dubrovački izletnici su se kratko zadržali u Travniku. Pamtit će ga po susretu s dva domaća neznanca, koji su, radosni susretom s Dubrovčanima, širokogrudno i s primjesama travničkog humora, pomogli da se ekspresno dođe do nezaobilaznog travničkog cilja i posjeti rodnu kuću nobelovca Ive Andrića. Tu na licu mjesta upoznavanje sa životom i djelom autora romana „Na Drini ćuprija“, „Travnička kronika“, „Gospodica“ i mnogih drugih sjajnih djela čovjeka koji je, uz ostalo, cijekupni iznos Nobelove nagrade od milijun američkih dolara darovao rođnom mjestu za unapređenje školstva i kulture.

Put vodi dalje u Sarajevo, glavni grad Bosne i Hercegovine, pet stoljeća star, u kojem se susreću i jedna uz drugu žive različite kulture, običaji i vjere, grad pačenik u bezumnom ratu prošlih devedesetih, kada su njegove ljude više od tri

godine četnički zlotvori držali u blokadi i s okolnih brda ih držali na nišanu i ubijali u suludoj namjeri da satru sarajevsku dušu. To im ipak nije uspjelo. Sarajevo je, makar poprilično ranjeno, ostalo na nogama i raduje utisak vidnog oporavka.

Pred Muzejom AVNOJ-a u susret sedamdesetoj obljetnici Drugog zasjedanja

Ljepoti ta dva, tri dana boravka u Sarajevu doprinio je ugodan smještaj i ljubazno osoblje hotela „Braća Mujići“ na Iličiću, šetnja predivnom prirodom Iličić u vrelo i tok Bosne, pa središtem Sarajeva i obilazak glavnih bogomolja: katoličke, pravoslavne i islamske vjeroispovijesti, koje su, sa židovskom sinagogom preko Miljacke, specifikum sarajevske duše, onako jedna uz drugu u samom središtu grada. Šetnja Baščaršijom, na oku ponuda svega i svačega, prava kafa u fildžanu, neizostavna baklava i čevapi...

Upriličen je i posjet tržnici Markale i, uz kraće prigodno kazivanje, na spomen obilježje, na mjestu gdje je u bezumnom ratu prošlih devedesetih od granate četničkih krvnika poginula 61 civilna osoba, gdje je odana počast žrtvama i položen buket cvijeća. Ovu gestu dubrovačkih antifašista prisutni na dobro popunjenoj tržnici, popratili su sa zahvalnošću, a oteo se i pljesak. Trenuci sjećanja i na početku Titove ulice, pred vječnom vatrom i spomen obilježjem oslobođiocima Sarajeva koji su, zajedničkom borbom Hrvata, Srba i Muslimana u partizanskim redovima, i gradu na Miljacki izborili slobodu od fašizma u Drugom svjetskom ratu 6.

travnja 1945. godine. Odana je počast svim žrtvama fašizma i poginulim antifašistima u ratovima za slobodu te položen vijenac od dubrovačkog lovora. Uz kratko sjećanje u tišini, buket cvijeća položen je i na spomen obilježje na mostu, gdje su od zločinačke granate, kao prve žrtve prošlog rata u BiH, stradale Suada Dilberović, mlada Dubrovinjka, tada studentica Medicinskog fakulteta u Sarajevu, i njena prijateljica Olga Sučić. Taj most nosi ime Suade Dilberović.

Posjet središnjem dijelu Bosne i Hercegovine ne bi bio pravi bez posjeta novijoj atrakciji – dolini bosanskih piramida, na lokaciji udaljenoj od Sarajeva dvadesetak kilometara i u blizini Visokog. To otkriće bosanskog pronalazača dr. Semina Osmanagića golica znatiželju, pa kolone pristižu, s vodičem ili bez, zagledaju piramidalna brda, od kojih je najveće nazvano piramida Sunca, a hrabriji stavljaju obaveznu kacigu i kreću u utrobu brda dugim osvijetljenim hodnikom, koji s brojnim rukavcima sa svake strane najviše podsjeća na okno davnog rudnika. Tu, na gromadama čudnih oblika, stručni vodiči pokušavaju objasniti misterij bosanskih i drugih piramida, koje su, kažu, gradile neke davne civilizacije, a njihove gotovo beskrajne hodnike i labirinte, kojima, tvrde, struji čudotvorna energija, su druge civilizacije zatravpavale pa sljedeće čistile, da bi se sada nezaobilazne mi, ovovremeni čudili tome, divili ili sumnjičavo vrtjeli glavom. No, jedno je sigurno – dolinu bosanskih piramida kod Visokog valja posjetiti i sve to vidjeti pa neka misli tko što hoće.

Na povratku kući predah na obali Jablaničkog jezera, u ugodnom ambijentu restorana „Orahovica“ u Konjicu i na izvoru rijeke Bune kod Blagaja i Mostara pa, kao cijelim putem, ugodnom vožnjom vozača Marija, uz prve kapi kiše, zadowoljni izletom, bogatiji za nova saznanja i lijepo druženje, dubrovački izletnici vratili se svom Gradu i svatko svojoj svakodnevnci.

K.L

DOKLE ĆE SE GOVORITI I PISATI NEISTINE?!

•Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Splitsko-dalmatinske županije reagirala je na napis u „Slobodnoj Dalmaciji“ pod naslovom „Dokle će se govoriti i pisati neistine“. U priopćenju kojeg je potpisao predsjednik ZUABA Krešimir Sršen stoji:

U ‘Slobodnoj Dalmaciji’ od 30. kolovoza 2013.g. objavljeno je da je u organizaciji grada Vrgorca i drugih 29. kolovoza 2013.g. održan komemorativni skup ispred Spomenika u selu Kozice i Sv. mise povodom obilježavanja 71. obljetnice četničkog masakra u ofenzivi ‘ALBIA’ prema planu komande 2. talijanske armije.

I ovog puta, kao i ranijih godina, pojedini govornici, očito ne mogu da, osim izražavanja tuge i boli s pjetetom, uz polaganje cvjeća žrtvama fašizma, ubacuju ‘upljuvke’ koji nemaju uporište u ni jednom povijesnom vrelu, pa tako kažu: ‘Zločini za koje se nije smjelo reći da su ga počinili četnici... čak su pokušali iskriviti povijest, ističući, da su to učinile ustaše’. Ovakve ‘vratolomije’ nije moguće naći u ni jednom libru ‘Dalmacija u NOB-u’.

Radi istine, četničke horde organizirane su i dovedene na području Vrgočke krajine prema utvrđenom planu, od strane Komande talijanske armije, s ciljem da se u završnoj fazi obračunaju se s partizanskim jedinicama i NOP-om. Obzirom da talijanska Operacija nije uspjela, četničke horde srucile su se u nekoliko sela Zabiokovlja gdje su

počinile masakr nad nedužnim civilima svih uzrasta, te pljačku i palež. Njihov zločinački poduhvat promatrali su s vrha Biokova talijanski i ustaški vojnici koji su, istovremeno, počinili ništa manji zločin, u više naselja Podbiokovlja. Četiri ranjena partizanska borca su iskomadali sjekirom.

Dakle, nigdje u povijesti nije zapisano da su četnici, rame uz rame, ratovali s ustašama, niti obrnuto. Nepobitna je povjesna istina, da su jedni i drugi bili kvislinci u rukama okupatora protiv vlastitog naroda.

Godinu dana, nakon talijanske operacije ‘ALBIA’, na poticaj Općeg povjerenstva NDH pri komandi 2. talijanske armije, komanda talijanske armije, donijela je plan operacije ‘Biokovo-Mosor’, opet sa ciljem uništenja partizanskih jedinica i NOP. Ova Operacija je bila mnogo opsežnija. Angažirano je od 15-20.000 vojnika, raspoređenih u 18 bataljuna, od toga: 15 talijanskih, 1 njemački, 2 ustaško-domobranska, s pripadajućim manjim jedinicama s područja Omiša i Makarske. Neuspjeh i ove neprijateljske Operacije, neprijateljski vojnici iz osvete iskazali su najveću brutalnost nad ne-

vinim civilnim žrtvama u područjima Zabiokovlja, Podbiokovlja i Imotske krajine. Tek toliko, da se zna; samo u Lovreću (Imotska krajina), likvidirano je 47 seljaka i 25 živih civila zapaljeno je u zgradu, a četrdeset zarobljenih partizana likvidirali su ustaški vojnici metkom u potiljak, ostavljajući ih na gomili. U cijelini ova Operacija iza sebe ostavila je brojne i duble tragove monstruoznosti, nego operacija ‘ALBIA’.

Zločini talijanskih, njemačkih i ustaško-domobranskih vojnika u srpnju/kolovoz 1943., dakle, 70. obljetnica žrtava fašizma nije našla svoje mjesto u gore navedenom spomenu, kao da se želi poslati poruka: da spomen na žrtve fašizma (komemoracije i sv. mise) zaslužuju samo žrtve koje su pale od ruku četničkih hordi ili od ruku druge vjere, te partizana - NOVH koje, posljednjih dvadesetak godina, poremećeni umovi najčešće nazivaju ‘komunističkim zločincima’.

Dakle, krajnje je vrijeme da se spomeni na fašističke žrtve ‘oslobode’ od ideoloških ‘upljuvaka’ koji nas, htjeli mi to ili ne, neminovno vode u nesretnu budućnost.“

Svečanost posvećena Zadarskom partizanskom odredu

•U povodu obilježavanja 70. godišnjice osnivanja Zadarskog partizanskog odreda Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Zadra 15. listopada je u hotelu Kolovare održana svečana Skupština

Pred 60-ak skupštinara i gostiju predsjednik Udruge **Nikola Budija** održao je poduzeće izlaganje o Zadarskom partizanskom odredu koji je osnovan 15. listopada 1943. godine u Ražanju.

- Provodeći u djelu Titovu zapovijed Glavnim štab Hrvatske odlučio je na području sjeverne Dalmacije pored ostalih osnovati i Zadarski partizanski odred. U to vrijeme, prije kapitulacije fašističke Italije, u zadarskom Podgorju, od Jasenica do Tribnja, djelovala je partizanska jedinica zvana Plavi Jadran. U zadarskom okruženju, u Ravnim kotarima,

nije postojala partizanska jedinica u to vrijeme, pa je ovaj odred bio prva, ne računajući partizansku četu od 30 boraca

sa zadarskih otoka, kazao je Budija.

On je na kraju sjetno primijetio kako Zadarski partizanski odred danas ničim nije obilježen u Zadru.

- Imao je svoju ulicu, ali je nekому smetala, pa je ukinuta 1991. godine. Nadajmo se da će doći vrijeme i da će prevladati razum da se i ova greška ispravi, kazao je Budija.

Na sjednicu su, kao gosti, bili pozvani i župan **Stipe Zrilić** i građonačelnik **Božidar Kalmeta**, ali se nisu odazvali. Došli su **Mario Pešut**, **Renata Sabljar Dračevac** i **Goran Lijić**.

V.T.

Obilježen jubilej Četvrte dalmatinske brigade

♦Jubilarna 70. obljetnica formiranja IV. splitske (dalmatinske) NOU brigade obilježena je 13. rujna 2013.g. u Kučinama kod Solina. Grad Split je bio nositelj svečanosti, a organizatori su bili Zajednica udruga Splitsko-dalmatinske županije, Udruga antifašističkih boraca i antifašista grada Splita i Udruga antifašista grada Solina, pod visokim pokroviteljstvom Predsjednika RH dr. Ive Josipovića

Na groblju u Kučinama ispred Kosturnice palih junaka iz NOB-a, izaslanik Predsjednika Republike brigadni general **Boris Šerić** je uz Počasni vod položio vjenac, a u ime Predsjedništva SABA RH i Zajednice UABA SDŽ delegacija, na čelu s **Krešimiro Sršenom**. Vjenice su položile i delegacije Grada Splita i Grada Solina, te udruge antifašističkih boraca i antifašista Splita, Solina i Kaštela, IV. splitske brigade HV i SDP Solina.

Na grob borca NOB-a **Steve Markovića** položeno je cvijeće. Okupljenima se obratio domaćin **Božo Roguljić**, član Udruge antifašista Solina.

- Može li biti veće žrtve nego kada život daš za domovinu i slobodu svoga naroda. Ovim borcima ne samo da je oduzet život, nego im se oduzima i to da ih pamtim po tim hrabrim djelima, zato trebamo još više pažnje posvetiti održavanju uspomena na njih i njihovih spomen obilježja – kazao je Roguljić.

Mješoviti zbor „Amfora“ iz Splita otpjevalo je prigodnu pjesmu „Pjesmo moja“.

U Domu kulture u Kučinama održan je Svečani skup s prigodnim kulturno-umjetničkim programom, u kojem su sudjelovali Mješoviti zbor „Amfora“ iz Splita i Folklorno društvo „Jadro“ Solin-Kučine.

Svečanom skupu prisustvovala je i nekolicina prvoboraca i boraca NOB-a, među njima i **Lovre Reić** nosilac „Partizanske spomenice 1941.“ U ime Udruge antifašističkih boraca i antifašista grada Splita Svečani skup je pozdravio **dr. Josip Milat** i pri tome pročitao izvorni tekst herojke Sonje Senjanović, pripadnice 2. bataljuna IV. splitsko-dalmatinske brigade.

Polaganje vjenaca ispred kosturnice u Kučinama

Pozdravnu riječ održao je domaćin **Božo Roguljić**.

Prigodnim govorom Svečanom skupu obratio se predsjednik ZUABA SDŽ Krešimir Sršen. Podsjetio je da je Naredenjem Štaba IV. OZ NOVH u Kučinama formirana IV. splitska NO brigada, od dva splitska i po jednog solinskog i kaštelskog bataljuna, te prištabskih jedinica, s oko 980 partizanskih boraca. Među prvih 600 okupljenih dragovoljaca, samo troje su bili članovi KPH, od toga jedna žena. Za prvog zapovjednika brigade postavljen je kaštelanin **Josip Babin - Bepo**, dok je za komesara imenovan Sinjanin **Bere Badurina** iz sastava Splitskog partizanskog odreda. Četvrta splitska brigada, u prosjeku je imala oko 1200-1300 boraca. Preko 85 posto njene socijalnog sastava činili su radnici i

seljaci, a po nacionalnom sastavu bili su 87 posto Hrvati. Kroz brigadu je prošlo oko 4000 partizanskih boraca, od toga su 533 poginula. Brigada je odlikovana s dva ordena.

Pozdravne riječi na svečanosti uputili su i potpredsjednik Skupštine Splitsko-dalmatinske županije **Veljan Radojković**, dogradonačelnica grada Splita **Aida Batarelo**, dogradonačelnik grada Solina. Prisutne je spontano pozdravio i **Lovre Reić**. Svečani skup je završen prigodnim govorom izaslanika Predsjednika RH, brigadnog generala **Borisa Šerića**.

Vodenje programa je povjereno članu Udruge antifašista grada Solina **Jošku Vukšiću**.

Druženje učesnika svečanosti nastavljeno je uz skromni domjenak.

K.S.

Slobodnica

Članovi Udruge antifašista i antifašističkih boraca grada Slavonskog Broda temeljito su očistili i pokosili prostor oko spomenika četvorice narodnih heroja u selu Slobodnica pokraj Slavonskog Broda.

Nekoliko puta godišnje članovi i članice Udruge dolaze pokositi travu, očistiti prostor, zapaliti svijeću i položiti

Uredili spomenik herojima

vjenac na grob Narodnih heroja NOR-a koji se nalazi u centru sela, točno između crkve i zgrade mjesnog Doma.

Podno spomenika su sahranjeni posmrtni ostatci Stjepana Funariće – Jote, Ivana Senjuga – Ujaka, Stjepana Sekulića – Jucka i Joke Antolovića. Totalno je razrušen početkom devedesetih godina i umjesto da budu ponos-

ni, čelnici općine Slobodnica neće i ne žele obnoviti spomenik četvorici svojih sumještana – ondašnjih studenata koje su mučili i ubili poslužnici fašista i domaći izdajnici.

Od pet narodnih heroja NOR-a s područja bivše općine Slavonski Brod, selo Slobodnica je dalo četvoricu!

Snježana Ćikardić

♦Glazbeni sastav „Reflame“ nakon otpjevanog hita Đorđa Balaševića, „digao je na noge“ sve nazočne u dvorani na kraju svečanosti u povodu 70. obljetnice Šemovečke bitke i oslobođenja Ludbrega

Centar svijeta nalazi se u Ludbregu! O njemu svjedoče brojne legende. Ona iz vremena Rimljana kaže da su baš u Ludbregu bili zamišljeni i opisani krugovi zemaljski, na čijim se obodima i danas nalaze velike europske metropole. Kino dvorana „Dragutin Novak“ u Ludbregu bila je 5. listopada „centar antifaističkog svijeta“. Pod pokroviteljstvom predsjednika RH, dr. Ive Josipovića upriličena je svečanost povodom 70. obljetnice Šemovečke bitke i oslobođenja Ludbrega. Na kraju, glazbeni sastav „Reflame“ nakon otpjevanih hitova Đorđa Balaševića „Računajte na nas“ i „Tripit sam video Tita maršala“, „digao je na noge“ sve nazočne koji su ovacijama pozdravili mlade glazbenike.

Počelo je polaganjem vijenaca kod spomenika „Plamen ustaka“ u Šemovcu, te kod spomen-kosturnice na ludbreškom gradskom groblju. Na svečanom skupu govornici su kazivali o ulozi i značaju Šemovečke bitke i oslobođenju Ludbrega, istakavši da su upravo tadašnje pobjede Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske omogućile ne samo oslobođenje Podravine i Međimurja, nego i snažno jačanje narodnooslobodilačkog pokreta u krajnjima sjeverozapadne Hrvatske.

Hrabrost i odvažnost partizana

Zamjenik župana Varaždinske županije **Alen Kišić** rukao je da je Varaždinska županija u Drugom svjetskom ratu dala puno heroja i bila znana po antifašizmu, a tu je posebno mjesto imao i grad Ludbreg sa svojom borbom dobra nad zlim. To je grad tolerancije i domoljublja, a sve je to utkano na temeljima antifašizma. Zamjenica ludbreškog gradonačelnika **Vera Jadanić** istaknula je hrabrost sudionika Šemovečke bitke i borbi za oslobođenje Ludbrega. **Zdravko Pahor**, predsjednik UABA Ludbrega, kazao je kako je oslobođenje Ludbrega imalo iznimno vojno značenje, ali je moralno-političko značenje bilo daleko veće, izrazivši ponos na naraštaj koji je sudjelovao u Narodno-

Triput sam video Tita maršala

oslobodilačkoj borbi. Povjesničar **Milivoj Dretar**, podsjetio je da tu, 1943. godinu, možemo smatrati godinom preokreta u Drugom svjetskom ratu na našem području. Od manjih partizanskih akcija koje su bile usmjerene na uništavanje neprijateljske infrastrukture, sada imamo brigadu „Braća Radić“ koja osloobađa i gradska središta. Najprije Novi Marof, potom Varaždinske Toplice, Ludbreg i onda Koprivnicu. Nastala je slobodna Podravska republika.

Ratni pripadnik brigade „Braća Radić“ i sudionik Šemovečke bitke i borbe za oslobođenje Ludbrega, **Dragutin Mrkoci**, član izvršnog odbora Sekcije 10. korpusa zagrebačkog pri SABA RH, prisjetio se kako je sve izgledalo „kada smo poslije bitke ušli u Šemovec, mrtvi su ležali posvuda. Ja sam bio zadužen da kod masovne grobnice izbrojim naše poginule partizane – bilo ih je 76.“ Zahvaljujući pobjedi u Šemovečkoj bitki, spriječen je dolazak neprijateljskih snaga iz Varaždina u pomoc napadnutoj ludbreškoj posadi. Bilo je to vrijeme „kad nismo mislili na

vlastiti život, već samo na oslobođenje Ludbrega.“ Izmoreni dugotrajnom borbom, ispunjeni zadovoljstvom i ponosom zbog izvršenog zadatka, ali i duboko potreseni mnogobrojnim gubicima naših drugarica i drugova, borci 2. bataljuna uputili su se prema obroncima Kalnika. Bilo je teško pojmiti da je do prije sat-dva na tim položajima trajala bitka na život i smrt. Bio je to najteži dan u mom životu, kazao je Mrkoci.

Podsjetimo, borba brigade „Braće Radić“ kod Šemovca je bila najteža i najslavnija stranica na borbenom putu te jedinice. Šemovečka bitka je rijedak primjer hrabrosti i odvažnosti boraca. Oni su u najpresudnijim trenucima bili neprobojan bedem kojeg nisu mogle probiti deseterostruko brojnije snage okupatora. Borci 17. brigade preko noći 2. na 3. listopada 1943. godine napali su Ludbreg i zauzeli ga nakon osmosatnih borbi. Istodobno su u Šemovcu borci brigade „Braće Radić“ postavili zasjedu za brojne fašističke jedinice koje su iz Varaždina krenule pomoći svojim snagama u Ludbregu. U teškoj borbi, u kojoj su fašističke formaci-

je imale potporu oklopnih vozila i aviona, brigada je uspjela neprijatelju sprječiti prodor kroz Ludbreg.

Za nas je Tito - heroj

Član Predsjedništva SABA RH, mr. **Ivan Fumić** u svom izlaganju istaknuo je kako je Vrhovni štab na čelu s Titom nastojao proširiti otpor okupatoru u cijeloj sjeverozapadnoj Hrvatskoj i prenijeti ga

Sudionik Šemovečke bitke Dragutin Mrkoci govori na skupu

na prostor Međimurja, koje se tada nalazio pod okupacijom mađarskih snaga. Ova operacija je pokazala da je snaga NOV također narasla, da je više nitko nije mogao ignorirati. Bitka je imala i mobilizatorski karakter, jer je sve više građana Hrvatske pristupalo u Narodnooslobodilačku vojsku. Počele su prelaziti i cijele postrojbe domobrana. Danas smo se okupili da tim junacima iskažemo poštovanje i divljenje i da svima jasno kažemo da bez njihove žrtve ne bi bilo današnje Hrvatske. Zato pokušaje čelnika HDZ-a i njima sličnih koji nastoje iz Ustava RH izbaciti antifašizam, poručujemo da o tome mogu samo sanjati. Tito je bio zločinac – za Hitlera i Mussolinija, pa zašto ne bi bio i za one koji slijede ideologiju fašizma. No, za nas je Tito bio i jest heroj i čovjek izuzetnih zasluga, zaključio je Fumić.

U kulturno-umjetničkom programu nastupili su učenici Osnovne škole Ludbreg, Mješoviti pjevački zbor „Podravina“, Folklorni ansambl i tamburaši KUD-a „Anka Ošpuh“, te već spomenuti mladi glazbeni sastav „Reflame“.

B. M.

Sedamdeseta obljetnica Pazinskih odluka

♦Svečanom sjednicom Skupštine Istarske županije i istarskog Saveza antifašista 25. rujna su u Pazinu obilježeni 70. obljetnica donošenja Pazinskih odluka o sjedinjenju Istre s maticom zemljom i Dan Istarske županije

Prije svečanosti položen je vijenac na središnji spomenik u Parku narodnog ustanka u Pazinu. Sjednici su prisustvovali i brojni gosti među kojima bivši hrvatski predsjednik, počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH i počasni građanin Istarske županije **Stjepan Mesić** koji je na ovom skupu bio i izaslanik predsjednika Republike Ive Josipovića. Na svečanosti su bili i ministar turizma i izaslanik hrvatske Vlade **Darko Lorencin**, izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora **Luka Denona**, župan Istarske županije **Valter Flego**, saborski zastupnik **Silvana Hrelja**, potpredsjednica SABA RH **Katica Sedmak**, te članovi Predsjedništva **Vesna Čulinović Konstantinović** i **Pero Raić**.

Nakon projekcije fotografija i dokumenta iz fundusa Povijesnog i pomorskog muzeja u Puli, koju je pod naslovom "Istra u borbi za nacionalno i socijalno oslobođenje" pripremila kustosica **Lana Skuljan Bilić**, uzvanike je pozdravio predsjednik Županijske skupštine **Valter Drandić** koji je istaknuo da je antifašizam trajno opredjeljenje istarskog čovjeka, a da hrvatsko članstvo u Europskoj uniji za Istru predstavlja ostvarenje prava na jedinstveni transgranični zavičaj, jer "hrvatska, slovenska i talijanska Istra danas su bliže nego ikad".

Ministar turizma i izaslanik hrvatske Vlade **Darko Lorencin** rekao je, da kao što su u rujnu 1943. Pazinske odluke donesene "jer smo svi znali gdje nam je mjesto", tako danas "treba sabiti redove i fokusirati se na uspjeh u gospodarstvu".

Izaslanik predsjednika Hrvatskog sabora **Luka Denona** istaknuo je da je Istra unaprijedila lokalnu samoupravu i izgradila čvrste spone s Europom te se založio da se u povijesnim udžbenicima više govori o ljudima koji su donijeli Pazinske odluke.

Predsjednik istarskog Saveza antifašista **Tomislav Ravnić** podsjetio je da je ovo jubilarna 70. obljetnica „epochalnih rujanskih događaja, dana sveopćeg plebiscitarnog narodnog ustanka i donošenja odluka Okružnog i Pokrajinskog NOO-a za Istru, kojim se Istra izdvaja iz Kraljevine Italije i priključuje matici zemlji Hrvatskoj, uključujući se svi fašistički zakoni, a talijanskoj

Svečana sjednica Skupštine Istarske županije i istarskog Saveza antifašista

autohtonoj manjini u Istri osiguravaju se sva naciona prava“.

„Rujanski događaji u Istri zauzimaju najslavnije i najsvjetlijе mjesto u ukupnom povijesnom pamćenju Istre, a izraz su višestoljetne težnje za nacionalnim i socijalnim oslobođenjem od nenarodnih režima, čija su htijenja ostvarena upravo u našoj NOB-i“, rekao je Ravnić i dodao: „I upravo o našoj zajedničkoj antifašističkoj NOB-i inspirirani Titovom politikom NOP-a, stvorena je povijesna prekretnica čija je srž, kod nas u Istri u bratskoj convivenzi i antifašističkoj fratelanzi, čijom odlučnom voljom su otklonjene tragične višestoljetne međusobne traume. Za našu nacionalnu slobodu imali smo punu podršku talijanskih antifašista i samo takva povijesna istina treba biti osnova naših dobrih međusobnih odnosa.“

Ravnić je rekao da treba i danas naglasiti, „a polazeći od povijesne stvarnosti, da je bitka protiv nacifašističkog okupatora i domaćih kvizilinga, bila borba za slobodu i opstanak hrvatskog naroda, kada su stvorene osnovne pretpostavke današnjoj suvremenoj hrvatskoj državi“. U toj borbi oslobođili smo zemlju, definitivno i trajno sjedinili Istru, Rijeku, Zadar, otoke i vratili dijelove Primorja i Dalmacije koje je

Pavelić poklonio Mussoliniju, kao i anektirana područja Međimurja i Baranje, što je konačno i verificirala Pariška mirovina konferencija.“

„Borci Domovinskog rata obranili su našu domovinu i njen puni suverenitet u granicama uspostavljenim u NOB-i“, zaključio je Ravnić.

Zupan **Valter Flego** u svom je govoru Pazinske odluke nazvao "najsvjetlijim mjestom u ukupnom povijesnom pamćenju Istre". Zatim se posvetio današnjici, rekavši da "ne smijemo biti zarobljenici ideje o krizi, već naš rad i razvoj moramo temeljiti na znanju i inovacijama". Poručio je također: "Od decentralizacije nećemo odustati i želimo da Istra bude samostalna regija s posebnim ovlastima. Želimo zaštititi pravo na istrijanstvo kao naš osebujni regionalni izraz. Naš identitet i status Istre kao regije ne mogu se dovoditi u pitanje".

Završni govor na svečanoj sjednici održao je bivši hrvatski predsjednik Stjepan Mesić, izaslanik predsjednika Republike Ive Josipovića, počasni predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH i počasni građanin Istarske županije. Mesić je rekao da "bauk revizionizma kruži Hrvatskom. Možemo ga i moramo

Tomislav Ravnić:

Ubojica svećenika Bulešića osuđen je za zločin

Potpredsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista RH i predsjednik Saveza antifašista Istarske županije Tomislav Ravnić u govoru na svečanoj sjednici Skupštine Istarske županije i Saveza antifašista osvrnuo se i na dogadaj zbog koje je naša javnost, kako je rekao, „preplavljeni informacijama o ubojstvu svećenika u Lanišću 1947. godine.“

„Ne mislimo negirati da se zločin stvarno i dogodio i da je žrtva svećenik M. Bulešić i pravo je Crkve da odlučuje koga će i kada beatificirati“, rekao je Ravnić i upozorio:

„Međutim, ne možemo prihvati da se naši borci i žrtve stradale legendarne Ćićarije nazivaju hujljama kako ih etiketiraju režiseri u filmu HTV prezentiranom javnosti, jer su se pobunili protiv svećenika koji su oglasom na crkvenim vratima uskratili njihovo tradicionalno pravo da budu kumovi i da krizmaju svoju djecu. Da nije bilo ovog oglasa ne bi bilo ni ovog ubojstva. Da je oglas istaknut potvrđuje i mons. Božo Milanović u svojoj knjizi “Istra u 20. stoljeću“ na str. 234, a o događaju govore i svjedoci, što je objavljeno u knjizi Zvane Črnje „U krvi rođeno“, koje dokumente su režiseri HTV u potpunosti zanemarili.

Ovo nije ubojstvo sustava kako se uporno uvjerava javnost, već ubojstvo pojedinca zbog čega je i osuđen od Okružnog suda.“

Mi imamo pravo i obavezu, ali i povjesnu odgovornost da čuvamo dignitet, čast i slavu naše NOB, s porukom mlađim generacijama, da čuvaju povijesnu istinu o našim hrabrim, odvažnim i ponosnim ljudima i velikim žrtvama koje su podnijeli. Mistifikacije i manipulacije sa žrtvama rata ne prihvaćamo, zaključio je Ravnić.

Predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko čestitao 70. obljetnicu sjedinjenja

Dan kad su definirane zapadne granice Hrvatske

Predsjednik Hrvatskog sabora Josip Leko čestitao je, na početku saborskog zasjedanja, 25. rujna ove godine, 70. obljetnicu sjedinjenja Istre, Rijeke, Zadra i otoka s Hrvatskom.

“Ovaj je dan spomen za očuvanje jedinstvenosti hrvatskog teritorija, dan vrijedan sjećanja, pamćenja i ponosa”, poručio je Leko.

Podsetio je kako je na taj dan 1943. u Pazinu Narodnooslobodilački odbor za Istru donio odluku o sjedinjuju Istre, Rijeke, Zadra i otoka s maticom Hrvatskom. U listopadu iste godine ta je odluka potvrđena na II. zasjedanju ZAVNOH-a u Plaškom.

“U proglašu koji je prethodio odluci o sjedinjenju naglašeno je kako je hrvatski narod dokazao da je Istra hrvatska zemlja i da će to ostati”, rekao je Leko, istaknuvši kako su se ti krajevi oduprli talijanizaciji i odnarođivanju.

Napomenuo je da je Narodnooslobodilački odbor za Istru tada zajamčio autonomiju talijanskoj manjini.

“Na današnji su dan prije 70 godina definirane zapadne granice Hrvatske i udareni temelji moderne hrvatske države koja cijeni i čuva svu kulturnu raznolikost hrvatskog naroda i nacionalnih manjina”, nagnasio je Leko.

Članovi Saveza antifašista Istre - dobitnici odlikovanja

zaustaviti, jer u povijesti se dogodilo samo ono što se strvano dogodilo i to se ne može mijenjati. Ima političkih nakaza koji kažu da je Ante Pavelić vratio Istru. Možete misliti! Pa treba im samo pokazati ovaj film da vide tko je priključio Istru Hrvatskoj i tadašnjoj Jugoslaviji“. Istri je Mesić poželio da i dalje bude uspješna, i podržao istarske zahtjeve za decentralizacijom Hrvatske, “najcentraliziranije države u Europi”.

Na svečanoj sjednici u Pazinu posebno je istaknuto da zasluge za modernu i demokratsku Istru pripadaju onima koji su se 1943. trajno opredijelili za antifašističku Istru, sjedinjenu s domovinom Hrvatskom. Povijesnim Pazinskim odlukama narod Istre iskazao je opredjeljenje za rav-

nopravnost, poručeno je s ovog skupa.

Stjepan Mesić je na svečanoj sjednici uručio odlikovanja Predsjednika RH 14-oricu antifašista zbog iznimnih zasluga u zalaganju za antifašizam.

“Redom Stjepana Radića” odlikovani su istarski antifašisti Ivan Draščić, Antun Dušan, Jakov Licul, Rozina Lovrečić, Bruno Marušić, Ivan Musizza, Feruccio Pastrovicchio, Ivan Paulišić, Jakov Rojnić, Mihovil Miho Rojnić, Mario Šugar, Jolanda Ugrin, Andelo Verbanac i Milan Žiković.

Svečanu sjednicu svojim su nastupima glazbom oplemenili mješoviti pjevački zbor Roženice iz Pazina te Djevojački zbor Srednje škole Mate Balote iz Poreča.

G.I.

BRIGADE IZNIKLE IZ NARODA

♦Na svečanosti povodom 70. obljetnice osnutka moslavačkih partizanskih jedinica evocirana sjećanja na vrijeme kada je narodnooslobodilački pokret u Moslavini bujao i brzo se širio, zahvaljujući tome što ga je narod ovoga kraja prihvatio i podržavao

Povodom 70. obljetnice formiranja prve brigade u Moslavini (*Druga brigada 2. operativne zone Hrvatske*), oslobođenje Čazme i osnutka brigade „Matija Gubec“, pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske dr. **Ive Josipovića**, u Centru za kulturu „Slavko Kolar“ u Čazmi, 21. rujna upriličena je prigodna svečanost.

Prije svečanosti, u Andigoli u Lipovčanima pred spomen-obilježjima osnutka partizanskih jedinica sjeverozapadne Moslavine, te ispred spomen-kosturnice (s muralom Ede Murtića) na čazmanskoj Gradini, položeni su vijenci, zapaljene svijeće i odana počast palim borcima. Svečanom programu su nazočili borci moslavačkih partizanskih jedinica, izaslanstva Sekcije 10. korpusa zagrebačkog, Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Bjelovarsko-bilogorske, Koprivničko-križevačke, Sisačko-moslavačke i Zagrebačke županije, te Grada Zagreba. Također, i predstavnici tijela vlasti, političkih stranaka, braniteljskih udruga, Hrvatske vojske, MUP-a Hrvatske i velik broj mlađih – poklonika antifašizmu. Među uzvanicima zamijetili smo saborske zastupnike **Vanju Posavec**, **Borisa Kovacića** i **Vedrana Babića**, dožupana Bjelovarsko-bilogorske županije **Nevena Alicu**, gradonačelnika Kutine **Andriju Radanu** i savjetnika za ratne veterane u Uredu predsjednika RH **Rudolfa Kahlinu**. Skup su pozdravili **Damir Bajs**, bjelovarsko-bilogorski župan i **Snježana Dončević**, dogradonačelnica Čazme.

Obraćajući se nazočnim, brigadni general **Siniša Jurković**, izaslanik predsjednika Republike dr. Ive Josipovića, istaknuo je kako smo „prije drugih europskih zemalja 1941. godine pokazali da ne prihvaćamo neljudski fašističko-nacistički režim i s ponosom se stoga sjećamo onih koji su ustali protiv nacizma i fašizma“. Antifašizam znači spremnost na oprost i suživot i on je uz Domovinski rat u temeljima naše države koja se može dići svojom borbom na strani saveznika – kazao je Jurković.

Ratko Maričić, predsjednik SABA RH je ukazao da se uz antifašizam veže ideja slobode, demokracije, zaštite ljudskih i manjinskih prava, mira i prosperiteta. Zbog mlađih naraštaja „treba tražiti da se antifašizam ponovno i nepovratno

afirmira kroz obrazovanje i medije“. Mladi su već dva desetljeća izloženi političko-propagandnoj akciji usmjerenoj na uklanjanje antifašizma iz naših života, ustvrdio je Maričić. O razvoju Narodnooslobodilačke borbe u Moslavini, značenju formiranja moslavačkih brigada i općenito o antifašističkom pokretu, govorio je **Stjepan Gomerčić**, predsjednik UABA Čazme. „Zadaća nam je trajno očuvati antifašističke vrijednosti i čuvati sjećanje na dostignuća naših predaka koji su sačuvali naš nacionalni identitet, kulturu i samobitnost“, poručio je Gomerčić.

Na svečanosti je govorio i 91-godišnji **Ivo Starčević**, jedan od rijetkih živih pripadnika 2. moslavačke brigade, koji je sudjelovao u akciji oslobođenja Čazme od ustaša i Njemaca 29. studenog 1943. godine. Tako je Čazma postala partizansko središte za cijelu sjevernu Hrvatsku. To je drugo oslobođeno kotarsko mjesto u sjevernoj Hrvatskoj (prva je Koprivnica). Kao aktivni sudionik NOB-a, Starčević je sugestivno kazivao o brojnim borbenim akcijama, ali i općenito o partizanskom načinu borbe, organiziranju društvenog, kulturnog, pa i sportskog života na oslobođenim područjima. Istaknuo je vojni i taktički karakter organiziranosti i djelovanja moslavačkih partizanskih jedinica, ali i naglasio da je presudni čimbenik u svakoj oslobođilačkoj borbenoj akciji ljudski faktor i potpora naroda narodnooslobodilačkom pokretu.

Narodnooslobodilačka borba nije imala alternative u Moslavini. Podsećamo: prije 70 godina, 21. rujna u šumi Garić na Moslavačkoj gori, od boraca iz sastava Moslavačkog NOP odreda osnovana je Druga brigada 2. operativne zone Hrvatske (prva brigada u Moslavini). Imala je četiri bataljuna s oko 700 boraca. Za komandanta je postavljen **Nikola Kličković**, politički komesar je bio **Joža Horvat**. Odmah nakon formiranja dobila je naređenje Štaba 2. operativne zone da se pripremi za borbenu djelovanja na željezničkoj pruzi Zagreb-Kutina, te prema Bjelovaru, radi proširenja slobodnog teritorija i povezivanja s partizanskim snagama Slavonije, Bilogore, Kalnika, Zagorja i Posavine. Početkom studenog prebačena je na Kalnik gdje osigurava napad jedinica 2. operativne zone i 28. divizije na

Svečanost je održana pod pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske dr. Ive Josipovića

Koprivnicu. Po povratku u Moslavinu, 29. studenoga 1943. godine, 2. moslavačka brigada slomila je jak neprijateljski garnizon i oslobođila Čazmu. Brigada „Matija Gubec“ formirana je 12. prosinca 1943. godine u Lipovčanima kao 2. brigada 32. divizije. Imala je 4 bataljuna s oko 650 boraca. Djelovala je na području Moslavine, Podravine i Hrvatskog zagorja.

U sklopu svečanosti u kulturno-umjetničkom programu, nastupio je Pjevački zbor KUD-a Čazma, izvorne pjesme i plesove Moslavine izvela je folklorna sekacija KUD-a „Graničar“. Mali klavirski koncert Ane Sudarević, studentice Muzičke akademije posebno je oduševio sudionike svečanosti. Pljesak su zavrijedili i učenici srednjih škola iz Čazme **Jelena Deželić** i **Miroslav Kolenc** recitiranjem stihova pjesnika Vladimira Nazora i Jure Kaštelana. Prije druženja u kavani „Ana“, na sugestiju **Branka Čankovića**, potpredsjednika UABA Čazma, sudionici i užvanici razgledali su izložbu pod nazivom „Čazma u 2. svjetskom ratu“. U međuvremenu, u Gradskoj knjižnici predstavljena je knjiga „70 godina od osnivanja moslavačkih brigada i oslobođenje Čazme“.

B. M.

snimio: Davor Kirin

IZ ŠKOLSKIH KLUPA – U PARTIZANE!

•Na pitanje učenika kako se odlučio za odlazak u rat sa samo 15 godina, **Pavle Gaži**, ratni pripadnik brigade „Braće Radić“, na 70. obljetnici te jedinice, odgovorio je: „To nije bila odluka, već nužnost. Kad vidite da su neki ljudi iz vaše blizine stradavali na osnovu nacionalnosti i etničke pripadnosti, shvatite da morate dati svoj doprinos za pobedu protiv tih sila zla“

Više stotina sudionika, među njima i velik broj mlađih, nazočilo je 7. rujna komemorativnoj svečanosti obilježavanja 70. obljetnice osnutka prve operativne jedinice NOV u sjeverozapadnoj Hrvatskoj – brigade „Braća Radić“. Brojna izaslanstva županijskih tijela vlasti, udruga antifašističkih boraca i antifašista, Društva „Josip Broz Tito“ položili su vijence kod spomenika brigade „Braća Radić“, spomen-kosturnice, gdje je pokopan narodni heroj Nikola Severović u Velikom Pogancu, te podno Centralnog spomenika poginulim borcima Kalnika u Ludbreškom Ivancu. U izaslanstvu SABA RH su bili: **Ratko Maričić**, predsjednik, **Jovan Vejnović**, potpredsjednik, **Petar Raić**, predsjednik ZUABA GZ i ZŽ i **Dragutin Mrkoci**, ratni pripadnik brigade „Braća Radić“.

Nakon što je **Dubravko Sidor**, moderator svečanosti, najavio obraćanje **Pavlu Gažiju**, borca 3. čete 2. bataljuna brigade „Braća Radić“, uslijedio je pljesak nazočnih. Gaži je održao improvizirani školski sat za učenike rasijske osnovne škole. Nakon izlaganja, djeca su imala priliku postavljati pitanja, a jedno od njih je bilo kako se odlučio za odlazak u rat sa samo 15 godina.

-To nije bila odluka, već nužnost. Kad vidite da su neki ljudi iz vaše blizine stradavali na osnovu nacionalnosti i etničke pripadnosti, shvatite da morate dati svoj doprinos za pobedu tih sila zla – odgovorio im je Pavle Gaži. U ovom kraju je Gaži znan i kao nekadašnji uspješni generalni direktor kombinata Podravka. Govorio je i o današnjim vremenima koje je uspo-

ređivao s onim poslijeratnim. „Poslije onog rata u fokusu je bila obnova zemlje i zapošljavanje što većeg broja ljudi. Danas je važan samo profit“, upozorio je Gaži, očito aludirajući na veliki val otpuštanja iz „njegove“ Podravke.

Pozdravne riječi uputili su: izaslanik predsjednika RH dr. **Ive Josipovića**, načelnik Glavnog stožera OSRH general-pukovnik **Drago Lovrić**, izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora **Josipa Leke**, saborska zastupnica **Nadica Jelaš**, načelnik općine Rasinja **mr. Damir Kolman** i predsjednik ZUABA Koprivničko-križevačke županije **prof. mr. Branko Dolenc**.

Govoreći na skupu, **Ratko Maričić**, predsjednik SABA RH, među inim je istaknuo:

-Ova svečanost nije, niti može biti samo izvor zahvalnosti i pjeteta prema našim drugaricama i drugovima koji su krenuli u borbu, dali u toj borbi sve što su imali – život i izvojevali potrebu za slobodom svih nas, nego ovo je sat povijesti, sat razgovora o tome što ta povijest znači za nas danas. Povijesti se moramo sustavno prisjećati radi istine koje su bitne za naše kolektivno sjećanje. Za ono sjećanje koje danas formira odnos prema minulim bitkama i pobojdama antifašista – partizana u Drugom svjetskom ratu i kada predviđamo što će s tim odnosom i stavovima prema antifašizmu biti sutra.

Ljudi su već odavno uočili činjenicu da je povijest učiteljica života, podsjetio je Maričić, i dodao: „A kada je to tako, onda se moramo zapitati što će biti s našim životom već sutra kada kormilo društvenih zbivanja preuzmu generaci-

je kojima su kroz školovanje dosljedno uskraćivali neke sate povijesti iz Drugog svjetskog rata, naročito one sate koji su trebali objasniti našu partizansku antifašističku borbu.“

-Zato i danas napominjemo da su se antifašisti uvijek borili za demokraciju – protiv okupacija, protiv terora nad ljudima druge nacije i druge vjere, protiv sprječavanja slobode svakoga na svoj način života, za demokraciju – za jednakost svih pred zakonom i pred onima koji zakon provode, kazao je Maričić. Dodao je kako je „antifašizam kao otpor fašizmu zaustavio krvavi pohod fašizma i izvojevao pobjedu u Drugom svjetskom ratu. Naši partizani – naša NOB bila je dio antihitlerovske koalicije koja je pobjedom u Drugom svjetskom ratu osigurala da vrijednosti demokracije, sloboda i društvene pravde budu temelj na putu prema demokratskoj i slobodnoj Europi – da budu temelj solidarnosti, ravnopravnosti i jednakom dostojanstvu svakog građanina“.

-Ta borba antifašista u Drugom svjetskom ratu na svoj način obvezuje sve zemlje EU, dakle i nas, na doprinos u postizanju političkog, društvenog i kulturnog jedinstva u sklopu demokratskog europskog entiteta, poručio je Maričić.

Dodajmo, aktivnošću Štaba 2. operativne zone i partizanskih jedinica došlo je do znatnog priliva novih boraca, što je omogućilo formiranje i Brigade „Braća Radić“, 4. rujna 1943. godine na Kalniku (u šumi između Ludbreškog Ivanca i Donje Rijeke). Brigada je imala 710 boraca. U završnim operacijama brigada je u sastavu 32. divizije sudjelovala u oslobođanju sjeverozapadnog dijela Slavonije, Moslavine i Bilogore. Devetog svibnja 1945. godine umarširala je u Zagreb. I prvi hrvatski predsjednik, dr. **Franjo Tuđman**, od 19. siječnja 1944. godine obnašao je dužnost političkog komesara brigade „Braća Radić“ (prethodno je bio zamjenik politkomesara Zagorskog partizanskog odreda).

U umjetničkom programu među ostatima je nastupila i opera diva, mezzosopranistica **Barbara Othman**, kao i Društvo izvornog folklora Ludbreškog Ivanca i Puhački orkestar grada Koprivnice.

B. M.

U programu su nastupile i članice Društva izvornog folklora iz Ludbreškog Ivanca

POČAST UBIJENIMA U KUKUZOVCU

♦Uz trasu nekadašnje željeznice na Kukuzovcu kod Sinja 22. rujna otkriveno je spomen-obilježje za 67 nevinih civilnih žrtava koje su prije 70 godina, točnije 24. rujna 1943. pobili pripadnici 7. SS divizije Prinz Eugen

Spomen obilježje otkrili su župan splitsko-dalmatinski Zlatko Ževrnja i zamjenik veleposlanika Njemačke Valentin Gescher.

Na spomen-obilježje uklesana su imena svih 67 poginulih - 41 mještanin Košuta, jedan civil iz Glavica, 17 mještana naselja Brnaze, sedam mještana Turjaka i franjevac Fra Rafo Kalinić. U nedjelju je u crkvi u Košutama za svih 67 žrtava slavljen na sveta misa zadušnica koju je predvodio mons. don Ivan Ćubelić, generalni vikar Splitsko-makarske nadbiskupije.

Bez predstavnika antifašističkih udruga

Inicijativni odbor nije dozvolio predstavnicima antifašističkih udruga da sudjeluju u službenom protokolu.

– Antifašisti su zahtijevali sudjelovanje u službenom protokolu. Mi smo to odbili. Kazali smo im da mogu položiti vijenac kad god žele, ali izvan protokola. Na jednak način odbili smo neke udruge proizišle iz Domovinskog rata – kažu u Inicijativnom odboru.

– Kada sam od **Ivana Žole**, zamjenika gradonačelnika Trilja i člana Inicijativnog odbora, tražio da sudjeluje naša udruga antifašista, rekao mi je da to ne dolazi u obzir, dodajući da gdje smo bili proteklih 70 godina. Ja sam o tome izvjestio Ured predsjednika RH **Ive Josipovića** i predsjednika Hrvatskog sabora **Josipa Leku** – kazao je **Mirko Anić** iz splitske i županijske udruge antifašista.

Inače na pozivu za otkrivanje spomenika na Kukuzovcu navedeno je da je pokrovitelj **Josip Leko**, predsjednik Hrvatskog sabora.

Ni pokrovitelji nisu prisustvovali

Međutim, na otkrivanju spomenika nije se pojavio nitko u ime pokrovitelja. Novinari su saznali kako je svečanosti trebala naznačiti izaslanica Predsjednika Sabora, saborska zastupnica **Ingrid Antičević Marinović**, ali je organizatore dva dana prije svečanosti izvjestila kako na svečanost otkrivanja spomen-obilježja neće doći, jer u službeni dio protokola, u dijelu polaganja vijenaca, nisu uvrštene udruge antifašista iz Sinja i Splita.

Prije svečanosti je kod spomenika među pripremljenim vijencima bio i vijenac predsjednika Hrvatskog sabora Josipa Leke, no na svečanosti se nisu pojavili ni on ni njegova izaslanica.

K.T.

Mrkopalj

♦Osim tradicionalne zimske manifestacije, na lokalitetu Matić poljana u Gorskem kotaru, 7. rujna ove godine organiziran je i ljetni „Memorijal 26 smrznutih partizana“

Mnogi pitaju, zašto se sjećanja na zimski marš i pritom stradale partizane obnavljaju i ljetnim memorijalima, podsjetio je sudionik tog ratnog događaja **Vlado Konestabo** i odgovorio kako se spomen području Matić poljana treba vraćati u svako doba godine. „Uvijek kad se nađem na ovim proplancima zaigra sjeta mladosti, sjeta na sve ono što smo propatili i na sve one koji su tu izgubili život nadajući se slobodi.“

Konestabo je svoj govor zaključio zahvalom narodu ovog kraja bez čije bi pomoći tragedija iz veljače 1944. godine bila daleko veća. Uz njega su na ovom skupu bila još četvorica sudionika tog tragičnog zimskog marša - **Slavko Pleše, Franjo Ješić, Anton Fugošić i Romano Grbac**.

Govoreći u ime glavnog pokrovitelja Primorsko-goranske županije, pročelnik

Ljetni Memorijal mira 26 smrznutih partizana

Berislav Tulić je kao posebnu vrijednost ove svečanosti izdvojio činjenicu da je ona uobličena u svojevrsni sat povijesti namijenjen školarcima kako bi se mlade upoznalo s krvavom povješću ovih prostora, s porukom – ne ponovilo se. „Bez obzira na protok vremena, nove generacije moraju se upoznavati sa strahotama fašističkog terora te poučavati vrednotama antifašizma.“

Skup je pozdravio i načelnik Općine Mrkopalj **Ivica Padavić**, a prvi su vijenice pod spomenik smrznutim partizanima položili osnovci, pridružili su im se i članovi zagrebačkog Društva »Goranin« i predstavnik »Goranskih risova«, kluba 138. brigade Hrvatske vojske. Nakon komemorativnog dijela uslijedilo je druženje i sportska natjecanja osnovaca.

T.K.

Preživjeli sudionik tragičnog marša na Matić poljani Vlado Konestabo govori na svečanosti

Njemački predsjednik Gauck posjetio Oradour sur Glane

•Njemački predsjednik Joachim Gauck, nekadašnji istočnonjemački borac za ljudska prava i bivši svećenik luteranske crkve, prvi je visoki dužnosnik te zemlje koji je obišao francusko selo Oradour sur Glane, gdje su nacisti u lipnju 1944. godine ubili 642 ljudi. Izjavio je da je poziv da posjeti Oradour sur Glane prihvatio „sa zahvalnošću i poniznošću“. Učinio je to 4. rujna ove godine zajedno s francuskim predsjednikom Francoisom Hollandeom

Nakon završetka Drugog svjetskog rata general **Charles de Gaulle**, koji je kasnije postao i francuski predsjednik, odlučio je da se selo ne obnavlja nego da ostane tako kako je bilo spaljeno i uništeno, kao memorijal i podsjetnik na nacističku brutalnost. Novo selo je izgrađeno u blizini, a 1999. godine je otvoren i memorijalni muzej u kojem se nalaze osobni predmeti pogubljenih stanovnika.

“Želim poručiti žrtvama: Ja sam na vašoj strani. Imam 73 godine, rođen sam za vrijeme rata, bio sam uronjen u razgovore o našoj krivnji... Reći će Žrtvama i njihovim obiteljima: ‘znamo što je učinjeno’. Neću se ustezati reći da je Njemačka koju imam čast predstavljati drugačija Njemačka od one koja ih progoni u sjećanjima”, izjavio je Gauck medijima prije no što je obišao selo.

Zajedno s francuskim kolegom, predsjednikom **Francoisom Hollandeom**, obišao je seoski trg gdje su nacisti legitimirali stanovnike. Zatim su prošli oko crkve gdje su žene i djeca držani u zatočeništvu prije no što su spaljeni. Muškarce su okupili u staji i ubijali strojnicama. Dvojica predsjednika selo su obišla u društvu

Spaljeno i uništeno selo Oradour sur Glane u Francuskoj ostalo je spomenik koji podsjeća na stravični nacistički zločin

nekolicine preživjelih. Među njima je bio i 88-godišnji **Robert Hebras**. U doba pokolja imao je 19 godina i preživio je jer je pokopan ispod tijela ubijenih muškaraca. „Dugo me je vremena progona mržnja i želja za osvetom“, prenijela je njegovu izjavu francuska novinska agencija AFP.

Njemačka je 2010. otvorila slučaj ratnog zločina kada je povjesničar otkrio dokumente koji impliciraju krivnju šest osumnjičenika koji su danas u njihovim 80-ima.

Tužitelji tvrde da je 12 članova SS divizije „Das Reich“ napravilo pokolj. Razlog za to masovno ubojstvo nije jasan. Jedna je teorija da su nacisti htjeli osvetiti otmicu jednog od svojih članova, a druga da su bili ljuti zbog navodne krađe velike količine zlata koju su napravili neki mještani.

Predsjednik Gauck posjetio je još dva mesta gdje su nacisti počinili masovna ubojstva – češko selo Lidice, nedaleko Praga i zaselak Sant’Anna di Camaiore u Toscani.

Francuski predsjednik **François Mitterrand** i nekadašnji njemački kancelar **Helmut Kohl** zajedno su 1984. bili na komemoraciji palim vojnicima Prvog svjetskog rata u bitci kod Verdena.

R.I.

Predsjednici Holland i Gauck u obilasku sela Oradour sur Glane

♦U sklopu Dana općine Gornja Rijeka u petak 13. rujna 2013. godine svečano je na mjesnom groblju otkriven spomenik akademskog kipara Emila Bohutinskog, posvećen dječjim žrtvama u ustaškom logoru koji je djelovao 1942.-1943. godine u Dvorcu Sidonije Erdödy-Rubido. Kroz logor je prošlo oko 400 djece, a najviše ratne siročadi iz potkozaračkog i kozaračkog kraja koje su ustaše dopremile u logor

PONOVNO OTKRIVEN SPOMENIK DJEČJIM ŽRTVAMA

Predsjednik ZUABA-a Koprivničko-križevačke županije Branko Dolenec otkriva spomenik

Kako je istaknuto na skupu prilikom otkrivanja spomenika, na samom mjesnom groblju sahranjeno je u neoznačenim grobovima 70-tak mališana, koje je pokosila zaraza tifusom. Spomenik je prvotno postavljen u perivoju ispred dvorca 1970. godine, ali je u vrijeme privatizacije i uređenja dvorca 2007. godine bez objašnjena maknut.

Na višegodišnju inicijativu antifašista Koprivničko-križevačke županije odazvali su se, te pomogli u ponovnom postavljanju spomenika, načelnik Općine Gornja Rijeka **Darko Fištrović** i Općinsko vijeće te Koprivničko-križevačka županija, a također su doprinos dali i Gradski muzej u Križevcima i Muzej grada Kopriv-

nice. Izgrađeno je novo postolje za dvije dječje figure koje simboliziraju patnju.

Načelnik Fištrović je u ime mještana Gornje Rijeke izrazio zadovoljstvo što se spomenik vraća u javni prostor složnom odlukom više čimbenika. Potpredsjednik Zajednice udruga antifašista Koprivničko-križevačke županije **Rudolf Kahlin** govorio je o povijesti

logora, dok je novi predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Koprivničko-križevačke županije **Branko Dolenec** naglasio da je spomenička baština o NOB-u memorija ne samo na hrvatski već i europski antifašizam, čije vrijednosti od ove godine dijelimo s ostalih 27 država članica EU.

Dražen Ernečić

Gradonačelnik Vrkić razgovarao s predstavnicima antifašista

♦Gradonačelnik Osijeka Ivica Vrkić primio je 9. rujna predstavnike Udruge antifašističkih boraca i antifašista Osijek, u povodu 15. obljetnice postojanja te udruge

Razgovarali smo kako ćemo baštiniti našu povijest naprosto zbog toga što je antifašizam u osnovici našeg Ustava, a bez njega sigurno ne bi bilo moderne hrvatske države. Na ovaj način otvaramo novu stranicu u obilježavanju prošlosti i tradicije i uvjeren sam da ćemo pronaći najbolja rješenja - umjetnička i politička koja će pridonositi tome da, s jedne strane, baštinimo ono što je iz naše povijesti vrijedno za Hrvatsku, a s druge strane da možemo sasvim mirno živjeti u okolnostima i činjenici da nije bilo antifašizma ne bi bilo ni Hrvatske. To je jedna

priča, što ne znači da nije bilo i zločina vezanih uz civile poslije rata, ali mislim da je važno da razgovaramo o tome kako ćemo obilježiti tu prošlost na pravi način - izjavio je Vrkić.

Predsjednik Udruge **Pero Matić** istaknuo je da je dogovorenje osnivanje Odbora čiji bi zadatak bio skrbiti o antifašističkim spomenicima. Činili bi ga ugledni povjesničari, likovni umjetnici i arhitekti. Matić je rekao kako je od gradske uprave dobio potporu u provođenju projekta revizije spomeničke baštine prema kojoj se na mjestu porušenog spomenika u Parku

kralja Tomislava neće praviti replika spomenika srušenog u Domovinskog rata, već bi se na tom mjestu napravio svojevrsni kolaž koji bi objedinio i predstavio sve porušene spomenike. O tome kako bi kolaž trebao izgledati svoj sud će dati odbor sastavljen od intelektualaca, arhitekata, povjesničara, skulptora i stručnjaka za likovnu umjetnost. U ime Udruge 90-godišnjeg **Jovan Nišević**, jedan od živućih antifašističkih boraca, uručio je Vrkiću zahvalnicu za sve ono što je Grad učinio za njihovu Udrugu u proteklo vrijeme.

D. P.

SJEĆANJE NA ZAGORSKE PARTIZANE

♦Osnivanje Drugog partizanskog odreda bila je završnica obnove ustanka u Zagorju, rečeno je na obilježavanju 70. obljetnice te partizanske jedinice

Poklonicima antifašizma koji su autobusom putovali iz Zagreba za Poznanovec, **Dragutin Mrkoci**, predsjednik Sekcije 32. divizije pri SABA RH, jedan od prvoboraca NOR-a, s ponosom je kazivao o svom rodnom mjestu Poznanovcu – među najpoznatijim selima u Hrvatskom zagorju po svojem sudjelovanju u antifašističkom NOR-u. Iz Poznanovca je bilo u partizanima, ili je aktivno sudjelovalo na drugi način u NOB, više od 300 njegovih žitelja. Već prilikom formiranja Drugog zagorskog partizanskog odreda u njegovom stroju zatekla se veća skupina boraca iz Poznanovca. Poznanovec je dao i dva narodna heroja – **Slavka Mrkocija Slaveka i Marka Mrkocija Bertaša**, a svaki treći iz borbenog stroja, mještana ovog malog zagorskog sela, dao je svoj život na bojnom polju.

U Poznanovcu, u Vatrogasnem domu (12. listopada), pod pokroviteljstvom Krapinsko-zagorske županije upriličena je svečanost povodom 70. obljetnice osnutka Drugog zagorskog partizanskog odreda. Bilo je nazočno više od dvije stotine članova Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista iz Varaždinske, Koprivničko-križevačke, Bjelovarsko-bilogorske, Krapinsko-zagorske i Zagrebačke županije, te grada Zagreba. Među nazočnim bili su predstavnici braniteljskih udruga proizašlih iz Domovinskog rata, tijela vlasti i političkih stranaka.

Otvaramići svečanost, **Ivan Habulin**, predsjednik Udruga mladih antifašistkinja i antifašista Zagorja izrazio je zadovoljstvo što se jubilarna obljetnica formiranja Drugog zagorskog partizanskog odreda održava u Poznanovcu, znanom partizanskom selu, koje je dalo brojne borce u NOR-u, ali i u Domovinskom ratu. Prigodne pozdravne riječi sudionicima skupa uputili su **Željko Kolar**, župan Krapinsko-zagorske županije, **Stanko Majdak**, gradonačelnik Zlatara i **Dunja Špoljar**, saborska zastupnica.

U svom kraćem izlaganju, **Stjepan Mešić**, počasni predsjednik SABA RH i bivši predsjednik Republike, govorio je o aktualnoj društveno-političkoj i gospodarskoj situaciji u Hrvatskoj. Kazao je da smo s ekonomskom krizom ušli u Europsku uniju i da je na Vladi izuzetna odgovornost kako prebroditi ne samo ekonomsku, već i političku i socijalnu trenutačno tešku situaciju. Dodao je, kako je na političkoj sceni revizionizam, da se iskriviljuje povijest – gubitnike se prikazuju kao pobjednike,

Pioniri Strmca, kotar Klanjec, s borcima Zagorskog odreda 1943. godine

u školskim udžbenicima se piše o onome što nije povjesno točno bilo u prošlosti. Borci NOB-a pokušava se omalovažavati, ne priznaju im se stečena prava iasluge za ono što su u NOR-u napravili. Točno je da su branitelji obranili Hrvatsku u Domovinskom ratu, ali da nije bilo pobjede u NOR-u i Tita – Hrvatske danas ne bi bilo, zaključio je Mesić.

Govoreći o borbenom putu Drugog zagorskog partizanskog odreda, **Franjo Habulin**, predsjednik ZUABA Krapinsko-zagorske županije je istaknuo da je osnivanje Odreda bila završnica obnove ustanka u Zagorju, nakon razbijanja Prvog zagorskog odreda u svibnju 1942. godine. Tada su preživjeli borci poslije velikih gubitaka svojih suboraca otišli u druga područja uključivši se u redove partizanskih jedinica i tek su se pred kraj 1942. godine počeli vraćati u Zagorje. U međuvremenu, po selima Zagorja osnivalju se udarne grupe i čete. S proljeća 1943. godine, tri skupine omladinaca iz kotara Klanjec, Krapina i Zlatara upućene su u Kalnički partizanski odred, pa je od njih i zagorskih boraca koji su već bili u Odredu osnovana Zagorska četa. Na daljnji razvoj pozitivne atmosfere kod naroda, posebice na prostoru Ivančice, utjecao je i dolazak 12. i 28. Slavonske udarne divizije, kazao je, među inim, Habulin.

Podsjetimo, Drugi zagorski partizanski odred formiran je 5. listopada 1943. godine u Sambolićima-Selnica, južno od Zlatara, od partizanskih grupa Zlatara, Krapine, Pregrade i Klanjca. Pri osnivanju imao je

dva bataljuna (205 boraca), a 24. listopada formirao je i 3. bataljun. Bio je u sastavu Druge operativne zone Hrvatske do 19. siječnja 1944. godine, a zatim u sastavu Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa zagrebačkog.

Djelujući u Zagorju i na prilazima Zagrebu, napadao je neprijateljev transport i manja uporišta, i izvodio diverzije na komunikacijama. Značajne borbe protiv ustaša i domobrana vodio je kod Klanjca i kod Jasenskog Cerja, a protiv Nijemaca kod Radoboja.

Pod pritiskom nadmoćnih njemačkih i ustaških snaga iz Velikog Trgovišća, Zaboka i Zlatara, Drugi zagorski odred bio je prinuđen da se 24. veljače 1944. godine povuče na Kalnik, a već 11. ožujka između Luke i Velikog Trgovišća (na pruzi Zagreb-Zabok) napao je transport s njemačkim i domobranskim vojnicima (poginulo je ili se utopilo u Krapini 65, a zarobljeno 97 neprijateljskih vojnika). Do kraja 1944. i u 1945. godini Odred izvodi uspješne borbe akcije na ustaške i domobranske posade oko Krapine, Zaboka, Lukovčaka i Sv. Tri Kralja (kod Klanjca). Drugi zagorski NOP odred rasformiran je 14. travnja 1945. godine, a njegovim ljudstvom popunjene su jedinice 10. korpusa zagrebačkog.

U kulturno-umjetničkom dijelu svečanosti sudjelovali su Gradski zbor „Gjalski“ iz Zaboka i **Vladimir Šenjug**, pjesnik iz Poznanovca, koji je uz kazivanje vlastitih stihova, recitirao i Nazorov „Titov naprijed“ i ulomke iz Goranove „Jame“.

B. M.

OD ORUŽANIH GRUPA - DO PARTIZANSKOG ODREDA

♦Pod pokroviteljstvom zagrebačkog gradonačelnika Milana Bandića obilježena 70. obljetnica Zagrebačkog partizanskog odreda NOV i PO Hrvatske

Zajednica udruga antifašističkih boraca i antifašista Zagrebačke županije i Grada Zagreba upriličila je u Preseki (općina Rugvica) 19. rujna obilježavanje 70. obljetnice Zagrebačkog partizanskog odreda NOV i PO Hrvatske. Uz spomenik palim borcima Odreda položeni su vijenci i cvijeće, a u Vatrogasnem domu organizirana je komemorativna svečanost.

Izaslanik gradonačelnika Zagreba **Milana Bandića**, pokrovitelja svečanosti, **Vinko Šunjara**, član Predsjedništva SABA RH, pozdravljajući nazočne, među imim je podsjetio da su u Zagrebu i njegovoj okolini nikle ideje o oružanom ustanku naroda Hrvatske. Odavde su krenuli prvi organizatori i pokretači otpora, a potom i tisuće boraca koji su sudjelovali u antifašističkoj borbi. Usprkos strahovitom teroru, Zagreb je ostao nepokoren grad. Gotovo 50 tisuća ljudi, ili skoro svaki četvrti stanovnik Zagreba, dao je svoj doprinos NOB-u. Više od osam tisuća Zagrepčana poginulo je u partizanima, a čak 12 tisuća su žrtve terora, zločina i ratnog pustošenja. Hrvatska država temelji se na antifašizmu, a Titova neosporna zasluga je što se Hrvatska 1945. godine našla na strani pobjedničke antihitlerovske koalicije. Antifašistički borci simbol su slobode i otpora, a svoje živote žrtvovali su za svoju domovinu i oslobođenje od nacifašističkih okupatora i endehazijskog terora. I hrvatski antifašisti i branitelji Domovinskog rata stali su rame uz rame u obranu ljudskog dostojarstva i pravednjeg društva. Svrstali su se na pravu stranu, kazao je Šunjara.

U ime domaćina, skup je pozdravio

Marjan Krivec, predsjednik UABA Dugo Selo, koji je ukratko upoznao nazočne s borbenim djelovanjem Zagrebačkog partizanskog odreda. Među inim, spomenuo je da se spomenik palim borcima Odreda u Preseki primjereno održava.

Neposredno prije formiranja Zagrebačkog partizanskog odreda formirane su Stubička, Jakovljanska, Moserova, Prigorjska, Dugoselska, Brdovečka, Podgorsko-bistrička, Sesvetska i Jurekova (**Vladimir Jurak**, bivši dugogodišnji predsjednik ZUABA ZŽ i GZ) – udarne grupe koje su se iskazale u borbama protiv neprijatelja i pozitivno utjecale na moral naroda. U međuvremenu razgovarali smo s Vladimirom Jurakom, komandirom partizanske grupe koja je po njemu dobila ime, danas počasnim predsjednikom ZUABA GZ i ZŽ.

-Sredinom ljeta 1941. godine formirana je gupa od dvadesetak boraca koja se smjestila u kući **Slavka Gmajnića** u zagrebačkoj Dubravi, a zatim se prebacila u šumu Divjača kod Sesveta gdje priprema logore i zemunice za daljnji boravak. Međutim, 21. kolovoza nailaze žandari NDH, počinje borba i grupa se podijelila na dva dijela, jedan dio ilegalno odlazi u Zagreb, a drugi se u usputnim borbama i pod teškim uvjetima i gubicima pridružuje Bilogorskoj partizanskoj skupini. Tu prvu udarnu grupu nazivali su od milja i partizanski odred „Silvija Pelcla“, komandira grupe kojeg su ustaše uhvatile i strijeljale u Dotrščini u veljači 1942. godine.

Tim događajem nestaje prva udarna grupa, prisjeća se Jurak, ali je ostalo njezi-

no četveromjesečno iskustvo djelovanja u borbi kao snažan poticaj za osnivanje budućih udarnih grupa. Zagrebački partizanski odred u izvršavanju borbenih zadataka u 77 naselja napadao je vojna neprijateljska uporišta – Nijemaca, domobrana, ustaša, tzv. milicije „bijele garde“, postavljao zasjede, rušio mostove, komunikacijske veze, vršio diverzije, otkrivao neprijateljske agente, sprječavao pljačku i kriminal, rušio željezničke pruge – sudjelujući u 120 akcija. Nalazio se u okruženju 30 uporišta s pet tisuća neprijateljskih vojnika (ne računajući snage u Zagrebu) koje je „vezao“ za sebe i tako omogućio rasterećenje drugih partizanskih jedinica i siguran prolaz kroz punktovе zagrebačkog okruga velikom broju pridošlih novih boraca u Narodnooslobodilačku vojsku Hrvatske – svjedoči Vladimir Jurak, ratni pripadnik Zagrebačkog partizanskog odreda.

Ovom kazivanju „iz prve ruke“, dodajmo da je Zagrebački partizanski odred formiran 13. rujna 1943. godine u Zagrebačkoj gori od partizanskih četa i grupa s područja Dugog Sela, Prigorja i Stubice (ustrojen je u Preseki 19. rujna). Za komandanta je postavljen **Stevo Došen**, a za političkog komesara **Milan Kuren Gubec**. Imao je dva bataljuna, a 16. listopada osnovan je i 3. bataljun. U sastavu Druge operativne zone Hrvatske nalazio se do 19. siječnja 1944. godine, kada je ušao u formaciju Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa zagrebačkog. Djelovao je u neposrednoj blizini Zagreba, na području Zagrebačke gore i Prigorja.

Rujna 1943. godine uništio je željezničke postaje u Gornjoj Stubici i Zlatari Bistrici, 8. listopada razoružao je domobransku postaju u Mariji Bistrici, u borbi na željezničkoj postaji Vrbovec 26/27. studenoga zarobio je više od 40 domobrana. Dao je 12. prosinca 2. i 3. bataljun za formiranje brigade „Matija Gubec“, 15. prosinca formirao je nov 2. bataljun, a 29. veljače 1944. godine dao je jednu četu za formiranje Posavskog NOP odreda 10. korpusa zagrebačkog.

Rujna 1944. godine formiran je 3. bataljun, listopada Zagrebački je odred dao bataljun u Zagorsku brigadu, a prosinca bataljun za popunu jedinica KNOJ-a, te je ostao s jednim bataljunom. Rasformiran je 14. travnja 1945. godine, a njegovim ljudstvom popunjene su jedinice 10. zagrebačkog korpusa.

B. M.

Izaslanstvo SABA RH nakon polaganja vijenaca podno spomenika palim borcima

CRKVENI VRH ČINI HISTORIOGRAFSKI ZLOČIN

♦To je, među inim, rekao *Daniel Ivin*, predsjednik Savjeta antifašista Hrvatske na konferenciji za novinare

Daniel Ivin, predsjednik Savjeta antifašista Hrvatske, prozvao je na konferenciji za novinare održanoj 10. rujna, kardinala **Josipa Bozanića** i dio crkvenih velikodostojnika da „čine historiografski zločin zbog toga što pokušavaju izjednačiti fašizam i komunizam“.

Bozanićev obraćanje vjernicima na misi u povodu blagdana Male Gospe u Mariji Bistrici, kada je izjavio da smo u Hrvatskoj na svim razinama upoznati s neprihvatljivošću fašizma i nacizma, još uvijek trpimo posljedice komunističkog terora, o kojem se hrvatskoj javnosti skriva istina, čak i veličajući nalogodavce i izvršitelje komunističkih zločina

– „kao i da cjelokupno djelovanje Katoličke crkve u posljednje vrijeme ide u smjeru nastojanja da se izjednači fašizam i komunizam“, smatra Ivin.

„Nitko ne negira da je u komunizmu bilo zločina, no nedopustivo je uspoređivati fašizam s komunizmom, poručio je Ivin. Takvim nastupima, drži Ivin, Bozanić i Crkva prestaju biti duhovna organizacija i postaju politička organizacija. Tražit će, kaže Ivin, novac da se temeljito istraži ponašanje Crkve u Hrvatskoj u Drugom svjetskom ratu. Ivin smatra i kako se nedovoljno spominje činjenica da je velik broj svećenika bio u partizanima.

„Pod komunizmom se 1943. godine osniva ZAVNOH usred fašističke Europe“, ističe Ivin i dodaje „kako je ZAVNOH bio prvi demokratski parlament jer su tom događaju nazočili i HSS-ovci i predstavnici Samostalne demokratske stranke“.

–Rezolucija Vijeća Europe iz 2006. godine o zločinima komunizma nigdje ne uspoređuje fašizam i komunizam, a u četvrtoj točki čak govori i kako su postojale komunističke partije koje su doprinijele izgradnji demokratskih procesa u Europi“, poručio je Daniel Ivin.

B. M.

Gabrinovac

TUŽNO SJEĆANJE NA POKOLJ RANJENIKA

♦Prije točno 70 godina dogodio se veliki zločin – pokolj ranjenika u partizanskoj bolnici

Ujeku velikih sukoba u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, dvije satnje ustaša iznenada su 21. rujna 1943. opkolile šumsku bolnicu „V. bataljon“. U bolnici je tada boravilo više od 90 ranjenika i tifusara o kojima je brinula **dr. Jelka Vesenjak**. Odmah, čim su primjećene ustaše, odjeknuo je pucanj, nakon čega su se svi pokretni ranjenici razbjježali po šumi. Doktoricu Vesenjak, oboljelu od tifusa, dvoje je bolničara izvuklo iz tog pakla i sakrilo u šumi.

Malobrojna i slabo naoružana straža nije mogla dugo odolijevati nadmoćnjem neprijatelju pa je 12 najtežih ranjenika i dvije bolničarke postalo žrtvama zvijerskog zločina ustaša. Ostali ranjenici i bolesnici skrivali su se po jarcima i u grmlju te su nakon dva dana bez hrane, vode i lijekova dospjeli do novosagrađene bolnice Gabrinovec.

Antifašisti iz Ludbrega, Varaždina, Novog Marofa i Koprivnice okupili su se u Spomen bolnici Gabrinovec odakle su krenuli u 3 km udaljenu šumu Stupe u kojoj se nalazila uništена bolnica. Točno u 14.30 sati kada je počeo napad na bolnicu, održana je skromna komemoracija. Nakon polaganja cvijeća na devastiranu grobnicu masakriranih ranjenika, o događajima 21. rujna 1943. i partizanskim

bolnicama na Kalniku govorio je povjesničar **Milivoj Dretar**, potpredsjednik Zajednice antifašističkih udruga Varaždinske županije. Prisutnima se obratio i **Marijan Kuhar**, čiji je otac Andrija na tom mjestu bio zaklan i pokopan s ostatim žrtvama u zajedničku grobnicu. Izrazio je žaljenje što je spomen obilježje na mjestu tog zločina devastirano početkom

1990-ih i što nikada poslije nije obnovljeno. Ostalo je tek nekoliko oštećenih komada kamena s uklesanim imenima žrtava. Obilježavanju ovog događaja prisustvovali su članovi medicinskog osoblja Doma zdravlja Koprivnice te predstavnici Muzeja grada Koprivnice i Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice.

M.D.

Okupljeni antifašisti na mjestu uništene partizanske bolnice u šumi Stupe na Kalniku

Piše: Toma Šević

Neki saznali da ništa ne znaju

Agencije su javile da je 11. listopada ove godine u Rimu u 100. godini umro nacistički ratni zločinac Erich Priebke. U talijanskom glavnom gradu služio je kaznu doživotnog zatvora zbog sudjelovanja 1944. godine u Ardeatin-skim jamama blizu Rima, u pokolju 335 civila, od kojih je 75 bilo Židova. Time se pokazalo da i ratni zločinci mogu doživjeti stotu. Ako ih se strpa tamo gdje i pripadaju - u zatvor.

No, uz tu vijest agencije su prenijele još jednu koja je izazvala posebnu pažnju javnosti. Naime, Vatikan je zabranio da bilo koja crkva na području Rima organizira Priebkeov vjerski sprovod, što je potez bez presedana. Ali time je Rimska nadbiskupija pokazala kako se treba odnositi prema ratnim zločincima pa je zabranila i privatnu misu za Priebkea. Da se ne bi neki svećenik, kakvih inače, kao što mi znamo, ima, sjetio reći da se radi o privatnoj misi. U službenoj crkvi.

Sprovod ratnog zločinca dani-ma nije održan jer ni Italija u kojoj je umro, ni Argentina gdje je najviše vremena živio, kao ni Njemačka u kojoj je rođen, nisu željele u svojoj zemlji njegov grob. Svi su govorili - on nije naš, evo vam ga. Na kraju je postignut sporazum da se Ericha Priebkea pokopa na tajnom mjestu da nitko ne sazna gdje, pa čak ni pater Vjekoslav Lasić. Ili neki drugi pop.

Ali neki mediji u nas, kao npr. Jutarnji list, pitaju je li napokon došlo vrijeme da i Zagrebačka nadbiskupija zabrani mise za Antu Pavelića jer je, kako list podsjeća, on bio gori zločinac od Priebkea. Ali ima bolji tretman.

Ipak kod nas se Crkva bavi drugim temama. Čisto vjerskim. Evo, na primjer, kako Ivan Miklenić u „Glasu koncila“ vjerski komentira „postupanje premijera Zorana Milanovića vezano za primjenu europskog uhidbenog naloga“. Miklenić, vjerojatno s pozicijom Biblike, kaže: „Ne ulazeći čak ni u motive, premda mnogi smatraju da su više nego prozirni, takvo ponašanje predsjednika Vlade treba ocijeniti kao iznimno štetno te su u pravu oni koji smatraju da bi zbog takvoga ponašanja i predsjednik Vlade i sama Vlada trebali podnijeti ostavku.“

Neki misle da ovo nije vjersko pitanje. A jest, jer da nije ne bi to pisalo vjersko glasilo „Glas koncila“. A tako vjerske teme obrađuje i sisački biskup Vlado Košić, koji veli: „Ova vlast nije samo ‘odnarodenja’, kako sam ju nazvao kad je ukinula pokroviteljstvo Sabora nad komemoracijom tragedije u Bleiburgu, nego štoviše – ova je vlast očito protunarodna! Ona naime ide direktno protiv našeg, hrvatskog naroda, gazi ga i ne poštaje nikakve primjedbe niti opravdane zahtjeve.“

Tako Vlado ocjenjuje Vladu. I kad se sve sagleda cjelovitije, očito bi se našlo i ozbiljnih elemenata za smijeniti Vladu. Ili da možda podneće ostavku. Vlado. No, kako je ovdje ipak prejaki miris politike, možda su se Miklenić i biskup Košić uvukli u neku od političkih stranaka. Nisu do sada rekli da jesu, ili možda ne bi ni smjeli biti, ali pišu i govore politički. A opet, u Hrvatskoj je baš sad formirana najnovija, 261. politička stranka, sa sjedištem u Umagu - Komunistička partija Hrvatske. Ali ne vjerujem da bi u njoj bili, iako se nikad ne zna, dok otvoreniye ne kažu.

Politkom se bavi i akademik Ivan Aralica. Pa kaže on, Aralica, u izjavi „Večernjem listu“ da je „jedino rješenje da se Tita stavi uz bok Paveliću, odnosno da ih se obojicu tretira kao zločince“. Aralica je potom zaključio: „Tko u Titu ne vidi zločinca, taj je ubaš“. Već iz ovog se može zaključiti kako je Aralica stekao jaku akademsku titulu učeći o Titu. Jer sama činjenica da je Titu na sprovodu bilo preko stotinu državnika, među kojima i Indira Gandhi, Margaret Thatcher, Willy Brandt i brojni drugi, otkriva da su oni svi bili ubaš do ubaša. A i u ratu je s Titom surađivao ubaš Winston Churchill, s njima se susretao i najpoznatiji američki ubaš John Kennedy. Ne bi to nitko znao da nije otkrio akademik Aralica. A i većina Hrvata smatra Tita pozitivnom ličnošću, što su pokazale ankete. Znači doista većina Hrvata su ubaši, a da to nisu ni znali. Eto kako znanost napreduje i kako akademski otkrića mogu biti iznenadujuća.

Ali ima i drugih poveznica. Evo, recimo Tomislav Karamarko, smatra

da je Tito zločinac. Ali sama činjenica da je Karamarko rođen točno 25. svibnja, kao i Tito, otvara sumnju i u njegovu eventualnost, po kriterijima Aralice.

No, ja sam se iznenadio čitajući jedan intervju u Glasu Slavonije. Sa Slavenom Leticom. Na pitanje kako izači iz krize, Letica je odgovorio citirajući Sokrata: „Ja znam da ništa ne znam“. No, da bi bio jasniji od grčkog filozofa, ipak je Letica dodao: „Ja javno priznjam da to ne znam.“ Teško su ga i predstavili u listu, napisali su u nadnaslovu - Intervju sa Slavenom Leticom. Naime, nema Slaven neku titulu, ali u medijima se pojavljuje uvijek, i o svemu priča. Jer on sve zna. I kad ima neku dužnost i kad nema, i kad jest netko i kad nije. Ali i iskustvo mu pomaže, jer je sad prvi put priznao. Da ne zna. Nikad nije kasno.

Na web stranici grada Krka piše da su u Maloj vijećnici Grada 6. rujna predstavljene knjige novinara Tihomira Dujmovića „Tko mi zabranjuje kolumne?“ te dva rukopisa Zdravka Tomca - „Memoari“ i „Peta haaška kolona i njezine žrtve“.

Nije bilo lako ni jednom od njih. Jer je prvo Tomac trebao govoriti hvalospjeve o Dujmovićevoj knjizi, a onda je Dujmović morao uzvratiti Tomcu. A to doista ne može biti lako i baš mi ih je žao što su si to bili natovarili.

Ipak prvo je počeo Tomac, stariji lisac, pa je o Dujmovićevoj knjizi kazao: „Radi se o knjizi koju treba čitati, koju treba imati, jer ona je presjek borbe za slobodu, demokraciju i domoljublje; ona pokazuje naše karaktere, naše odnose, ali ujedno i našu bijedu...“

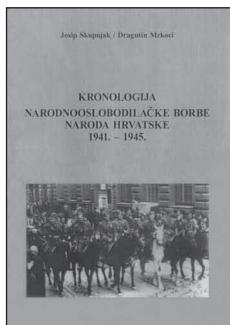
Onda je Dujmović na istom skupu kazao: „Od Zdravka Tomca naučio sam puno o politici, o tome kako politika funkcioniра i gledao sam kako se bori s vjetrenjačama, misleći da će uspeti“, ali to mu „nije pošlo za rukom...“

Vjerojatno su mnogi pomislili da su ova dvojica majstora za međusobno promoviranje knjiga inače mogli napisati i zajedničku knjigu, s mogućim naslovom „Tomci i potomci“ pa je sveudilj predstavljati na Krku ili je krknuti i na nekom drugom otoku.

NOVE KNJIGE

**Josip Skupnjak /
Dragutin Mrkoci**

**Kronologija
narodnooslobodilačke
borbe naroda
Hrvatske 1941.-1945.**

tekstica **Bernarda Conar-Hrastić, prof.**, po mišljenju recententa **mr. sc. Ivana Fu-**

**Kronolo-
gija narodno-
oslobodilačke
borbe naroda
Hrvatske** koju
su priredili **Josip Skupnjak i
Dragutin Mr-
koci** (naklad-
nik SABA RH,
urednik **mr.
sc. Miroslav
Kirinčić**, lek-
torica **Bernarda Conar-Hrastić, prof.**),

vrijedan je doprinos boljem uvidu u razvoj narodnooslobodilačke borbe naroda Jugoslavije, u okviru kojeg su istaknuto mjesto imali narodi Hrvatske. Autori su uložili veliki trud da iz opširne građe o narodnooslobodilačkom ratu Hrvatske izvuku i sistematiziraju značajne datume i događaje vezane za razvoj ustanka, narodnooslobodilačke borbe i formiranja jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske. To omogućuje čitatelju da na jednom mjestu dobije temeljni uvid u sve faze oružane borbe, koja je evidentno iz godine u godinu jačala i u konačnici dovela do pobjede. Autori ovom knjigom nisu imali pretenziju da prikažu sve aspekte narodnooslobodilačke borbe, u kojoj je ujedno stvarana i narodna vlast (od narodnooslobodilačkih odbora do AVNOJ-a i ZAVNOH-a), jer je to posebno poglavje narodnooslobodilačkog rata, koje bi znatno promijenilo u početku usvojenu koncepciju cijele knjige.

Juraj Hrženjak u svojoj recenziji ima „izvjesne primjedbe“ (ne navodi koje), ali to ne umanjuje vrijednost i napor autora i njihov pristup izradi ovoga štiva da se čitateljima pruži na jednom mjestu koliko-toliko cjelovita slika vojnog aspekta narodnooslobodilačke borbe naroda Hrvatske i svih okolnosti (međunarodnih i jugoslavenskih),

u kojima se odvijala povijesna antifašistička borba na širokom prostoru Europe i svijeta, posebno u okviru antifašističke narodnooslobodilačke borbe naroda Jugoslavije.

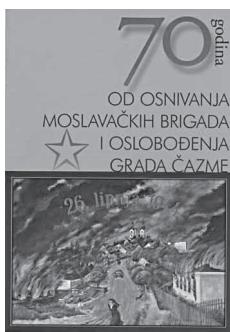
Knjiga na gotovo 700 stranica, tvrdog uveza, sastoji se od tri dijela, koji su naslovljeni – prvi: *Kronologija narodnooslobodilačke borbe naroda Hrvatske*; drugi: *Jedinice narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske* i treći: *Sudionici NOR-a – narodni heroji*. Po nama, prvo poglavje po kojem je naslovjena knjiga zavređuje posebnu pozornost, jer takvih kronoloških sadržaja manjka u edicijama antifašističke literature. Taj dio bio bi prikladniji kao zasebna knjiga i više bi zainteresirao potencijalne čitatelje.

Autori nisu povjesničari, njihov trud i ambicija da u poznim godinama života prirede svojevrstan kalendar događanja u NOB (bar kad je riječ o prvom dijelu knjige) treba cijeniti. Kako su u predgovoru napisali, knjiga nema pretenzije da bude neko posebno znanstveno štivo, već da bude u funkciji podsjetnika onim ljudima i institucijama koje će i u budućnosti zanimati antifašistički oslobodilački rat na ovim prostorima i koji će biti zainteresirani da se spoznaju o tom ratu i njegove tradicije sačuvaju u našem narodu.

B. M.

Grupa autora

**70 godina
od osnivanja
moslavačkih brigada
i oslobođenja
Grada Čazme**

U izdaju SABA RH i UABA Čazme, **Branko Čanković, Miroslav Kirinčić i Slađan Lipovec** kao urednici, te **Jadranka Kruljac Sever i Ljerka Mužinić** – suradnici, tiskana je

knjiga (brošura) **70 godina od osnivanja moslavačkih brigada i oslobođenja grada Čazme**.

Brošura je posvećena svim sudionicima Narodnooslobodilačkog pokreta moslavačkog kraja i žrtvama fašističkog terora, prigodom obilježavanja 70. obljetnice osnivanja

Prve moslavačke birgade, brigade „Matija Gubec“ i oslobođenja Čazme. Također, namijenjena je poglavito mladima koji antifašizam prihvaćaju kao trajnu civilizacijsku vrijednost. U brošuri je opisan čazmanski kraj prije i tijekom Drugog svjetskog rata, doprinos i žrtve žitelja Čazme i općenito Moslavine u Narodnooslobodilačkoj borbi. Kako se ističe u predgovoru – brošurom će se pridonijeti da se očuvaju i njeguju tekovine, tradicija, kultura i spomenička baština NOB-a, te da se poštuje čast i dostojanstvo sudionika i žrtava u NOB-u.

Pri izradi brošure korišteni su autentični materijali, građa, kopije i fotografije, objavljene u ranijim sličnim edicijama i knjigama, kao i materijali pohranjeni u Gradskom muzeju Čazma. Korišteni su originalni izvodi iz knjiga: Poimenični popis žrtava koncentracijskog logora Jasenovac 1941.-1945., s podatkom o 534 pogubljena žitelja s područja Čazme, kao i dijelovi knjige Rušenje antifašističkih spomenika u Hrvatskoj 1990.-2000., koji se odnose na područje bivše općine Čazma.

Objavljen je cjelovit govor generala **Đure Blahe** prilikom obilježavanja 65. obljetnice osnivanja brigada, kao svjedoka zbivanja tog vremena i kao partizanskog rukovodioca. Objavljena je i pjesma partizanke iz Rogože **Desanke Marić – Renčić**

– Moslavačkoj četi iz 1943. godine, kopije fotografija iz tog vremena, koje prikazuju borce i rukovodioce NOB-a, te prosvjetne, kulturne i sportske aktivnosti, koje su razvijali pripadnici NOB-a na oslobođenim područjima. Sliku Čazme u plamenu od 26. lipnja 1944. godine (tiskana na naslovnicu brošure), prema sjećanju naslikao je zarobljeni njemački vojnik.

Na oko sedamdesetak stranica teksta uz ilustraciju fotografijama, autori su sažeto i pristupačno čitateljima opisali Čazmu u prošlosti, uoči Drugog svjetskog rata i razvoj borbenih jedinica u Moslavini 1941.-1945. godine. Posebice su potencijalni značenje formiranja brigada i divizija i važnija borbena djelovanja moslavačkih partizanskih jedinica. Također, u brošuri se navodi kako je Čazma predstavljala najveće partizansko središte na području današnje Bjelovarsko-bilogorske županije. Na širem području općine Čazma, s osloncem na Moslavačku goru, postojale su značajne organizacije NOP-a i formirane su prve partizanske grupe, zatim veće partizanske jedinice i 33. divizija. U Čazmi je bilo sjedište 2. operativne zone, kasnije 10. korpusa zagrebačkog, a tu je bio i centar rukovodenja NOB-om za sjeverozapadnu Hrvatsku.

B. M.

Spomen na pogibiju pulskih antifašista

♦U povodu 70. obljetnice pogibije pulskih antifašista Giuliana Cicognanija, Giuseppea Zachtile i Carla Zuppinija 9. rujna je u organizaciji Udruge antifašističkih boraca na spomen ploču na pulskim Giardinima položen vijenac i minutom šutnje odana počast

Polaganju vijenca su prisustvovali predstavnici županijske i gradske uprave predvođeni županom **Valterom Flegom** i dogradonačelnikom **Fabriziom Radinom**, predstavnici MUP-a, HV-a, Ureda državne uprave i udruga proizašlih iz Domovinskog rata, te antifašisti predvođeni **Tomom Ravnićem** i **Liviom Blaškovićem**.

Blašković je u kratkom govoru opisao događaje koji su doveli do pogibije pulskih antifašista kada su postavljeni temelji slobode i sjedinjenja Istre s maticom Hrvatskom, te je naglasio da je Pula ponosna na svoju antifašističku prošlost. Trojica Puljana mučki su ubijena, a desetak Puljana je ranjeno, kao žrtve fašističkog terora dan nakon pada Italije prije 70 godina nakon što je narod odlučio protestnim mitingom osigurati mjesec dana narodne vlasti do dolaska njemačkih vojnika u Istru.

G.R.

Svečano polaganje vijenaca na spomen ploču u Puli

Komemoracija za 108 poginulih boraca

♦Savez antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije i Udruga antifašističkih boraca i antifašista Grada Bakra i ove su godine organizirali obilježavanje godišnjice pogibije 108 boraca Druge brigade 13. Primorsko-goranske udarne divizije, komemoracijom održanom kod kosturnice na groblju u Hreljinu

Kronologiju događaja koji se dogodio 6. i 7. listopada 1943. godine, kada je na Hreljinu stradalo 108 antifašista s područja Gorskog kotara, Primorja, otoka i Grobničine, dao je **Rade Šubat** iz bakarskog UABA, a prigodnim riječima obratio se i predsjednik Saveza antifašističkih boraca i antifašista Primorsko-goranske županije **Dinko Tamarut**.

- Na ovaj način sjećamo se naših poginulih sumještana i suboraca, a i ubuduće ćemo se takvim komemoracijama prisjećati naših antifašista, odajući im počast, a ujedno njegovati našu prošlost koju nikako i nikada ne smijemo zaboraviti. Drago mi je da je i ove godine ovoj komemoraciji nazočan veliki broj učenika, kojima ovom prigodom zahvaljujem, što su svojim programom pridonijeli održavanju sjećanja na poginule antifašiste, kazao je Tamarut.

Svečanosti su prisustvovali učenici os-

novnih škola „Rikard Katalinić Jeretov“ iz Opatije, „Milan Brozović“ iz Kastva i „Hreljin“ iz Hreljina, koji su pripremili prigodne recitacije, pročitali imena svih 108 poginulih i potom položili vijence

u kosturnici na hreljinskom groblju. Također, komemoraciji su nazočile i brojne antifašističke udruge s područja cijele Primorsko-goranske županije.

S. G.

Učenici osnovnih škola polazu vijence kod spomenika poginulim partizanima

Kunj

Tomislav Ravnić govori na narodnom zboru Labinštine

Vidi se da nas ima, da smo tu, da se ne damo i nećemo se dati, poručio je **Tomislav Ravnić**, predsjednik istarskog Saveza antifašističkih boraca, na narodnom zboru Labinštine u Kunju. Vijence na spomen-obilježja za 33 mještana Kunja i Barbići, koje su nacistički okupatori pogubili 7. listopada 1943. godine, položili su predstavnici građana, Udruge antifašista, lokalne samouprave i Udruge davorovljaca i veterana Domovinskog rata. Odana je i počast poginulima u Domovinskom ratu te rudarima u ovdajnjim ugljenokopima.

Lipovljani

Obljetnica internacije mještana u Jasenovac

Ulipovljanim je 20. rujna 2013. godine održana komemorativna svećnost povodom 69. obljetnice internacije mještana Lipovljana u koncentracijski logor Jasenovac, te obnove i dogradnje spomenika podignutog lipovljanskim žrtvama na mjesnom groblju.

Organizator komemoracije je Udruga antifašističkih boraca i antifašista Novska. Na mjesnom groblju u Lipovljanim kod spomenika žrtvama nazočni su položili vijence. Na komemoraciji su govorili predsjednik Udruge antifašističkih boraca i antifašista **Antun Maruski**, predsjednica Općinskog vijeća Općine Lipovljani **Anka Doležal** te, u ime Javne ustanove Spomen-područje Jasenovac, viši kustos Memorijalnog muzeja Jasenovac **Đorđe Mihovilović**.

Na kraju komemoracije svećenici rimokatoličke i grkokatoličke vjeroispovijesti predvodili su molitve za žrtve.

K.S.

NARODNI ZBOR LABINŠTINE

•Usprkos neumornoj kiši, na skupu u povodu 70. godišnjice Rujskih dana u Istri, sjećanja na poginule tijekom tzv. Rommelove ofenzive i Dana neovisnosti, okupilo se stotinjak građana

- Pitaju nas neki što nam još trebaju ovakve komemoracije - trebaju da se ne zaboravi koliko je žrtava, patnji i terora valjalo izdržati da bi se u NÖB-u oslobodili od fašizma, stvorili hrvatsku državu i pripojili Istru matici zemlji, a u Domovinskom ratu obranili granice, kazao je **Luciano Bolterstein** iz raškog ogranka UA-a.

Općinska načelnica Raše **Glorija Paliska Bolterstein** istaknula je da se počast žrtvama odaje u vremenu sve agresivnijih nastupa pobornika davno poraženih i svugdje u svijetu odbačenih ideologija, koji izvrću povijesne istine. Dopunio ju je gradonačelnik Labina **Tulio Demetlika**, gradonačelnik Labina, rekavši: "Europa je stvorena na istom kamenu temeljcu kao povijest Istre i Hrvatske, no s jednom razlikom: antifašizam se u ovim krajevima pojavio 20 godina prije, kao iskonski izražaj ljudi koji su reagirali na nepravdu i nasilje, iznjedren od naših rudara 1921. pod nazivom Labinska republika".

U kulturnom programu nastupili su pjesnikinja **Rina Miletić**, članovi RKUD-a Rudar iz Raše, raški i čepićki osnovci, ženska vokalna skupina Rašelinke, te

Karamarko sapuna dasku

Osim što je upozorio na "gadove iz političkog života koji govore da u Drugom svjetskom ratu nije bilo nacističkih zvjerstava", Ravnić se osvrnuo i na skidanje ploča s ciriličnim natpisima u Vukovaru. "I djeci je jasno da to Karamarko sapuna dasku, sapuna stepenice kojima čestiti ljudi hodaju. Takvim stožernicima imamo pravo kazati da se s njima ne slažemo, da ne možemo dozvoliti kaos u društvu. Nikada nećemo privući investitore ako se budemo tako ponašali. Tko će nas hranić?", pitao je Ravnić.

Gradski orkestar Labin. Skup je održan uz potporu Grada Labina i četiri općine, Raše, Kršana, Sv. Nedelje te Pična.

I.R.

Komemorativna svečanost kod spomenika na groblju u Lipovljanim

U ZAJEDNIČKOM STROJU

♦Pripe 70 godina, sredinom kolovoza u Slavoniji su osnovane posebne partizanske jedinice NOV Hrvatske, sastavljene od pripadnika drugih narodnosti, među kojima i njemačka četa „Ernest Telman“ i mađarski bataljun „Šandor Petefi“

Na području Slavonije i Podravine od proljeća 1943. godine počinju se formirati posebne jedinice od pripadnika češke, slovačke, mađarske i njemačke narodnosti, koje žive na tom prostoru. Inicijativa je potekla od Glavnog štaba Hrvatske, a povod je bio sve veći dolazak pripadnika tih narodnosti u partizanske jedinice Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske.

Uz veliko angažiranje Štaba 3. operativne zone najprije je 3. svibnja 1943. godine osnovan Čehoslovački partizanski bataljun, od 120 boraca. Djelovao je oko Daruvara u sastavu 3. OZ. U bataljunu se govorilo češki i slovački, a zapovjedi su izricane po uzoru na čehoslovačku armiju. Jedinica je nosila češku narodnu zastavu s potokratkom zvijezdom, a vojnici na kapama dvoje čehoslovačke zastave iznad petokrake zvijezde.

Poslije je, 15. kolovoza 1943. godine kod Slatinskog Drenovca formiran mađarski bataljun „Šandor Petefi“ od 170 boraca, a ušao je u sastav Podravskog odreda. Istog dana, 15. kolovoza 1943. godine, u Slatinskom Drenovcu osnovana je i njemačka partizanska četa „Ernest Telman“, u kojoj je bilo 40 pripadnika njemačke narodnosti, ali i Hrvata i Srba. Ušla je u sastav Podravskog partizanskog odreda.

Mađarski bataljun „Šandor Petefi“

Ideja o osnivanju posebnog mađarskog bataljuna začeta je šest mjeseci prije same odluke Štaba 2. korpusa o njegovu formiranju, u vrijeme kada NOB na tom području poprima široke vojno-političke razmjere, uz sve naglašenje opredjeljenje za pristupanje narodnooslobodilačkom pokretu.

Jezgro bataljuna počelo se stvarati u proljeće 1943. godine, a formalnu odluku za osnivanje nove jedinice Štab korpusa donio je 7. kolovoza iste godine, naredivši štabovima 10. i 12. divizije i svim drugim jedinicama na ovom području da do 14. kolovoza pripadnike mađarske narodnosti iz svojih redova upute na Zvečevu, gdje će bataljun „Šandor Petefi“ biti ustrojen.

Vođeni istaknutim vodičima i poznavacima partizanskih staza Slavonije, time su se borci počeli okupljati na Zvečevu. Do zakazanog roka stiglo ih je oko 50, što je značilo da, bez obzira na vrlo nepovoljne

okolnosti ratnih događanja, pripreme teku povoljno. Iz sigurnosnih razloga pristigli borci prebačeni su na novu lokaciju, u malo selo Slatinski Drenovac, smješteno ispod Papuka, gdje je odlukom broj 127, Štab korpusa proglašio 15. kolovoza novu jedinicu. Za zapovjednika postavljen je Ferenc Kiš, a na dužnost komesara određen je Geri Karolj.

Osim vojnog osposobljavanja pripadnici bataljuna aktivni su i na političkom planu, sudjelujući na zborovima u selima mađarskog ili miješanog stanovništva - Humljanima, Slanoj Vodi, Markovcu, Gornjem Kusonjama, Rijencima, Bokanima i drugim, što je još više rasplamsalo i omasovilo narodnooslobodilački pokret u Hrvatskoj.

Budući da je dosta pripadnika mađarske narodnosti i dalje ostalo u sastavu drugih jedinica NOV Hrvatske, u bataljunu su radi popunjavanja i jačanja uključivani i borci drugih narodnosti, tako da je mađarski bataljun „Šandor Petefi“ postao primjer zajedništva u borbi i prava kovačica bratstva i jedinstva.

Zbog uspješnog borbenog djelovanja i mobilizacije narodnih masa, za bataljun se ubrzo saznalo u cijeloj Slavoniji, pa i u Mađarskoj. Znalo se za komande na mađarskom jeziku i oznake na kapama partizankama s nacionalnom zastavom i zvijezdom petokrakom. Samostalno ili pod komandom drugih većih jedinica NOV Hrvatske, bataljun je izvršavao brojne zadatke, kao što su bili napadi na Đakovu, Podravsku Slatinu, Slavonsku Požegu, Čačince, Pakrac, Viroviticu, Stari Gradac, Medare...

U ljeto 1944. godine bataljun je pojačan novoprdošlim borcima, a preko „srijemske veze“ priključilo mu se iz Budimpešte desetak omladinaca. Osnivanjem 15. vojvođanske brigade „Šandor Petefi“, mađarski bataljun NOV Hrvatske ulazi u njen sastav. Ferenc Kiš postaje zapovjednik i te jedinice, koja se istakla u borbama na mostobranu kod Bolmana i kasnije sve do konačne pobjede nad fašizmom.

Njemačka četa „Ernest Telman“

Pripadnici njemačke narodnosti imali su u tzv. NDH privilegiran položaj, izravno su pomagali Treći Reich i uključivali se u okupatorsku vojsku, ali su dolazili i u redove Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske. Upravo od njih, 15. kolovoza 1943. godine u Slatinskom Drenovcu osnovana je partizanska njemačka četa „Ernest Telman“, što je bio jedinstven primjer koji je odjeknuo u Europi i svijetu, isprovociravši okupatorske snage željne odmazde zbog „izdaje“.

U trenutku osnivanja četa je brojila 40 boraca, uglavnom iz naših krajeva, a bilo je i prebjega iz Njemačke, Austrije, Francuske, Nizozemske i još nekih država. U četi se komandiralo i razgovaralo na njemačkom jeziku, što je izazvalo zabunu kod okupatorske vojske i ustaša.

Pripadnici čete na kapi su nosili njemačku trobojnicu crno-crveno-žuto s petokrakom na crvenom polju, a propisanu partizansku zakletvu dopunili su tekstom: „Borit ću se do posljednje kapi krvi protiv fašizma da bi sa sebe i svojih nasljednika sprao sramotu kojom nas je okaljao najveći zlikovac njemačkog naroda Hitler“.

Četa je borbeno djelovala samostalno ili u sastavu drugih jedinica NOV Hrvatske, sudjelujući u tridesetak borbenih akcija (Čačinci, Gornji Vrhovci, Podravska Slatina, Voćin, Ravna Gora...). Unatoč visokoj vojnoj disciplini i hrabrosti boraca četa je imala dosta gubitaka i doživjela nekoliko tragičnih situacija, zbog čega – i pored aktivnog političkog djelovanja na terenu i mobilizacije novih pripadnika – nikad nije uspjela prijeći brojku od 60 boraca i prerasti u bataljun.

U četi su bile i cijele obitelji domaćih Nijemaca, a kolike su žrtve dali na NOB govore primjeri obitelji Kecman koja je izgubila dva sina, oba komesara čete, ili obitelji Majer, čije su dvije kćerke poginule kao bolničarke.

Prvi komandir čete „Ernest Telman“ bio je Rudolf Vaupotić, a prvi komesar Johan Muker. Četa je rasformirana odlukom Glavnog štaba Hrvatske potkraj 1944. godine, a njeni pripadnici svoj ratni put nastavili su u drugim jedinicama Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske.

B. M.

RAZBIJENI ČETNIČKI SNOVI

• Za razbijanje četnika u Slavoniji prije 70 godina (21. kolovoza 1943.) formiran je protučetnički bataljun, sastavljen od dragovoljaca Srba koji su za samo tri mjeseca porazili i otjerali četnike preko Save koji se nikad više nisu vratili

Svaki pokušaj pojedinaca ili manjih grupa da osnuju četnički pokret u Slavoniji odmah je ugušen i praktično u Slavoniji nije bilo organiziranog četničkog pokreta. U sastavu 2.(6.) korpusa i drugim jedinicama NOV i PO u Slavoniji i Baranji borili su se pripadnici dvadesetak narodnosti, među kojima i srpske.

Sastavljen od najboljih dragovoljaca Srba iz redova 12. i 17. brigade, Štab korpusa je 21. kolovoza 1943. godine formirao poseban **protučetnički bataljun**. Bilo je to nakon pokušaja četnika iz Bosne da se, uz pomoć Nijemaca i ustaša, učvrste kod Okučana, iako četništvo na tom području nije imalo nikakav utjecaj, zahvaljujući u prvom redu samim Srbima. Pod vodstvom zapovjednika **Milana Joke** i komesara **Čede Grbića**, bataljun je za samo tri mjeseca nakon osnutka porazio četnike i onemogućio im utjecaj u Slavoniji, unatoč njihovoj suradnji i pomoći Nijemaca i ustaša. Borci bataljuna otjerali su četnike, koji su pobegli preko Save i nikad se više nisu vratili.

Neuspjele četničke akcije

Kada im 1942. godine nije pomogao teror i odmazda, kojima su pokušali uništiti narodnooslobodilački pokret, okupator i njegovi domaći vazali, htjeli su i 1943. godine putem četništva osigurati svoj interes: prugu Zagreb-Beograd, pljačku pšenice, stoke... Procjenili su da je za to najprikladnije područje Posavine južno od Okučana, nastanjeno srpskim pučanstvom, koje je već tada masovno bilo uključeno u NOP. Za svoj naum odabrali su sela Čovac, Vrbovljane i Klanik, koja bi poslužila za šire djelovanje u Posavini, a potom i dalje – sjeverno od Psunja i Papuka.

Početkom kolovoza 1943. godine preko Save iz Bosne, po odobrenju Nijemaca prebacuje se tridesetak četnika u Slavoniju. Njihov je komandant major **Dušan Janjić**, rodom iz Sela Caga u okolini Novske. Sjedište im je selo Čovac. Pripadnici Slavonsko-srijemskog četničkog odreda traže i, nažalost, tu i tamo nalaze suradnike, čak i među aktivistima NOP-a i bivšim partizanima. Održavaju sastanke i mitinge po selima, predstavljaju se kao zaštitnici Srba od ustaša, viju četničke zastave, po-

zivaju partizanske obitelji da se „sigurni“ vrate kućama.

Odlučeno je da se ta četnička grupa i njeni suradnici razbiju i potpuno unište. Posebna jedinica, formirana za tu akciju iz sastava 17. brigade (isključivo dragovoljaca Srba), u selu Čovac žestoko je napala četničku bazu. Polovica četnika te kolovoške noći je pobijena, a ostali su pobegli u Bosnu. Među njima i njihov komandant Janjić (kasnije ga je Vojni sud u Beogradu osudio na smrt strijeljanjem).

Razbijanjem ove grupe neprijatelj je pripremio akciju za ubacivanje na naš teritorij nove četničke skupine, ali sada sa smještajem u Okučanima, uz potpunu zaštitu Nijemaca i ustaša. U zajedničkim kolonama s njima, kako je pribilježio Milutin Jovanović, borac protučetničkog bataljuna u svom zapisu „Sudbina kvislinga“, četnici odlaze u sela i vode borbe protiv NOP-a. U toj grupi je stiglo iz Bosne 40-60 četnika, da bi se mobilizacijom na području Okučana taj broj povećao na više od 100.

Borci bataljuna – Srbi

Za razbijanje četnika u Slavoniji, Štab 2.(6.) korpusa je 21. kolovoza formirao **protučetnički bataljun**. U naređenju Štaba korpusa, između ostalog stoji: „U cilju onemogućavanja četničkog djelovanja u Slavoniji, kao i u svrhu uništenja svih četničkih snaga, koje se iz Bosne prebacuju na naš teritorij, Štab ovog korpusa donio je odluku da se formira protučetnički bataljun... Protučetnički bataljun će se sastojati od 100 boraca, koji će biti naoružani sa 10 puškomitrailjeza (zbrojovki), 2 laka bacača mina i 90 pušaka. Borci i rukovodioci protučetničkog bataljuna moraju biti svi Srbi, kao i da se dragovoljno jave za protučetnički bataljun...“ (izvor: **Stojan Marković – „12. slavonska udarna divizija“**).

Bataljun je krenuo sa Zvečeva, nastojeći na zadatke stići neprimjetno i na terenu se dobro pripremiti za borbene akcije. Nažalost, četnički su jataci brzo uočili dolazak bataljuna u Posavinu, te o brojnom stanju partizanskih boraca, naoružanju i kretanju izvijestili neprijatelja. Jedino nisu uspjeli saznati mjesto bivkovana bataljuna. Pokušaji bataljuna da četnike prisili na izravnu borbu ostajali su bez uspjeha, jer su ovi stalno bili pod zaštitom Nijemaca, ustaša i domobrana. Zbog toga je bataljun, čekajući prigodu, politički djelovao po se-

lima, razobličavajući četnike. Neizvjesna situacija trajala je cijeli rujan i polovicu listopada, pa je Štab bataljuna odlučio riješiti pat-situaciju izravnim oružanim sudarom i to baš na teritoriju koji su četnici smatrali apsolutno svojim.

Služeći se ratnim lukavstvom, komesar Čedo Grbić lansirao je na jednom mitingu vijest da bataljun odlazi na Psunj, čekajući četnike da podu prema Vrbovljanima, Čovcu i Gredanima. Idućeg jutra zapažen je izlazak neprijateljske kolone iz Okučana u pravcu Gredana, ali ne samo četnika, već i Nijemaca, ustaša i domobrana, ukupno oko 400 vojnika. Odlučeno je da se napad izvrši tek na povratak kolone, u kojoj su na začelju bili četnici.

Kada su četnici bili na bliskom doemetu oružja bataljuna, osuta je strahovita paljba, bačene bombe i izvršen juriš. U toj borbi ubijeno je 70 četnika, većinom iz Bosne, i 25 ustaša. Kasnije se bataljun prebacio na sjever preko pruge kod Donjih Rajića, zatim u selu Retkovci uništio četiri kamiona puna neprijateljskih vojnika i ratnog materijala, a potom u selu Golešu razbio i posljednje ostatke četničke grupacije.

Izvršen borbeni zadatak

U tri ljetno-jesenska mjeseca bataljun je brzo i uspješno izvršio politički borbeni zadatak u borbi protiv četnika. Izuzimajući sela Čovac i Gredane, ni u jednom drugom slavonskom naselju, „zaštitnici Srba“ nisu uspjeli zavrbovati ni jednog četničkog jataka. Pokazalo se da četnike preziru jednak i u selu sa pretežito srpskim kao i ona s većinskim hrvatskim življem. Uz to, seljaci iz hrvatskih sela su se još jednom osjeđočili da je Narodnooslobodilačka vojska Hrvatske njihov jedini i pravi zaštitnik od ustaša, Nijemaca, a sada i četnika.

Tako je pojava četnika u Slavoniji onemogućena – na startu. Zbog političkog jedinstva partizanskih boraca i naroda Slavonije, četnici nisu imali nikakvih uvjeta za daljnji opstanak i eventualni razvoj svog pokreta. Više nisu postojali razlozi za postojanje protučetničkog bataljuna i ta je formacija kompletna, krajem listopada 1943. godine ušla u sastav novoformirane Čehoslovačke brigade „Jan Žiška“.

B. M.

Gradsko vijeće obilježilo povijesni jubilej

Svečanom sjednicom gradskog vijeća grada Pazina, kojoj su uz brojne uzvanike, prisustvovali **Darko Lorencin**, ministar turizma i **Valter Flego**, istarski župan, obilježena je 70. obljetnica Pazinskih odluka u znak sjećanja na 13. rujna 1943., kada je u Pazinu Narodnooslobodilački odbor za Istru donio odluku o sjedinjenju Istre s Hrvatskom.

Na svečanoj sjednici pazinskog Gradskog vijeća Istarski župan **Valter Flego** rekao je da su Pazinske odluke povijesne i temelj naše moderne Istre, te podsjetio da je Skupština Istarske županije 2011. donijela Deklaraciju u kojoj se rujanski događaji iz 1943. proglašavaju događajima 20. stoljeća u Istri. Flego je istaknuo da je antifašizam jedan od najvećih stupova na kojima počiva i s kojima se ponosi suvremeno istarsko društvo.

“Antifašizam je bio i ostao dio istarskog identiteta jer antifašizam u Istri nema alternative i postao je istarski način života i temelj za nastavak i odabir jednoga ispravnog istarskog puta koji gradi mostove suradnje”, poručio je Flego.

Govoreći o povijesnim događajima gradonačelnik Pazina **Renato Krulčić** je podsjetio da je 13. rujna 1943. godine u

Pazinu Okružni narodnooslobodilački odbor za Istru donio povijesne odluke o sjedinjenju Istre s maticom Hrvatskom te je prihvatio proglašenje u kojem je stajalo da “nepokoreni Hrvati nisu htjeli postati poslušno roblje čime su pokazali visoku nacionalnu svijest i dokazali da je Istra hrvatska zemlja”. “Bez antifašizma Europa nije Europa, a Hrvatska ne bi bila Hrvatska”, istaknuo je Krulčić.

Aleksa Ladavac, član Predsjedništva Udruge antifašističkih boraca i antifašista Pazin, uz osvrт na događaje iz ‘43. godine, zahvalio je županijskim i gradskim

vlastima koje njeguju tradicije antifašizma i Narodnooslobodilačke borbe. Poručio je da vodstvo Pazina razmisli o značajnjem, jačem obilježavanju 13. rujna – kao dana Grada.

Neposredno prije sjednice delegacije su položile vijenac na spomen ploču na zgradu u kojoj su prije 70 godina donijete povijesne odluke o sjedinjenju Istre s maticom Hrvatskom, a u spomen na sve žrtve rata položen je vijenac i zapaljene svjeće na središnjem križu mjesnog groblja Moj mir.

S.K.

Gradsko vijeće Pazina – svečana sjednica u povodu jubileja

Društvo „Josip Broz Tito“ Rijeka

•U Lipici u Republici Sloveniji 14. rujna boravila je skupina od 50 članova Društva „J.B.Tito“ Rijeka-ogranak Zamet, povodom 66. obljetnice pripojenja Primorske i 70. obljetnice prekomorskih brigada IX. korpusa

Odmah nakon dolaska dočekalo nas je rukovodstvo grada Sežane, zaželjelo dobrodošlicu i uputilo na odredište manifestacije. Nakon nekog vremena na hipodromu se skupilo preko deset tisuća ljudi. Proslava je započela marširanjem sa 129 učesnika iz svih krajeva Slovenije i dijela Italije sa zastavama brigada.

Manifestaciji su bili nazočni predsjednik Republike Slovenije **Borut Pahor**, premijerka **Alenka Bratušek**, ministri i veleposlanici. U programu su, uz kratke govore, recitacije i partizanske pjesme saudjelovali učenici sa svojim koreografijama.

Pred kraj programa mjesto događaja su nadletjela četiri aviona, koji su nakon nekoliko krugova i pozdrava okupljениma

Na svečanosti u Sloveniji

nestali u daljinu, a nakon njih na slobodni prostor između gledateljstva spustila su se četiri padobranca sa zastavama Republike Slovenije. Mnoštvo ljudi bilo je zadovoljno čuvanjem i poštivanjem tekovina NOB-a, te programom na visokoj razini.

Nakon prekrasnog programa zadovoljno gledateljstvo je nastavilo druženje uz živu glazbu, partizanski grah i roštilj do kasnih popodnevnih sati.

Gosti iz Hrvatske izrazili su i ovom prilikom zahvalnost organizatorima, antifašistima Slove-

nije i rukovodstvu Republike Slovenije na besprijeckornom programu, a nadasve na očuvanju naše svijetle prošlosti i tekovina NOB-a.

Mira Repeša

Na antifašističkoj manifestaciji u Sloveniji bilo je preko deset tisuća ljudi

ANTIFAŠISTI POSJETILI LEOGLAVU

Na Spomen groblju u Lepoglavi autobus od 48 izletnika iz Krka koji je vodila potpredsjednica Ankica Kalčić, dočekala je predsjednica UABA-e Ivanec Marija Varović. Ispred spomenika akademskog kipara Stevana Luketića govorila je o povijesti Lepoglave i Kaznionice koja bez prekida tu postoji od 1854. godine. Podsjetila je na tamnovanje antifašista i komunista za vrijeme stare Jugoslavije u Kaznionici u Lepoglavi i o događajima 1943. godine, kada su ih oslobodile jedinice Kalničkog partizanskog odreda i XII. slavonske divizije.

Najveća stradanja nevinih ljudi u Lepoglavi događala su se u vrijeme od 1943. godine do oslobođenja zemlje kada je tu bio ustaški logor, istakla je Varović. Na spomeniku je ispisano 961 ime i prezime nesumnjivo utvrđenog broja ljudi koji su umrli od bolesti, neishranjenosti, a najveći broj ih je ubijen prilikom likvidacije logora u travnju 1945. godine.

No, Lepoglava ima i svoju ljepšu stranu povijesti koja se počinje pisati od 1400. godine kada je grof Herman Celjski tu doveo pavline i darovao im posjede. Pavlini (bijeli fratri) u samostanu su razvijali kulturu, znanost, prosvjetiteljstvo. Oni su u Lepoglavi osnovali prvu gimnaziju, prvo sveučilište, imali znamenitog leksikografa Ivana Belostenca koji je napisao prvi hrvatsko-latinski rječnik, freskoslikara Ivana Rangeria i mnoge druge.

Danas je Lepoglava poznata po izradi posebno lijepi i vrijedne čipke, te organi-

♦Poznavati svoju antifašističku prošlost, ali upoznati i kakva je povijest drugih sredina u Lijepoj našoj, dobra je praksa u aktivnostima antifašističkih udruga. Ovaj lijepi primjer pokazao se u suradnji Udruge antifašističkih boraca i antifašista otoka Krka i UABA-e Ivanec – Lepoglava, koji su prvi puta posjetili Grad Lepoglavu

Antifašisti Krka u posjetu Lepoglavi

zacija međunarodnih festivala čipke. Ove godine je to bio 17. festival kojeg su antifašisti takodjer sa zanimanjem pogledali. Brojne izložbe čipaka iz sedam europskih zemalja i hrvatskih čipkarskih centara – Hvar, Pag, sv. Marija, Sikirevc... lijep sunčan dan i bogata gastro-ponuda bile su dodatni sadržaj za doživjeti Zagorje i Lepoglavi s drugačije strane - kao turističku

destinaciju kontinentalnog turizma.

I još jedna vrijednost – sklapanje prijateljstva, druženje s ljudima koji dijele isti životni svjetonazor. Među izletnicima iz Krka bio je i počasni predsjednik UABA otoka Krka Stjepan Starčević, preživjeli borac Matić poljane Antun Fugušić, te četiri predsjednika Podružnica UABA.

M. Varović

IN MEMORIAM

PERO PORTOLAN 1930.-2013.

U Zagrebu je 4. rujna, poslije duge i teške bolesti, u 83. godini umro Pero Portolan, član Udruge antifašista Dubrovnik, raniji član Predsjedništva SABA RH, predsjednik Zajednice udruga antifašističkih boraca i antifašista Dubrovačko-neretvanske županije i potpredsjednik Foruma permanentne antifašističkih boraca, antifašista i povijesnih instituta gradova i regija jadransko – jonskih obala.

Kao petnaestogodišnji skojevac u rodnoj se Korčuli priključio borcima NOB-e, a poslije oslobođenja zemlje nastavio školovanje, stekavši zvanje profesora književnosti. Bio je istaknuti prosvjetni, društveni i politički aktivist u Dubrovniku, te dekan dubrovačke Pedagoške akademije

i tajnik Međunarodnog interuniverzitetskog centra u Dubrovniku.

STANKO ZUBČIĆ 1921.-2013.

Roden u pridragi kod Zadra. U NOB stupa 1942. Bio je borac i rukovodilac u više jedinica NOV, a za zasluge je odlikovan s više odlikovanja. Umirovljen je 1973. U Osijeku.

Bio je aktivan član Udruge antifašističkih boraca i antifašista.

RADE ZRNIĆ 1920.-2013.

Roden u Drežnici kod Ogulina. Rujna 1941. Aktivno se uključuje u antifašistički pokret za oslobođenje domovine.

Zbog narušenog zdravstvenog stanja 1962.g. odlazi u mirovinu i uključuje se u rad više društvenih organizacija u Zagrebu. Za svoj rad primio je nekoliko priznanja, a nosilac je i Spomenice 1941. godine.

JANKO STOJANOVIĆ 1925.-2013.

Roden u selu turjanski nedaleko Korenice. U NOB sudjeluje kao srednjoškolac od 1942.g. u 6. Ličkoj brigadi, napredujući do funkcije komandanta bataljuna. Po završetku rata ostaje profesionalno u vojsci i završava Vojnu akademiju.

Nakon umirovljenja 1982.g. ostaje živjeti u Osijeku. Bio je aktivan u radu Mjesne zajednice i Udruge antifašističkih boraca i antifašista.

INICIJATIVA VELEPOSLANIKA IVE GOLDSTEINA

PARTIZANSKE SPOMENIKE U POPIS SVJETSKE BAŠTINE UNESCO-A

♦Inicijativom su obuhvaćene sve bivše jugoslavenske republike koje bi kandidirale svoje najvažnije partizanske spomenike

Republika Hrvatska službeno je pokrenula inicijativu da se spomenici antifašističkoj borbi na prostoru svih zemalja bivše Jugoslavije nađu pod UNESCO-vom zaštitom. Kako je objavio zagrebački „Večernji list“, na sastanku koji je u Parizu sredinom srpnja organizirao veleposlanik Republike Hrvatske u Parizu Ivo Goldstein, koji je i stalni predstavnik pri UNESCO-u, odazvali su se i veleposlanici Bosne i Hercegovine, Srbije i Makedonije, dok slovenski i crnogorski kolege nisu mogli doći zbog sprječenosti.

Na sastanku se raspravljalo o prijedlogu Hrvatske da se pokrene postupak upisa antifašističkih partizanskih spomenika na području zemalja bivše SFRJ na Popis svjetske baštine UNESCO-a. Goldstein je kolege podsjetio da su se spomenici počeli podizati poslije II. svjetskog rata te da ih

je izgrađeno na tisuće u svim republikama bivše SFRJ. Posebno je istaknuo spomenike koji su se počeli graditi od sredine 60-ih do osamdesetih koji su se razlikovali od ostalih zbog svoje grandioznosti, apstraktnosti. Među njima je nekoliko spomenika, kako je istaknuo Goldstein, koji su djelo vrhunskih umjetnika, velike umjetničke i antologische vrijednosti. Za spomenik kod Kamenske u blizini Požege je naveo da je visok čak 30 metara i po njegovim saznanjima predstavlja najviši spomenik takve vrste u svijetu. Izgradnja antifašističkih, partizanskih spomenika, kako navodi „Večernji list“, bio je projekt za koji je bio zadužen državni vrh bivše Jugoslavije. U odnosu na zemlje istočnog bloka, kao i zapadne zemlje, ne postoje slični spomenici.

U takvu skupinu, primjerice, iz Hrvat-

ske bi spadali Spomenik „Cvijet“ u Jasnovcu, zatim na Petrovoj gori, u Kumrovcu, Kamenskoj, Podgariću i slični. Sigurno bi za to bili kandidati i spomenici na Tjentištu, Kozari, Grmeču, u Valjevu i drugim mjestima na prostorima zemalja koje su bile u sastavu bivše Jugoslavije. Predviđeno je da svaka zemlja kandidira određeni broj spomenika. Veleposlanik Goldstein je o ovoj inicijativi već razgovarao s pomoćnikom glavne direktorice UNESCO-a Francescom Bandarinom. Preneseno je stajalište da se može prijaviti određeni broj spomenika, no ne i svi. Po Goldsteinovim riječima ovi spomenici imaju „univerzalnu vrijednost“. Novi sastanak trebao bi se, kako je najavljen, uskoro održati, a države bi se organizirale po uzoru na zajedničku kandidaturu stečaka.

Za vrijedne spomenike to bi bio spas

♦Inicijativa hrvatskog veleposlanika pri UNESCO-u, dr Ive Goldsteina, da se u svjetsku zaštitu baštine uvrste i umjetnički najvrjedniji antifašistički spomenici s područja nekadašnje Jugoslavije, u samom je začetku i ima podršku s brojnih strana, ali će je tek trebati jasno definirati.

Radio Slobodna Europa, pozivajući se na izvore u hrvatskom Ministarstvu vanjskih i europskih poslova, objavljuje da se o tome u Hrvatskoj još nije raspravljalo te da je to ideja koja je u Hrvatskoj javnosti prošla prilično nezapaženo. Autorica priloga Ankica Barbir Mladinović ocjenjuje da su u stručnim i političkim krugovima mišljenja o tome podijeljena.

Uz ostalo, prenosi mišljenje povjesničara umjetnosti dr Zvonka Makovića, koji u Muzeju suvremene umjetnosti u Zagrebu upravo priprema retrospektivu

kipara Vojina Bakića čiji su antifašistički spomenici visoke umjetničke vrijednosti, ali devastirani ili do temelja srušeni, kao Kamenska u Slavoniji. Profesor Maković podsjeća da je upravo on 90-tih prvi o tome pisao, odlazio u UNPA zone i sve dokumentirao i napravio ‘kartoteku zločina’ prema spomeničkoj baštini u Hrvatskoj, dakle, apsolutno je involvirani i vrlo osjetljiv prema tom spomeničkom kompleksu, ali ideja mu se, kaže, ne sviđa, iako nije sasvim nezanimljiva, ali bi je trebalo dobro definirati.

O krajnjostima 90-tih najbolje govore podaci o srušenim antifašističkim spomenicima u Hrvatskoj - ističe Vesna Teršelić, voditeljica Dokumente-Centra za suočavanje s prošlošću

„To je vrijedna inicijativa koja bi za neke spomenike mogla značiti spas, a za druge ne znam čemu se nadati. Od više od šest tisuća antifašističkih spomenika koliko ih je bilo u Hrvatskoj prije devedesetih u devedesetim ih je više od tri tisuće oštećeno ili srušeno. Obnova ide jako sporor a tragično je da se neki spomenici i neke spomen ploče koje su obnovljene, poput one koja je nedavno obnovljena u Slanom,

ponovo oštećuju i razbijaju”, napominje Vesna Teršelić.

I jedan od najpoznatijih, Augustinčićev Tito, postavljen kraj maršalove rodne kuće u Kumrovcu, ostao je 2004-e bez glave. Eksplozija, podmetnuta iza ponoći 27. prosinca probudila je cijeli Kumrovec, no kip je samo djelomično uništen i nije ga bilo teško obnoviti - sjeća se ravnatelj Ljevaonice umjetnina zagrebačke Akademije likovnih umjetnosti Željko Mačešić.

„Od eksplozije je bio oštećen gornji dio spomenika. Glava je bila oštećena i kako postoji originalni gipsani model pokojnoga profesora Augustinčića nije bilo problema da skinem taj dio otiska koji je bio oštećen. Zavario se, cizelirao, obradio i spomenik je opet kao nov“, kaže Mačešić.

Počinitelji nikad nisu pronađeni, a kumrovečki je Tito otad pod stalnim video nadzorom i pojačanom policijskom paskom.

Kustosica Muzeja suvremene umjetnosti u Zagrebu Nataša Ivančević misli da je ideja o UNESCO-voj zaštiti umjetnički vrijednih antifašističkih spomenika dobra, i ne slaže se se s tvrdnjama da su Vojin Bakić, Radauš, Džamonja i drugi autori

Spomenik Kosmajskom partizanskom odredu postavljen na Kosmaju, rad je kipara Vojina Stojića i arhitekta Gradimira Medakovića. Taj impozantni spomenik nastao je sedamdesetih godina prošlog stoljeća i predstavlja jedan od najapstraktnijih spomenika te vrste.

„Kameni cvijet“ u Jasenovcu jedan je od najmonumentalnijih i najljepših spomenika te vrste u svijetu. Arhitekt Bogdan Bogdanović želio je da na mjestu nekadašnjeg logora smrti bude cvijet koji otvara laticu ka nebu i Suncu i time predstavlja simbol života i ponovnog rađanja, prevladavanja patnje.

sličnih spomenika, bili režimski kipari:

„To treba odvojiti od ideoloških pri-misli jer se ustvari radilo o javnoj na-rudžbi koja je njih jako zanimala jer su željeli ostvariti svoja kiparska ostvarenja u velikim formatima i u javnom prostoru“, konstatira Nataša Ivančević.

Nitko i ne govori koji bi spomenici mogli biti predloženi, ako do toga uopće dođe, ali opće je poznato da su među najvrjednijima jasenovački Cvijet Bogdana Bogdanovića, Bakićev spomenik na Pet-rovoj Gori i njegov, do temelja uništen, 30 metarski spomenik Pobjede u selu Kamen-ska kraj Požege, koji se smatra i jednim od najznačajnijih apstraktnih spomenika u Europi.

„Tridesetmetarski spomenik u obliku krila, dakle on je imao jednu razlistanu formu, raskriljena krila koja se savijaju i na neki način asociraju na krila božice Nike ili raskriljena orlova krila. Dakle, apsolutno apstraktni izričaj i jedan spo-menik koji uistinu nadrasta sve ideologije i sva vremena, zbog kojeg je Herbert Read, kao apsolutni i neprikosnoveni autoritet, prepoznao Bakića kao važnog autora eu-ropske modernističke skulpture. Kako mi sad možemo reći da je on bio režimski kipar?!? Ta teza je neodrživa“, naglašava Nataša Ivančević.

Spomenik na Tjentištu se nalazi u okviru nacionalnog parka Sutjeska. U njemu je 1971. godine podignut grandiozni spomenik autora Miodraga Živkovića. U spo-men-muzeju upisana su imena više od 7.000 boraca palih u legendarnoj bitci na Sutjesci.

Spomenik pobjedi naroda Slavonije (poznat i pod imenom Spomenik narodu heroju Slavonije) na brdu Blažuj kod sela Kamenska na padinama Papuka, rad kipara Vojina Bakića bio je najveći apstraktni spomenik na svijetu. Nažalost i pored neupitne povijesne i svjetske umjetničke vrijednosti, 1992. godine je do temelja srušen.

